

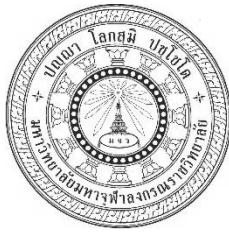
บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา
แก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
THE ROLES OF SANGHA'S IN STRENGTHENING FAITH IN
BUDDHISM FOR PEOPLE IN WANG NOI DISTRICT OF
AYUTTAYA PROVINCE

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์

พระปิยะ จิตปัญโญ (ภูษาแก้ว)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๖

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา
แก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
THE ROLES OF SANGHA'S IN STRENGTHENING FAITH IN
BUDDHISM FOR PEOPLE IN WANG NOI DISTRICT OF
AYUTTAYA PROVINCE

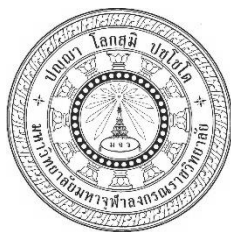
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชาการศึกษาศาสตร์

พระปิยะ ฐิตปัญโญ (ภูษาแก้ว)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๖

(ลิขสิทธิ์นี้เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Roles of Sangha's in Strengthening Faith in Buddhism for People in Wang Noi District of Ayuttaya Province

Phra Piya Thitapanyo (Phusakaew)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2024

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์
เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.)

กรรมการ

(รศ. ดร.อำนาจ บัวศิริ)

กรรมการ

(รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม)

กรรมการ

(ผศ. ดร.นิกร ศรีราช)

กรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

ผศ. ดร.นิกร ศรีราช

ประธานกรรมการ

พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

พระปิยะ ฐิตปัญโญ

(พระปิยะ ฐิตปัญโญ)

ชื่อสารนิพนธ์ : บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา
แก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัย : พระปิยะ ฐิตปัญโญ (ภูษาแก้ว)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

: ผศ. ดร. นิกร ศรีราช, ป.ธ.๙, พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ),
พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)

: พระอุดมสิทธินายก, รศ. ดร., ปบ.ส., ป.ธ.๙,
พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ), น.บ. (นิติศาสตร์)
น.ม. (นิติศาสตร์), พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ)
พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ), ปรต. (รัฐศาสตร์)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๗

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษา ปัญหา และข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี จากพระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๒๕๙ คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐาน โดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๙ รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๘๕$, S.D. = ๐.๗๗) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้านยกเว้น ด้านด้านเทคโนโลยี ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในด้านปานกลาง โดย ด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = ๔.๓๕$, S.D. = ๐.๗๖) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเทคโนโลยี ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = ๓.๔๙$, S.D. = ๑.๐๘)

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ พรรษา นักรธรรม และตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหาและอุปสรรค ในด้านบทบาท มีพระสงฆ์บางรูปที่ยังขาดความเข้าใจในการประพัตินให้อยู่ในศีลธรรม หรือ ขาดอาจารย์ที่น่าเลื่อมใส วัดในอำเภอวังน้อยขาดกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่พระสงฆ์ยังขาดการอธิบายหลักธรรมที่จะสามารถพัฒนาจิตใจ บางวัดเน้นการก่อสร้างศาสนสถานมากกว่าการสร้างศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนา บางวัดการจัดการถึงขยะหรือ สภาพแวดล้อมภายในวัดยังไม่ดี การประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัดและเผยแพร่พระพุทธศานาน้อย ไม่มีการผลิตสื่อออนไลน์ ในด้านศรัทธา ๔ สังคมไทยทุกวันนี้เชื่อหลักวิทยาศาสตร์มากกว่าหลักพุทธศาสตร์ ประชาชนเข้าวัดในช่วงกิจกรรมวันธรรมสวนะ มีโอกาสได้ฟังธรรม ก็ยังเชื่อเรื่องผลของการกระทำ แต่ประชาชนที่ไม่เข้า ไม่สนใจมีอยู่มากและขาดการอบรมเยวชนให้รู้เรื่องผลของกรรม กฎหมายบางข้อ เอื้อประโยชน์ต่อการทำผิดศีลธรรม โดยข้อเสนอแนะพระสงฆ์ควรมีความประพัติน่าเลื่อมใส มีการศึกษาอบรมความเข้าใจในการประพัตินให้อยู่ในศีลธรรม เป็นที่พึ่งของประชาชน ควรจัดวัดให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ดี วัดควรจัดการการจัดการถึงขยะหรือ สภาพแวดล้อมภายในวัด เจ้าคณะผู้ควรให้ความสำคัญในเรื่องการสื่อออนไลน์และพระสงฆ์ควรนำหลักการความสันโดษ พอเพียง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจช่วยเหลือประชาชน พระสงฆ์ควรมีกิจกรรมร่วมกับสังคมในการอธิบายถึงหลักของกรรม พระสงฆ์ควรประพัตินให้เป็นที่พึ่งแก่ประชาชน ควรมีการปลูกฝังศรัทธาโดยการรักษาศีล และสอนให้ประชาชนเรื่องศีล ๕

Research Paper Title : The roles of sangha in strengthening faith in buddhism
For people in wang noi district ayuttaya province

Researcher : Phra Piya Thitapanyo (Phusakaew)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Asst. Prof.Nigorn sriraj

Pali IX, M..A. (Buddhist Management), Ph.D. (Buddhist Management)

: Phra Udomsitthinayok, Assoc.Prof.Dr.,

Cert. in Sangha Admin, Pali IX, M..A. (Buddhist Management), LL.B.(Law), LL.M. (Law), Ph.D. (Buddhist Management), Ph.D. (Political Science)

Date of Graduation : July 2, 2024

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the role of Sangha or monks in strengthening people's faith in Buddhism at Wang Noi District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province 2. To compare the opinions of monks regarding the role of monks in strengthening people's faith in Buddhism. at Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, classified by personal factors 3. To study problems and suggestions for the role of monks in strengthening people's faith in Buddhism at Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, conducted by the mixe research methods. The quantitative research, data were collected from 259 samples who were monks in the Sangha Administrative Area, Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypotheses were tested by t-test, F-value, one-way analysis of variance. And the qualitative research, collected data from analyzed.documents and by in-depth-interview script interviewing 9 key informants and analyzed data by content dewcriptive interpretation.

The research results were found as follows:

1. The level of monks' opinions regarding the role of monks in strengthening people's faith in Buddhism at Wang Noi District. Phra Nakhon Si Ayutthaya Province by overall was at a high level. with an average value equal to ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.77). When considering the details in each aspect, it was found that there was a high average level in every aspect except Technology with an average in the medium level, with the mental aspect having the highest mean ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. =

0.76) and the aspect with the least average was the technology aspect with an average value of ($\bar{X}$ = 3.49, S.D. = 1.08).

2. Results of comparing the opinions of monks regarding the role of monks in strengthening faith in Buddhism among the people. at Wang Noi District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, classified by personal factors including age, Lent, Dhamma, and position in the Sangha administration. there was not different with statistically significant value at the 0.05 level, thus rejecting the set hypothesis.

3. Problems and obstacles in terms of roles. There were some monks who still lacked understanding of how to conduct themselves in a moral manner or lack the ability to be admirable. Monasteries at Wang Noi District lacked activities that allowed people to participate. Most of the monks still lacked the explanation of principles that can develop the mind. Some monasteries emphasized the construction of places of worship rather than the construction of religious leaders to carry on Buddhism. Some measure trash management or the environment inside the monasteries were not good. Publicizing the news of the monasteries and disseminating little Buddhism There was no online media production. Regarding Saddha, faith & Thai society today believes in the principles of science more than the principles of Buddhism. People enter the monasteries during Dhammasavanha day activities, to have a chance to listen to Dhamma, still believe in the results of actions. But the people who do not enter monasteries, there was a lot of disinterests and there was a lack of training for youth to know about the consequences of Kamma Some laws are beneficial to immoral acts. Suggestions: Monks should have venerable behavior. There should be education and training to understand how to behave in a moral manner. It was a refuge for the people. Monasteries should be organized to have good natural resource management. Should the monasteries handle trash management? Environment inside the monasteries. The monks should give importance to online media and the monks should apply the principles of solitude and sufficiency economy in order to develop the economy and help the people. Monks should have activities with society in explaining the principles of kamma. Monks should conduct themselves in a way that can be relied upon by the people. Faith should be cultivated by keeping the precepts. and teach people about the 5 precepts

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือของคณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์ ได้แก่ ผศ.ดร.นิกร ศรีราช และพระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร. ทิอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอเจริญพรขอบคุณ ท่าน รศ.ดร.สุพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไปและผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษาศาสตราจารย์รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เมตตาในเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนและอำนวยความสะดวกในการทำสารนิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงนี้ และขอขอบคุณ คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์ทุกรูปหรือคน ที่เมตตาปรับปรุง เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิที่ช่วยตรวจเครื่องมือในการทำวิจัย ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านของหลักสูตรบัณฑิตศึกษาศาสตราจารย์รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนช่วยในการดำเนินการสารนิพนธ์ให้สำเร็จเสร็จสิ้น

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอญบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดรมารดา ตลอดจนถึงครูบาอาจารย์ และญาติโยมผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ผู้ให้กำลังใจ ผู้ให้กำลังสนับสนุน ซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด

พระปิยะ ฐิตปัญโญ (ภูษาแก้ว)

๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฅ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างศรัทธา	๑๖
๒.๓ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๔๓
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๕
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๘
๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ	๕๙
๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๖๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๖๘
๔.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๗๐
๔.๓ การสัมภาษณ์สรุปผล ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา	๘๗
๔.๔ องค์ความรู้	๙๙
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๕
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๐๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๔
บรรณานุกรม	๑๑๕
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	๑๒๒
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย	๑๓๑
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ค่า IOC	๑๓๖
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try out)	๑๔๓
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)	๑๔๕
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ	๑๔๘
ภาคผนวก ช หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ	๑๕๐
ภาคผนวก ซ ประมวลภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๖๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๖๖

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	ความหมายของพระสงฆ์ ประเภทของพระสงฆ์และหน้าที่ของพระสงฆ์	๙
๒.๒	บทบาทของพระสงฆ์ ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทและสังคหวัตถุ ๔ กับการสร้างศรัทธา	๑๖
๒.๓	ศรัทธาในพุทธศาสนา ๔ ประการและบทบาทเพื่อการสร้างศรัทธา	๒๒
๒.๔	การส่งเสริมศรัทธา	๒๗
๒.๕	สรุปความหมายของศรัทธา	๓๑
๒.๖	สรุปลักษณะของศรัทธา	๓๕
๒.๗	สรุปมูลเหตุให้เกิดศรัทธา	๓๙
๒.๘	สรุปความศรัทธาในพระพุทธรูป	๔๒
๒.๙	การแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น	๔๓
๒.๑๐	สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์	๔๘
๒.๑๑	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการเสริมสร้างศรัทธาของพระสงฆ์	๕๒
๒.๑๒	สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างศรัทธา	๕๕
๓.๑	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย	๖๐
๔.๑	จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๖๘
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธรูปแก่ประชาชนในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม	๗๐
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธรูปแก่ประชาชนในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น โดยใช้ศรัทธา ๔ โดยภาพรวม	๗๑
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธรูปแก่ประชาชนในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ด้านจิตใจ	๗๒
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธรูปแก่ประชาชนในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ด้านสังคม	๗๓
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธรูปแก่ประชาชนในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๗๔
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธรูปแก่ประชาชนในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ด้านเทคโนโลยี	๗๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านเศรษฐกิจ ๗๖
๔.๙	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านกัมมัสถา ๗๗
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิปากัสถา ๗๘
๔.๑๑	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กัมมัสสกตาสถา ๗๙
๔.๑๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตถาคตโพธิสถา ๘๐
๔.๑๓	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ ๘๒
๔.๑๔	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามพรรษา ๘๓
๔.๑๕	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามการศึกษานักธรรม ๘๔
๔.๑๖	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ๘๕
๔.๑๗	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ๘๖
๔.๑๘	สรุปปัญหาและอุปสรรคใน บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๘๙

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๙	สรุปข้อเสนอแนะ บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๙๒
๔.๒๐	สรุปปัญหาและอุปสรรคใน บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา ๔	๙๕
๔.๒๑	ข้อเสนอแนะ บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา ๔	๙๗

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย	๕๗
๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๙๙
๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย	๑๐๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิ.มหา. (ไทย) ๒/๕๐๙/๖๐๑. หมายความว่า ระบุถึง พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๒ ข้อที่ ๕๐๙ หน้าที่ ๙๐๑ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยใช้ระบบคำย่อ ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.ม. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)

ม.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ (ภาษาไทย)

ม.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ (ภาษาไทย)

อง.เอกก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต (ภาษาไทย)

อง.จตุกก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)

ขุ.ข. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

อภิ.ป. (ไทย) = อภิธัมมปิฎก ปุคคลบัญญัติ (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑.๑ ความเป็นมา

พระสงฆ์ หมายถึง สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเลื่อมใส สละเรือนออกบวช ถีววัตร ปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย ที่พระบรมศาสดา สั่งสอนและกำหนดไว้ พระสงฆ์สาวกจึงได้รับมอบหมายจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยตรง โดยหน้าที่ของพุทธสาวก คือมีหน้าที่ศึกษาเรียนรู้คำสั่งสอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ แล้วนำไปปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนนั้น เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดสอนผู้อื่นให้ปฏิบัติตามด้วย และสามารถสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ผู้พบเห็น นี่จึงได้ชื่อว่าพระสงฆ์สาวก พระสงฆ์ เกี่ยวเนื่องและผูกพันอยู่กับสังคมโดยพื้นฐานทีเดียว ชีวิตสังคมของพระสงฆ์นี้ อาจแยกได้เป็น ๒ ส่วน คือ ความสัมพันธ์ภายในสังคมสงฆ์ ระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันเอง และความสัมพันธ์ในสังคมส่วนรวม ระหว่างพระสงฆ์กับคฤหัสถ์ หน้าที่ทางสังคมของพระสงฆ์เกิดขึ้นเพราะความผูกพันในด้านความเป็นอยู่นี้เป็นสำคัญส่วนหนึ่ง นอกจากนั้น

เมื่อกล่าวในแง่คุณธรรม พระสงฆ์ก็ย่อมมีหน้าที่จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ด้วยอาศัยเมตตาและกรุณาธรรมของตน พุทธพจน์ที่ตรัสสอนเกี่ยวกับหน้าที่ทางสังคมของพระสงฆ์ มีอยู่มาก พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนหน้าที่นี้ ตั้งแต่ทรงเริ่มประกาศพระศาสนาทีเดียว ดังจะเห็นได้จากพุทธพจน์ ในการส่งพระสาวกออกประกาศพระศาสนา เป็นต้น เช่น “จรถ ภิกขเว จาริกิ พุทฺชนหิตาย พุทฺชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานิ ภิกขุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”^๑ “ภิกขุทั้งหลาย พรหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย เป็นผู้มัวอุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอทั้งหลายด้วยจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร แม้เธอทั้งหลาย ก็จงเป็นผู้มัวอุปการะมาก แก่พรหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศแบบการครองชีวิตอันประเสริฐ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง แก่พรหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเถิด ภิกขุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลาย ต่างอาศัยกันและกัน ด้วยอามิสทาน และธรรมทาน อยู่ประพฤติ พรหมจรรย์นี้ เพื่อต้องการสลัดโอฆะ เพื่อทำความสิ้นทุกข์โดยชอบ ด้วยอาการอย่างนี้”^๒ จะเห็นได้ว่า พุทธวิธีการสอนสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคนี้ คือ การตอบแทนคุณสิ่งที่พระสงฆ์พึงพาจากคฤหัสถ์ด้วยพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เพื่อให้เกิดการเผยแผ่และสร้างศรัทธา

^๑ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๒/๔๖.

^๒ ขุ.ขุ. (ไทย) ๒๕/๒๘๗/๒๙๓ - ๒๙๔.

ในพระพุทธศาสนาเป็นวงกว้าง เพื่อยังประโยชน์ในทุกด้านแก่ประชาชนทั่วไป ที่เรียกว่า พุทธจริยา คือ จริยาที่เกิดประโยชน์ต่อชาวโลก ถือเป็นบทบาทและหน้าที่หลักของพระสงฆ์ก็ได้

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

ด้วยสังคมที่เปลี่ยนไป สภาพความทันสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย แต่สังคมยังขาดการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ประชาชนมีปัญหาก่อนที่จะศรัทธาในพระพุทธศาสนาจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะข่าวสารที่ออกมาในด้านลบของพระสงฆ์นั้นมีมาก ประชาชนเกิดความเชื่อและนับถือในสิ่งที่มลาย ขาดการพิจารณาโดยปัญญา เกิดความเสื่อมถอยของศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพราะเกิดจากตัวบุคคล คือ พระสงฆ์นั่นเอง แต่ในความเป็นจริงการสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทในสังคมอย่างมาก โดยนำการสร้างศรัทธาตามหลักพุทธธรรม หลักของศรัทธา ๔ ในพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อ ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่ ไม่มมลาย ประกอบด้วยปัญญาหรือเหตุผล ซึ่งเรียกว่า ศรัทธาเพื่อปัญญา ศรัทธาในพระพุทธศาสนามี ๔ ประการ ได้แก่

๑. กัมมสัทธา หมายถึง เชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่วางเปล่าและเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจหรืออนาคตโชค เป็นต้น

๒. วิปากสัทธา หมายถึง เชื่อวิปาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว

๓. กัมมัสสกตาสัทธา หมายถึง เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน, เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบเสียวิปากเป็นไปตามกรรมของตน

๔. ตถาคตโพธิสัทธา หมายถึง เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๔ ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดี ก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุดบริสุทธิ์หลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง

ดังนั้น การเสริมสร้างศรัทธาแก่ประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่จะมีแนวทางในการปฏิบัติของพระสงฆ์ที่ถูกต้องและมีบทบาทในการเสริมสร้างศรัทธาที่สามารถทำให้ประชาชนมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาทำให้ประชาชนรุ่นหลังสามารถศึกษาคำสอนและนำคำสอนไปประพฤติปฏิบัติ ฉะนั้นความสำคัญจึงอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรให้พระสงฆ์รู้และปฏิบัติได้ถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นและต้องการที่จะศึกษาบทบาทของ “พระสงฆ์” เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนเป็นสำคัญในด้านการพัฒนาคนในชุมชน โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจและเป็นที่พึ่งทางใจให้แก่ประชาชน ปลุกฝังให้คนในพื้นที่ให้เป็นคนดี มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง มีศีลธรรม มีปัญญาพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างดีเพื่อความสงบสุขในสังคมไทย พื้นที่เพื่อสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน และประชาชนกลับเข้ามาศรัทธาในพระสงฆ์และวัด

โดยพระสงฆ์ถือว่ามียุทธศาสตร์ในการเป็นตัวแทนการถ่ายทอด สืบต่อและเผยแผ่พระธรรมคำสอนของ พระผู้มีพระภาค ทั้งเบื้องต้น เบื้องกลางและที่สุด ทั้งทางด้านปริยัติและการปฏิบัติ

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ใน อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร

๑.๒.๒ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่มี ต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธา ในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ ประชาชน ในอำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการ เสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษา ปัญหา และข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธา ในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา แก่ประชาชน ในอำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการสังเคราะห์จากทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่

๑.๑ อายุ อายุพรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม ตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์

๑.๒ บทบาทการเสริมสร้างศรัทธาตามแนวคิดหลักการพึ่งตนเอง ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงหลักการพึ่งตนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอาจจะแยกแยะโดยยึด หลักสำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พักพิงของตนเอง มีจิตใจสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตเอื้ออาทร ประณีประนอมเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๒. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นอิสระ

๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

๔. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องความต้องการ และสภาพแวดล้อม

๕. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามุ่งแต่การเพิ่มรายได้ และไม่มีกลดรายจ่ายในเวลา เช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือจะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลัก พออยู่ พอกิน^๓

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ศรัทธา ๔ ประกอบด้วยปัญญาหรือเหตุผล ซึ่งเรียกว่า ศรัทธาเพื่อปัญญา ศรัทธาในพระพุทธศาสนามี ๔ ประการ ได้แก่

๑. กัมมสัทธา คือ เชื่อในเรื่องกรรม กรรมมีอยู่จริง

๒. วิปากสัทธา คือ เชื่อในผลของกรรม ทำดี ได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว ทำอะไรไว้ ย่อมได้รับผลอย่างนั้น

๓. กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อในเรื่องที่สัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง รับผิดชอบในการทำของตนเอง

๔. ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง พระองค์ทรงค้นพบหลักธรรมด้วยตนเอง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๗๒๖ รูป กลุ่มตัวอย่าง ๒๕๙ รูป^๔

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน ๙ รูปหรือคน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และได้แบ่งกลุ่มออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

^๓ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า ๒๗.

^๔ สำนักเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, บัญชีสำรวจพระภิกษุประจำปี ๒๕๖๕ ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, รวม ๑๐ ตำบล จำนวน ๗๓๒ รูป.

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน ๓ รูป

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มข้าราชการ จำนวน ๓ คน

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มผู้นำท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๓ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วัดในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒๕ วัด

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๕๖๖ ถึงเดือน มกราคม ๒๕๖๗ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่หรือพฤติกรรมของพระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่สอดคล้องกับสถานภาพ สถานภาพและบทบาทหน้าที่ เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากสถานภาพเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทและหน้าที่

๑.๖.๒ คณะสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์มหานิกาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีทั้งสิ้นจำนวน ๗๒๖ รูป

๑.๖.๓ ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใส โดยทั่ว ๆ ไปแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ ๑). ศรัทธาโดยไม่ต้องใช้ปัญญาแสวงหาความจริง ๒)ศรัทธาโดยใช้ปัญญาแสวงหาความจริงไปพร้อม ๆ กัน ๓).ศรัทธาต่อเมื่อมีประสบการณ์ด้วยตนเองจริง ๆ

๑.๖.๔ การส่งเสริม หมายถึง การให้ความสำคัญและการขยายขอบเขตในโครงการหรือกิจกรรมให้ดีขึ้นคุณภาพสมบูรณ์ขึ้นด้วยปัจจัยต่าง ๆ ประกอบด้วย ๕ ประการ คือ

๑. ด้านจิตใจ หมายถึง การที่พระสงฆ์ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีจิตใจสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตเอื้ออาทร ประณีประนอมเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๒. ด้านสังคม หมายถึง การที่พระสงฆ์มีบทบาทในการเข้าไปส่งเสริมศรัทธาในแต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นอิสระ

๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่พระสงฆ์มีบทบาทในการเข้าไปส่งเสริมศรัทธาให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

๔. ด้านเทคโนโลยี หมายถึง การที่พระสงฆ์มีบทบาทในการเข้าไปส่งเสริมศรัทธาจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องความต้องการ และสภาพแวดล้อม

๕. ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การที่พระสงฆ์มีบทบาทในการเข้าไปส่งเสริมศรัทธาปรับทิศทางใหม่ คือจะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลัก พออยู่ พอกิน

๑.๖.๗ ศรัทธาในพระพุทธศาสนามี ๔ ประการ ได้แก่

๑. กัมมสัทธา หมายถึง การที่พระสงฆ์เข้าไปส่งเสริมศรัทธา โดยเน้นเรื่องของกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่าแง่ลบและเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจหรืออนาคตโชค

๒. วิปากสัทธา การที่พระสงฆ์เข้าไปส่งเสริมศรัทธา โดยเน้นเรื่องเชื่อวิบาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรม

๓. กัมมัสสกตาสัทธาการที่พระสงฆ์เข้าไปส่งเสริมศรัทธา โดยเน้นเรื่อง เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน, เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน

๔. ตถาคตโพธิสัทธา การที่พระสงฆ์เข้าไปส่งเสริมศรัทธา โดยเน้นเรื่องเชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคต ว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๔ ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดี ก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทราบบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗.๒ ได้ความรู้เกี่ยวกับผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับผลศึกษา ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของประชาชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗.๔ นำองค์ความรู้ทั้งหมด ไปพัฒนาการบริหารจัดการบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้ทำศึกษาและทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างศรัทธา

๒.๓ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาท ซึ่งมีนักปราชญ์ นักวิชาการ ได้กล่าวถึง “บทบาทพระสงฆ์” ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับพระสงฆ์ ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของพระสงฆ์

พระสงฆ์ หรือ สังฆรัตนะ เป็นรัตนะประการที่สามในพระรัตนตรัย ซึ่งได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งความเป็นมาของพระสงฆ์นั้น มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่เจ้าชายสิทธัตถะได้ทรงตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ โคนต้นพระศรีมหาโพธิ์ ตำบลอุรุเวหาเสนานิคม กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ คำว่า พระสงฆ์ มาจากคำบาลีว่า “สงฆ” แปลว่า หมู่ ชุมชน คนทั่วไปมักเข้าใจว่าพระสงฆ์ คือภิกษุ แต่ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง หมู่ภิกษุ และภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป เรียกว่า “คณะสงฆ์”

โดยหลังจากที่พระผู้มีพระภาค ทรงพักผ่อนอิริยาบถและได้ทรงทบทวนธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้ ด้วยการเสวยวิมุตติสุขที่เกิดจากการหลุดพ้นจากกิเลสเป็นระยะเวลา ๔๕ วันแล้ว พระผู้มีพระภาคจึงเสด็จไป ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี แคว้นกาสิ ได้ทรงแสดงธรรมที่เรียกว่า อัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดปัญจวัคคีย์ จนกระทั่งพระอัญญาโกณฑัญญะ บรรลุธรรมจนได้ดวงตาเห็นธรรม จึงทูลขอบวช พระพุทธองค์จึงทรงบวชให้ด้วยวาจาว่า “เธอจงมาเป็นภิกษุเถิด ธรรมอันเรากล่าวไว้ดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” จึงเป็นอันว่า พระสงฆ์รูปแรกได้เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา ถือเป็นจุดกำเนิดสังฆรัตนะ และเป็นความสมบูรณ์แห่งพระรัตนตรัย

พระพุทธเจ้าทรงรับกุลบุตรผู้มีศรัทธาเข้าอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา โดยมอบให้คณะสงฆ์เป็นใหญ่ มีผู้เป็นประธานอุปสมบทเรียกว่าอุปัชฌาย์ เป็นผู้มีหน้าที่อบรมสั่งสอนพระใหม่ตลอดระยะเวลา ๕ ปี (พระนวกะ) พระผู้มีพระภาคได้ทรงบัญญัติพระวินัยเป็นกรอบแห่งชีวิตอัน

ประเสริฐให้แก่พระสงฆ์ได้ปฏิบัติตาม พระสงฆ์ที่ได้รับการอุปสมบทตามพระธรรมวินัยเป็นฐานนี้ เรียกว่า “พระภิกษุสงฆ์”^๑

สรุปได้ว่า พระสงฆ์ หมายถึง สาวกของพระพุทธเจ้า หรือหมู่สาวกผู้ยอมรับ ผู้ซึ่งรับฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเกิดศรัทธาเลื่อมใส สละเรือนออกบวช ถือวัตรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ที่พระผู้มีพระภาคกำหนดไว้ดีแล้ว เมื่อได้รับผลแห่งการปฏิบัติแล้ว นำมาเผยแผ่สั่งสอนให้ผู้อื่นได้เห็นตามปฏิบัติตาม พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา มีบทบาทในสังคมตั้งแต่อดีต ถือว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญของสังคมและได้รับการกำหนดหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

๒.๑.๒ ประเภทของพระสงฆ์

พระสงฆ์ ในทางพระพุทธศาสนามี ๒ ประเภทใหญ่ ตามหลักการในบทสวดสังฆคุณ ยทิทได้แก่บุคคลเหล่านี้คือจตุตตารี บุริสยูกานิ อฏฐ บุริสบุคคลา คู่แห่งบุรุษสี่คู่ นับเรียงตัวบุรุษได้ ๘ บุคคล อันหมายถึงพระสงฆ์ฝ่ายธรรม ๔ และพระสงฆ์ฝ่ายวินัย ๔ มีนักวิชาการได้กล่าวถึง พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา โดยแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ^๒

๑) สมมติสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุและสามเณรที่บรรพชาอุปสมบทโดยวิธีที่ถูกต้องตามพระบรมพุทธานุญาตแล้ว อุทิศชีวิตศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย แต่ยังมีได้บรรลุมรรคผล ยังคงมีความเป็นปุถุชนอยู่ พระภิกษุสามเณรทั่วไปในปัจจุบันล้วนเป็นสมมติสงฆ์ คำว่า สมมติ หมายถึง พิธีประกาศแต่งตั้งเป็นทางการต่อหน้าพระสงฆ์จำนวนมากเป็นพยาน ซึ่งในทางพระพุทธศาสนามีการบวชอยู่ด้วยกัน ๓ ประเภท คือ ๑) เอิหิภิกขุอุปสัมปทา ๒) ติสระณคณุปสัมปทา และ ๓) ฐติจตุตถกรรมวาจาอุปสัมปทา

๒) อริยสงฆ์ หมายถึง พระอริยบุคคล คือ ผู้ปฏิบัติจนได้บรรลุมรรคผลตั้งแต่โสดาบันขึ้นไป ซึ่งในพระพุทธศาสนาได้จัดพระอริยบุคคล เป็นลำดับขั้น ดังนี้

๒.๑ บุคคลผู้บรรลุโสดาปัตติมรรคและโสดาปัตติผล เรียกว่า “โสดาบัน” แปลว่าผู้เข้ากระแสแห่งพระนิพพาน เป็นผู้ไม่มีความตกต่ำไปสู่อบายอีก จะเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสารนี้อีกเพียง ๗ ชาติเป็นอย่างมาก หรือถ้ามาญาณแก่กล้า ก็อาจเพียงชาติเดียวหรือสองชาติ จะบรรลุพระอรหัตผลในที่สุด

๒.๒ บุคคลผู้บรรลุสักทาคามิมรรคและสกทาคามิผล เรียกว่า “พระสกทาคามี” แปลว่า ผู้จะกลับมาเกิดในโลกนี้อีกเพียงชาติเดียว

๒.๓ บุคคลผู้บรรลุอนาคามิมรรคและอนาคามิผล เรียกว่า “พระอนาคามี” แปลว่า เป็นผู้ไม่กลับมาเกิดอีก แต่จะไปปฏิสนธิในพรหมโลกสุทธาวาส และจะบรรลุพระอรหัตผลในพรหมโลกนั้น

๒.๔ บุคคลผู้บรรลุอรหัตตมรรคและอรหัตตผล เรียกว่า “พระอรหันต์” แปลว่า ผู้หมดกิเลส ไม่เวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

เมื่อพระพุทธเจ้าให้กำเนิดพระพุทธศาสนาได้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว พระสงฆ์ทั้งสมมติสงฆ์และพระอริยสงฆ์ จึงเป็นศาสนทายาทผู้สืบทอดต่ออายุพระพุทธศาสนาต่อกันมา จึงทำให้พระพุทธศาสนาดำรงคงมั่นสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

^๑ พระสุธีวรญาณ(ณรงค์ จิตตโสภโณ), **พุทธศาสนปริทรรศน์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๒-๑๕๓.

^๒ แสง จันทร์งาม, **พุทธศาสนวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์บุ๊คส์ ๒๕๕๖), หน้า ๑๓๒.

สรุปได้ว่า พระสงฆ์มี ๒ ประเภท ซึ่งแยกตามภาวะของการบรรลุนิพพาน ได้แก่ สมมติสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์โดยการสมมติตามพิธีกรรม และ อริยสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์อันเป็นอริยะบุคคล แม้พระสงฆ์ทั้งสองประเภทจะมีความแตกต่างกัน แต่ก็เหมือนกันตรงที่ได้ชื่อว่า รับภาระธุระในการเผยแผ่ สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา

ตารางที่ ๒.๑ ความหมายของพระสงฆ์ ประเภทของพระสงฆ์และหน้าที่ของพระสงฆ์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘/๒๕.	พระอัญญาโกณฑัญญะ บรรลุนิพพานได้ดวงตาเห็นธรรม จึงทูลขอบวช พระพุทธองค์จึงทรงบวชให้ด้วยวาจาว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวไว้ดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด”
พระสุชีวรญาณ(ณรงค์ จิตตโสภโณ)	พระพุทธเจ้าทรงรับกุลบุตรผู้มีศรัทธาเข้าอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา โดยมอบให้คณะสงฆ์เป็นใหญ่ มีผู้เป็นประธานอุปสมบทเรียกว่าอุปัชฌาย์ เป็นผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนพระใหม่ตลอดระยะเวลา ๕ ปี
พระสุชีวรญาณ(ณรงค์ จิตตโสภโณ)	พระพุทธเจ้าทรงรับกุลบุตรผู้มีศรัทธาเข้าอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจาโดยมอบให้คณะสงฆ์เป็นใหญ่มีผู้เป็นประธานอุปสมบทเรียกว่าอุปัชฌาย์เป็นผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนพระใหม่ตลอดระยะเวลา 5 ปี
แสง จันทร์งาม	หนึ่ง สมมติสงฆ์หมายถึงพระภิกษุและ 3 เณรที่บรรพชาอุปสมบทโดยวิธีที่ถูกต้องตามพระบรมพุทธานุญาตแล้วอุทิศชีวิตศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยแต่ยังมี ได้บรรลุมรรคผล สอง อริยสงฆ์หมายถึงพระอริยะบุคคลคือผู้ปฏิบัติจนได้บรรลุมรรคผลตั้งแต่โสดาบันขึ้นไปซึ่งในพระพุทธศาสนาได้จัดพระอริยะบุคคลเป็นลำดับชั้น

ตารางที่ ๒.๑ ความหมายของพระสงฆ์ ประเภทของพระสงฆ์และหน้าที่ของพระสงฆ์ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูลแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระคัมภีร์เทพ ฌมฺมโก (วรณันศรี) ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๓๗/๔๐๗.	หน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและจริยวัตรอย่างเหมาะสมสืบต่อพระพุทธศาสนามีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากมายได้แก่ หนึ่ง ปริยัติ สอง ปฏิบัติ ปฏิเวธ หลักอีกที่พบปะจะยะตาหลักปฏิจสมุปาบาทถึงแม้ฐานะอันนี้ก็เป็นสิ่งที่เห็นได้ยากนัก กล่าวคือความสงบแห่งสังขารทั้งปวงความสลัดทิ้งอุปธิทั้งปวงความสิ้นต้นหาวิราคะนิโรธนิพพาน
ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๓๗/๔๐๙ - ๔๑๐.	ทรงเปรียบเทียบบุคคลกับบัว ๔ เหล่าดังนี้คือ เมื่อตรวจดูโลกด้วยพุทธจักขุ ได้เห็นสัตว์ทั้งหลายผู้มีธุลีในดวงตาน้อย มีธุลีในดวงตามาก มีอินทรีย์แก่กล้า มีอินทรีย์อ่อน มีอาการดี มีอาการทรามสอนให้รู้ได้ง่าย สอนให้รู้ได้ยาก บางพวกเห็นปรโลกเป็นโทษว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัว บางพวกเห็นปรโลกเป็นโทษว่าเป็นสิ่งที่ไม่น่ากลัว กออุบล (บัวขาบ) กอปทุม (บัวหลวง) หรือในกออุบลทริก (บัวขาว) ดอกอุบล ดอกปทุม ดอกอุบลทริก บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ยังไม่พ้นน้ำ จมอยู่ใต้น้ำ และมีน้ำหล่อเลี้ยงไว้ ดอกอุบล ดอกปทุม ดอกอุบลทริก บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ อยู่เสมอน้ำ ดอกอุบล ดอกปทุม ดอกอุบลทริก บางดอก เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ อยู่พ้นน้ำ ไม่แต่น้ำ
วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.	เมื่อพระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงธรรมจนมีพระอรียสาวกเกิดขึ้นในโลกพระองค์ได้ตรัสไว้กับสาวก ๖๐ รูปในคราวส่งไปประกาศพระศาสนาครั้งแรกเพื่อเป็นการกระตุ้นให้พิสูจน์ทั้งหลายได้มีบทบาทในการสร้างประโยชน์สุขให้แก่สังคม

๒.๑.๓ หน้าที่ของพระสงฆ์

หน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและจริยวัตรอย่างเหมาะสม การเรียนรู้ถึงหน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและจริยวัตรอย่างเหมาะสม หน้าที่ของพระภิกษุ พระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอน สืบต่อพระพุทธศาสนามีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากมาย ได้แก่

๑. ปริยัติ ได้แก่ การศึกษา พระภิกษุมีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย เป็นผู้มีความรู้ ความจำ ซึ่งเกิดจากการสวดรับฟังมากและการศึกษาเล่าเรียนมามาก จากนั้นก็เริ่มนำพระธรรมวินัย และข้อวัตรปฏิบัติที่เกิดจากการศึกษาเล่าเรียนนั้นมาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนโดยนำ พระธรรมคำสอน ของพระพุทธเจ้ามาเผยแผ่แนะนำให้พุทธศาสนิกชนได้ใช้และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ

๒. ปฏิบัติ พระภิกษุเมื่อได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วจะมากหรือน้อยก็ตาม ย่อมต้องได้ ประพฤติปฏิบัติตนทั้งในด้านพุทธบัญญัติและการอบรมขัดเกลาจิตใจของตนให้สะอาดปราศจากกิเลส เครื่องเศร้าหมอง ปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดไม่ให้บกพร่อง ไม่ให้ต่างพร้อย

๓. ปฏิเวธ แปลว่า การรู้แจ้งแทงตลอดในข้อธรรมของพระพุทธเจ้า พระภิกษุเมื่อได้ ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมย่อมรู้แจ้งแทงตลอดในพระธรรมวินัยนั้น ได้รับมรรคผลหลังจากที่ได้ เพียรพยายามปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่มุ่งหวังไว้^๓

หากจะสรุปหน้าที่ของพระภิกษุแล้ว พระภิกษุย่อมมีหน้าที่ที่สำคัญ ๒ ประการ ดังนี้

๑. คັນถุระ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียน

๒. วิปัสสนาธุระ ได้แก่ การปฏิบัติเพื่อให้รู้แจ้งเห็นจริงตามสภาวะต่าง ๆ

พระสงฆ์ถือเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา มีฐานะที่แตกต่างไปจากคฤหัสถ์หรือ บุคคลทั่วไป ถือเพศเป็นสมณะ พระสงฆ์จึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญที่จะต้องปฏิบัติอยู่ ๒ ประเภทคือ

๑) บทบาทหน้าที่ของตนเอง เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง และ ทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งในพระธรรมวินัยที่ถูกต้องตามความเป็นจริง

๒) บทบาทหน้าที่ต่อผู้อื่น พระสงฆ์นอกจากปฏิบัติในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญาแล้ว พระสงฆ์ยังเป็นกัลยาณมิตรของสังคัม มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อสังคัมในด้านต่าง ๆ อีกด้วย ในส่วน ของบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่พึงมีต่อผู้อื่นนั้น มีจุดเริ่มต้นมาจากการที่พระผู้มีพระภาคได้ตรัสรู้เป็น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ทรงเสวยวิมุตติสุขอยู่บริเวณรอบต้นพระศรีมหาโพธิ์เป็น ระยะเวลาหนึ่ง เพื่อเป็นการทบทวนสิ่งที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสรู้ พระองค์ทรงมีความวิตกกังวลและ รำพึงว่า

“ธรรมอันเราได้บรรลุแล้วนี้ ลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต ไม่เป็นวิสัย แห่งตรรกะ ละเอียดย บัณฑิตจึงรู้ได้ ส่วนหมู่ประชาผู้รุ่มร่ามด้วยอาลัย ยินดีในอาลัย เพลิดเพลินในอาลัย ฐานะที่หมู่สัตว์ผู้รุ่มร่ามด้วยอาลัย ยินดีในอาลัย เพลิดเพลินในอาลัยนี้ ย่อมเป็นสิ่งที่เห็นได้ยาก”

กล่าวคือ หลกข้อที่ปัจเจกบุคคล หลักฎจลสมุปบาท ถึงแม้ฐานะอันนี้ ก็เป็นสิ่งที่เห็นได้ยาก นัก กล่าวคือ ความสงบแห่งสังขารทั้งปวง ความสลัดทิ้งอุปธิทั้งปวง ความสิ้นตัณหา วิราคะ นิโรธ

^๓ พระคัมภีร์เทพ ฌมมิโก (วราจันนศรี), โครงการเพื่อปฏิบัติธรรม สติปัญญา ๔, ณ วัดชาวกอง จังหวัดระยอง ๒๕๖๓.

นิพพาน ก็ถ้าเราจะพึงแสดงธรรมและผู้อื่นจะไม่เข้าใจซึ่งต่อเรา ชื่อนั้นก็จะพึงเป็นความเหน็ดเหนื่อยเปล่าแก่เรา จะพึงเป็นความลำบากเปล่าแก่เรา

บัดนี้เรายังไม่ควรประกาศธรรมที่เราบรรลุด้วยความลำบาก เพราะธรรมนี้ไม่ใช่สิ่งที่ผู้ถูกราคะและโศสครอบังจะรู้ได้ง่าย แต่เป็นสิ่งที่ทวนกระแส ละเอียต ลึกซึ้ง รู้เห็นได้ยาก ประณีต ผู้กำหนดด้วยราคะ ถูกกองโมหะหุ้มห่อไว้ จักรู้เห็นไม่ได้^๔

แต่ด้วยอาศัยความกรุณาในหมู่สัตว์ ทรงดำริและตั้งพระทัยแน่วแน่มั่นในการออกประกาศสิ่งที่พระองค์ตรัสรู้ โดยทรงเปรียบเทียบบุคคลกับบัว ๔ เหล่า ดังนี้ คือ เมื่อตรวจดูโลกด้วยพุทธจักขุ ได้เห็นสัตว์ทั้งหลายผู้มีอริในดวงตาน้อย มีอริในดวงตามาก มีอินทรีย์แก่กล้า มีอินทรีย์อ่อน มีอาการดี มีอาการทราม สอนให้รู้ได้ง่าย สอนให้รู้ได้ยาก บางพวกเห็นปรโลกและโทษว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัว บางพวกเห็นปรโลกและโทษว่าเป็นสิ่งไม่น่ากลัว ในกอบุส (บัวขาบ) ในกอปทุม (บัวหลวง) หรือในกอบุณฑริก (บัวขาว) ดอกกอบุส ดอกกอปทุม ดอกบุณฑริก บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ยังไม่พ้นน้ำ จมอยู่ใต้น้ำ และมีน้ำหล่อเลี้ยงไว้ ดอกกอบุส ดอกกอปทุม ดอกบุณฑริก บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ อยู่พ้นน้ำ ไม่แต่น้ำ แม้นั้นใด อาตมาภาพเมื่อตรวจดูโลกด้วยพุทธจักขุ ได้เห็นสัตว์ทั้งหลาย ผู้มีอริในดวงตาน้อย มีอริในดวงตามาก มีอินทรีย์แก่กล้า มีอินทรีย์อ่อน มีอาการดี มีอาการทราม สอนให้รู้ได้ง่าย สอนให้รู้ได้ยาก บางพวกเห็นปรโลกและโทษว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัว บางพวกเห็นปรโลกและโทษว่าเป็นสิ่งไม่น่ากลัว ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ลำดับนั้นอาตมาภาพได้กล่าวคาถาตอบท้าวสหัมบดีพรหมว่า พรหมสัตว์เหล่าใดมีโสธประสาท จงปล่อยศรัทธามาเถิด เรามีได้ปิดประตอมตะธรรมสำหรับสัตว์เหล่านั้น แต่เรารู้สึกว่าเป็นการยากลำบากจึงไม่คิดจะแสดงธรรมอันประณีต ที่เรากล่องแคล่วในหมู่มนุษย์^๕

ต่อมาเมื่อพระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงธรรม จนมีพระอริยสาวกเกิดขึ้นในโลก พระองค์ได้ตรัสไว้กับสาวก ๖๐ รูป ในคราวส่งไปประกาศพระศาสนาครั้งแรก เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ภิกษุทั้งหลาย ได้มีบทบาทในการสร้างประโยชน์สุขให้แก่สังคม ดังนี้ คือ “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าได้ไปทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลางและมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีอริในตาน้อยอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรมทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวหาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม”^๖

จากคำประกาศนี้ ได้ก่อให้เกิดบทบาทของพระสงฆ์ขึ้นมากมาย ประกอบกับพระสงฆ์เป็นผู้อาศัยดำรงชีพด้วยผู้อื่น เกิดเป็นหน้าที่ที่จะต้องตอบแทนคุณเหล่านั้น พระพุทธองค์ได้กล่าวไว้ ถึงการที่พระสงฆ์เป็นผู้ที่ได้รับการบำรุงและต้องตอบแทน ปัจจุบันพระสงฆ์มีการปรับตัวและเพิ่มบทบาทหน้าที่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง เมื่อมีการ

^๔ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๓๗/๔๐๗.

^๕ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๓๗/๔๐๘-๔๑๐.

^๖ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

เปลี่ยนแปลงทางสังคม พระสงฆ์ย่อมได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ทว่าหน้าที่ในการสงเคราะห์ประชาชนเพื่อก่อให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ซึ่งทางด้านจิตใจนั้นยังคงเป็นหน้าที่หลัก ที่พระสงฆ์พึงกระทำด้วยความสมัครใจและเสียสละ เพื่อตอบสนองคุณแก่ผู้มีอุปการะและเป็นทำหน้าที่สืบต่อพระพุทธศาสนาให้คงอยู่อย่างมั่นคงยั่งยืนสืบไป

สรุปได้ว่า หน้าที่สำคัญที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติอยู่ ๒ ประเภทคือ ๑) บทบาทหน้าที่ของตนเอง เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง และทรงบัญญัติไว้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งในพระธรรมวินัยที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ๒) บทบาทหน้าที่ต่อผู้อื่น พระสงฆ์นอกจากปฏิบัติในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญาแล้ว พระสงฆ์ยังเป็นกัลยาณมิตรของสังคม มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อสังคมในด้านต่าง ๆ อีกด้วย ในส่วนของบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่พึงมีต่อผู้อื่น คือการเผยแผ่คำสอน สืบต่อพระพุทธศาสนา ศึกษาและปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม ให้เป็นไปตามหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตรงตามแบบพระวินัยข้อบัญญัติ ที่พระพุทธองค์ทรงประกาศไว้ดีแล้ว

๒.๑.๔ บทบาทของพระสงฆ์

กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในประเทศไทย สืบเนื่องมาจากพระสงฆ์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของสังคมและชุมชน จึงมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับสังคมและชุมชนในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงเรื่องการสอนศาสนธรรมและการปฏิบัติธรรมเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือทางด้านต่าง ๆ รวมไปถึงการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิต รวมทั้งการเป็นผู้นำของชุมชน โดยเฉพาะบทบาทของการสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ชุมชนและสังคม

พระสงฆ์เป็นตัวแทนของสถาบันศาสนาซึ่งอยู่คู่กับสังคมไทยมาตลอด และยังมีอิทธิพลต่อการกระตุ้นหรือแนะนำให้เกิดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนและสังคมอีกด้วย จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวบ้าน มีบทบาทสำคัญในการชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตด้านคุณธรรมและจริยธรรม กล่าวได้ว่าพระสงฆ์เป็นสถาบันที่อยู่คู่ในชีวิตประจำวันของสังคมไทย นอกจากจะเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจและเป็นสถาบันที่เอื้ออำนวยในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาแล้ว พระสงฆ์ยังทำหน้าที่ให้บริการด้านอื่น ๆ ที่กลไกของรัฐยังไม่สามารถเข้าไปให้บริการได้อย่างทั่วถึง เพื่อประดัยชนสุขของพุทธศาสนิกชน หน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ อันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนและสังคมในด้านต่าง ๆ พอจะสรุปได้ ดังนี้

๑) ด้านพัฒนาจิตวิญญาณ พระสงฆ์ทำหน้าที่ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาขัดเกลาจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้มีคุณภาพดีขึ้น โดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาชี้ชัดว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นประธาน มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จได้ด้วยใจ” เพราะฉะนั้นหากมองในแง่ของการพัฒนาแล้ว การพัฒนาที่สำคัญที่สุดและละเลยไม่ได้เลยคือ การพัฒนาจิตใจ เพราะจิตใจที่พัฒนาแล้วนั้นจะทำให้เกิดการพัฒนากายนอกตามไปด้วย พระสงฆ์จึงใช้หลักการฝึกสมาธิ เข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตวิญญาณของพุทธศาสนิกชน ก่อให้เกิดการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก เพื่อให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์

๒) บทบาทด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์มีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้จากการที่พระสงฆ์จัดให้มีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามที่สร้างมาเป็นเวลานาน ให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรม จัดให้มี

การรักษาประเพณีทางพระพุทธศาสนา เช่น เทศน์มหาชาติ ตักบาตรเทโว เป็นต้น จัดให้มีการรักษาสิ่งแวดล้อม เห็นได้จากการที่พระสงฆ์จัดให้มีการบวชป่า เพื่ออนุรักษ์ป่าไม้ เป็นต้น ซึ่งจัดว่าเป็นบทบาทของพระสงฆ์ที่เน้นการเสริมสร้างศรัทธาให้แก่ประชาชนมีความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตน

๓) บทบาทด้านการเผยแผ่ธรรม ถือว่าเป็นบทบาทหลักของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์ทำหน้าที่ในการศึกษาพระธรรมและนำหลักธรรมที่ตนได้ศึกษาแล้วนั้น ไปเผยแผ่ให้แก่ประชาชนให้รู้ตามและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ โดยแบ่งบทบาทการเผยแผ่พระธรรมของพระสงฆ์ออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๓.๑) พระธรรมจาริก คือ พระสงฆ์ไทยที่เสียสละและสมัครใจเดินทางไปปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ประชาชนชาวไทยในต่างถิ่น เช่น ชาวไทยภูเขาชนเผ่าต่าง ๆ หรือประชาชนที่อาศัยอยู่ท้องถิ่นชนบทห่างไกลและทุรกันดาร

๓.๒) พระธรรมทูต คือ พระภิกษุที่มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาพอสมควรที่จะดำเนินการเผยแผ่ได้แล้ว มีความเสียสละที่จะไปพบปะกับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อเผยแผ่และโน้มน้าวประชาชนให้เกิดความสนใจศรัทธาเลื่อมใส ในคุณค่าแห่งศีลธรรมและพุทธศาสนาโดยการเผยแผ่ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

๓.๓) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยทั่วไป เช่น การเทศน์ การเผยแผ่โดยผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้น

๔) บทบาทด้านการให้การศึกษา เป็นบทบาทที่พระสงฆ์ได้ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตประชาชนมักจะนำบุตรหลานที่เป็นผู้ชายมาฝากให้อยู่กับพระสงฆ์ แล้วพระสงฆ์จะทำการสอนศิลปวิทยาการต่าง ๆ ให้ตามสมควร วัดก็บริจาคที่ดินให้เป็นสถานที่จัดสร้างอาคารของสถานศึกษาต่าง ๆ นอกจากนี้พระยังทำหน้าที่เป็นครู ช่วยสอนในบางวิชาที่ขาดแคลนครูผู้สอน ซึ่งถือว่าเป็นการให้การศึกษาแก่ชุมชน

๕) บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ การสงเคราะห์ประชาชนของพระสงฆ์เป็นไปทั้งในด้านวัตถุและด้านจิตใจ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับหลักธรรมที่เรียกว่า สังคหวัตถุ ซึ่งเป็นธรรมที่เป็นเครื่องสังเคราะห์โลก ซึ่งมี ๔ ประการ คือ

๕.๑) ทาน การให้ปันสิ่งของต่าง ๆ แก่ผู้อื่นที่ควรแบ่งปัน

๕.๒) ปิยวาจา เจรจาด้วยวาจาที่อ่อนหวาน

๕.๓) อัตถจริยา การประพฤติสิ่งที่ประโยชน์

๕.๔) สมานัตตตา ความเป็นคนมีตนเสมอไม่ถือตัว

พระสงฆ์ยังมีบทบาทหน้าที่ในการสงเคราะห์พุทธศาสนิกชนด้านวัตถุอีกด้วย เช่น การบริจาคข้าวสารอาหารแห้งแก่ผู้ยากไร้ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ เป็นต้น การให้การสงเคราะห์ทางด้านจิตใจ พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้มาปรึกษาเกิดความสบายใจและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข^๗

^๗ พระมหาภุชญา นันทเพชร, ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐).

จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและสร้างประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับสังคม ด้วยเหตุผลดังกล่าว พระสงฆ์ทุกรูปจึงมีบทบาทในการทำหน้าที่เพื่อช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนพัฒนาจริยธรรมด้านจิตใจ เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขสงบปลอดภัยไม่เบียดเบียนกัน ซึ่งเป็นหนทางหนึ่งในการแก้ปัญหาสังคมด้านชาติศีลธรรมให้หมดไป หรือบรรเทาเบาบางลงบ้างไม่มากก็น้อย

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์กับสังคมไทย เป็นบทบาทที่พระสงฆ์ได้ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และรูปแบบการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ก็มีการปรับเปลี่ยนไป เพื่อความเหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ ดังนั้น การพัฒนาสังคมที่จัดขึ้นโดยพระสงฆ์ก็เพื่ออนุเคราะห์ประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งทางด้านจิตใจและส่งผลถึงร่างกายและปัจจัยภายนอก ดังที่กล่าวว่าเจริญจิตจากภายในสู่ภายนอก โดยแบ่งบทบาทของพระสงฆ์ออกเป็น ๒ ด้าน คือ ๑) บทบาทด้านพัฒนาตนเอง เป็นบทบาทที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ดีแล้ว เพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง ทางด้านจิตใจตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ๒) บทบาทการพัฒนาสังคม เป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังและต้องการให้พระสงฆ์ได้ออกมาปฏิบัติหน้าที่เกื้อกูลแก่ชาวพุทธศาสนิกชน หรือบุคคลทั่วไปเพื่อเกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ การเป็นที่พึ่งทางใจละด้านการพัฒนาสังคม เช่น ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านศาสนสงเคราะห์ และด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยวัดและพระสงฆ์ยังคงเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการพัฒนาให้ประชาชนมีจิตใจและชีวิตที่ดีขึ้น

ตารางที่ ๒.๒ บทบาทของพระสงฆ์ ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทและสังคหวัตถุ ๔ กับการสร้างศรัทธา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระมหากษัตริย์ นันทเพชร	๑) ด้านพัฒนาจิตวิญญาณ ๒) บทบาทด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ๓) บทบาทด้านการเผยแพร่ธรรม ๔) บทบาทด้านการให้การศึกษา ๕) บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์
ทัศนาศา บัญทอง	บทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งนั้น ได้ถูกคาดหวังจากทุกฝ่ายไม่ตรงจากสังคหวัตถุ ด้าน เช่น จากผู้ที่อยู่ในตำแหน่งอื่น ๆ รอบตัว (ผู้ร่วมงาน) รวมทั้งตัวเราเองด้วย
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต)	สังคหวัตถุ ๔ ถือได้ว่าเป็นคุณธรรมของการให้บริการ เพราะเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการช่วยเหลือผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่นก็คือการบริการอย่างหนึ่ง เรื่องที่สงเคราะห์กัน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้
ปรีชา นันทาภิวัฒน์ น.อ.(พิเศษ)	"สังคหวัตถุ ๔" ล้วนเป็นหลักธรรมแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ขณะเดียวกันก็ยังเป็นการผูกมิตร สร้างไมตรีกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการให้ การพูดจาดี การทำตนให้เป็นประโยชน์ และการเป็นผู้เสมอต้นเสมอปลาย
พระครูบุญญสารโสภิต (เหล็กอยู่)	หลักสังคหวัตถุ ๔ การแสดงพฤติกรรมโต้ตอบระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง หรือไปยังกลุ่มบุคคลที่เกิดขึ้นในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน และกันให้เกิดความเข้าใจอันดี มีทัศนคติที่ดีต่อกัน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างศรัทธา

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาท ซึ่งมีนักปราชญ์ นักวิชาการ ได้กล่าวถึง “การสร้างศรัทธา” ไว้มาก ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับพระสงฆ์ ดังนี้

๒.๒.๑ ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

“บทบาท” หรือ “Role” เป็นคำกล่าวที่ใช้พูดถึงความคิดทางวิชาการ โดยมีเยอร์จ ชยเมล (George Scmmel) เริ่มใช้เป็นคนแรกในปี ค.ศ. ๑๙๒๐ ต่อมาในปี ค.ศ. ๒๔๕๑ ปาร์ค (Park) และ เบอร์เวส (Burgcs) ใช้บทบาทในเรื่อง “The self as thr Indivedual conception of his role” นัก

ทฤษฎีที่สำคัญของทฤษฎีบทบาทได้อธิบายขยายความเรื่องนี้ที่มีความสำคัญอยู่ ๓ คน คือ ยอร์จ มีด (George H. Mead) จาค็อบ โมเรโน (Jacob Moreno) และราฟ ลินตัน (Ralph Linton)^{๘๘}

คำว่า “บทบาท” มีหน่วยงานและนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายลักษณะ พอจะประมวลได้ ดังนี้ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทครู หรือหน้าที่ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย^{๘๙}

สำหรับพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ^{๙๐}

ทฤษฎีบทบาท เป็นทฤษฎีที่วิวัฒนาการมาจากแนวคิดทฤษฎีการปฏิสังสรรค์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ที่กล่าวว่า มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำต่อกันภายหลังจากมีการตีความหมายสัญลักษณ์ทางท่าทีของผู้ที่มาปฏิสังสรรค์กัน ส่วนทฤษฎีบทบาทนั้นเน้นว่ามนุษย์จะแสดงพฤติกรรมบทบาทตามความคิดเห็น หรือทัศนคติที่ได้รับผลมาจากการคาดหวังทางสังคม ตามตำแหน่งสถานภาพของบุคคลนั้น ตามความเชื่อพื้นฐานหรือแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาท ในทางสังคมวิทยาการและจิตวิทยาสังคมนั้น เรื่องของมโนทัศน์ของทฤษฎีบทบาทว่า บทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งนั้น ได้ถูกคาดหวังจากทุกฝ่ายไม่ตรงจากสังคมนรอบด้าน เช่น จากผู้ที่อยู่ในตำแหน่งอื่น ๆ รอบตัว (ผู้ร่วมงาน) รวมทั้งตัวเราเองด้วย ซึ่งเหล่านี้เกิดจากกระบวนการซึ่งเรียกว่า “กระบวนการทางสังคม” (Socialization) ถ้าความคาดหวังจากทุกฝ่ายไม่ตรงกัน และผู้ดำรงตำแหน่งอยู่ในบทบาทไม่สามารถปรับให้มีความพอดี ก็เกิดปัญหาต่อต้านขัดแย้งในบทบาทหรือความล้มเหลวในบทบาทและผลที่ตามก็คือ ความล้มเหลวของงาน^{๙๑}

ดังนั้น การแสดงบทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่จะเป็นไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง และที่สำคัญได้แก่ ความเข้าใจในบทบาทที่ตนเองแสดง ประสพการณ์ของผู้ที่ต้องแสดงบทบาทและบุคลิกของผู้แสดงบทบาทเท่านั้น ซึ่งปัจจัยที่กำหนดคาดหวังบทบาท และพฤติกรรมบทบาทนั้นเกิดขึ้นจากปัจจัยทางจิตวิทยาหรือปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความคิดเห็นหรือทัศนคติในรูปของการคาดหวังบทบาทของบุคคลผู้ครองตำแหน่งสถานภาพนั้นและปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งสถานภาพซึ่งประกอบด้วยความคาดหวังบทบาทจากคนในสังคมในรูปของปทัสถานและค่านิยม

^{๘๘} พระมหาสุวิทย์ คงช่วย, “บทบาทของวัดและพระสงฆ์ด้านสวัสดิการสังคม เปรียบเทียบก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ”, ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการแรงงานและสวัสดิการสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๓), หน้า ๗.

^{๘๙} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๒.

^{๙๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา วิชา อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒), หน้า ๓๑๕.

^{๙๑} ทศนา บุญทอง, ทฤษฎีบทบาท, แนวคิดและการนำไปใช้ในวิชาชีพพยาบาล, วารสาร ๓๑ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๒๔.

จะเห็นได้ว่าบุคคลหนึ่งอาจจะแสดงบทบาทหลายบทบาทในเวลาเดียวกันได้ โดยมีข้อที่น่าสังเกตว่า สังคมยังซับซ้อนมากขึ้นบทบาทก็ยิ่งแตกต่างออกไปเท่านั้น บทบาทหนึ่งๆ จะมีข้อตกลงและความรับผิดชอบหลายอย่างที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน เมื่อบุคคลเข้าประจำบทบาทโดยมีข้อตกลงและความรับผิดชอบต่าง ๆ กำกับด้วย เราเรียกว่าเขากำลังกระทำบทบาท การที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของตนในฐานะที่อยู่ในตำแหน่งนั้นๆ ย่อมจะเป็นผลดียิ่งเพราะการที่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนนั้น จะเป็นทางช่วยให้บุคคลนั้นปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมตามที่ตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นคาดหวังไว้ ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าก้าวหน้าในงานในหน้าที่ของตนและสังคมต่อไปอีกด้วย

สรุปได้ว่า บทบาทหนึ่งๆ จะมีข้อตกลงและความรับผิดชอบหลายอย่างที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน แต่ในขณะเดียวกันบุคคลคนหนึ่งก็สามารถมีหลายบทบาทได้ในเวลาเดียวกัน เช่นเดียวกันกับพระสงฆ์ แม้ได้มีการกำหนดหน้าที่ของพระสงฆ์ไว้อย่างชัดเจน ดังที่เห็นระบุในพระไตรปิฎก แต่ด้วยยุคสมัยและสถานการณ์ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ก็ส่งผลต่อการทำหน้าที่ของพระสงฆ์ที่ต้องปรับตามสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน ซึ่งส่งผลต่อหน้าที่ของพระสงฆ์ที่ไม่อาจเป็นไปตามความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนทั่วไปได้

๒.๒.๒ สังคหัตถ์ ๔ กับการสร้างศรัทธา

สังคหัตถ์ ๔ ถือได้ว่าเป็นคุณธรรมของการให้บริการ เพราะเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการช่วยเหลือผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่นก็คือการบริการอย่างหนึ่ง เรื่องที่สงเคราะห์กัน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ หลักการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้ และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก คือ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ดุจดั่งลิ่มสลักเพลายีรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถที่วิ่งแล่นไปได้ ซึ่งประกอบด้วย ๔ ประการ คือ^{๑๒}

๑. ทาน คือ การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน การให้ การแบ่งปัน หรือการเสียสละ เป็นการให้ที่มุ่งหวังผลตอบแทน โดยหมายให้ผู้รับได้พ้นทุกข์ แบ่งออกเป็น ๓ อย่าง ได้แก่ ๑.อามิสทาน คือ การให้วัตถุ สิ่งของ หรือเงินทอง ๒.ธรรมทาน คือ การให้ความรู้เป็นวิทยาทานหรือสอนธรรมะและ๓. อภัยทาน คือ การให้อภัยในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ดีต่อเราไม่ถือโทษโกรธเคืองและไม่จองเวรพยาบาทต่อกัน

๒. ปิยวาจา คือ พูดจาน่ารัก น่านิยมนับถือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่น่าฟัง ไพเราะ สุภาพ จริงใจ และพูดในสิ่งที่ประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะ การพูดเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เป็นดาบสองคมที่ก่อให้เกิดมิตรหรือศัตรูก็ได้ ทำให้เกิดกำลังใจ กำลังใจ หรือบั่นทอนจิตใจก็ได้ ซึ่งวิธีการพูดที่เป็นปิยวาจา หรือ คำพูดอันเป็นที่รักนั้น เขาบอกว่าจะต้อง ละเว้นการพูดต่อไปนี้ คือ พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดหยาบคาย และพูดเพ้อเจ้อ ในปัจจุบันที่เราติดต่อกันทางสังคมออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ คำว่า ปิยวาจา นอกจากจะหมายถึง การพูดแล้ว อาจรวมไปถึงการเขียนหรือการแสดงความคิดเห็นผ่านทางสื่อต่าง ๆ ซึ่งก็ควรจะใช้หลักเดียวกัน เพราะคงไม่มีใครชอบฟัง หรืออ่านถ้อยคำที่กระด้าง รุนแรง ก้าวร้าวหยาบคาย หรือเป็นเท็จ ซึ่งบางครั้งอาจจะสะใจ แต่หลายครั้งก็ไม่ช่วยแก้ปัญหาอันใดได้

^{๑๒} สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๓๒ ม.ป.ท., หน้า ๑๔๓.

๓. **อรรถจริยา** คือ การบำเพ็ญประโยชน์ ประพฤติตนให้ประโยชน์ เป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นตามกำลังความสามารถที่ตนมีอยู่ อาจจะทำด้วยกำลังกาย กำลังความคิด หรือกำลังทรัพย์ โดยทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมไม่ว่าจะเพื่อสถานที่ องค์กร หรือหมู่คณะ

๔. **สมานัตตตา** ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ ป็นผู้มีคุณสมบัติเสมอ หรือวางตัวดี เสมอต้นเสมอปลายกับทุกคน เป็นการทำตัวได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมี ๒ ประการคือ ๑.วางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่มีอยู่ในสังคม เช่น เป็นพ่อแม่ เป็นครูอาจารย์ เป็นเจ้านาย เป็นลูกน้อง เป็นต้น อยู่ในฐานะไหน ก็วางตัวได้สมกับฐานะนั้นโดยทำได้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย และ ๒.ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมรับรู้ และ ร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

จะเห็นได้ว่า แต่ละข้อของ "สังคหวัตถุ ๔" ล้วนเป็นหลักธรรมแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ขณะเดียวกันก็ยังเป็นการผูกมิตร สร้างไมตรีกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการให้ การพูดจาดี การทำตนให้เป็นประโยชน์ และการเป็นผู้เสมอต้นเสมอปลาย สิ่งเหล่านั้นนอกจากจะทำให้ผู้คนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันแล้ว ยังทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นที่ชื่นชอบ และยังสามารถส่งผลต่อสังคมทุกระดับ เป็นสิ่งที่ยังจรจรโลกลูกโลกให้น่าอยู่ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงใดๆเกิดขึ้นก็ตาม ประดยชนของสังคหวัตถุ ๔ คือเป็น หลักธรรมที่จะนำชุมชน สังคมบุคคลไปสู่ความสุขความเจริญได้ สังคมและชุมชนนั้นประกอบไปด้วยบุคคลที่มีภูมิหลังต่างกัน มีทั้งคนดีและคนไม่ดี มีทั้งคนรวยและคนจน จึงจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและปฏิบัติกันจึงจะทำให้บุคคล สังคม ชุมชนมีความผูกพันกัน เพื่อสังคม ชุมชนดำรงอยู่ได้ด้วยความสุข และได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป พระพุทธศาสนาเป็นแนวทางชี้แนะให้ชุมชน สังคม บุคคลประกอบด้วยธรรม หากชุมชน สังคม บุคคลใดปราศจากหลักธรรมทั้ง ๔ ประการนี้แล้ว ชุมชน สังคม บุคคลนั้นก็จะมีแต่ความวุ่นวายไร้ความสุข ด้วยเหตุดังกล่าว ชุมชน สังคม บุคคลที่นับถือพระพุทธศาสนา ควรศึกษาและนำหลักธรรมในเรื่องสังคหวัตถุ ๔ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อความสุข ทั้งชุมชน สังคมและ บุคคลนั้นๆ ด้วย^{๓๓}

สังคหวัตถุ ๔ เป็นเครื่องผูกในคน การที่ผูกมัดใจคนได้นั้น ก็อาจจะต้องอาศัยธรรมะที่จะช่วยผูกมัดจิตใจคน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก จะเห็นได้จากการใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ การแสดงพฤติกรรมโต้ตอบระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง หรือไปยังกลุ่มบุคคลที่เกิดขึ้นในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน และกันให้เกิดความเข้าใจอันดี มีทัศนคติที่ดีต่อกัน รู้จักการให้และการรับความช่วยเหลือหรือคำแนะนำต่าง ๆ โดยที่บุคคลสามารถให้การช่วยเหลือและสนับสนุนเมื่อบุคคลอื่นต้องการ การปฏิบัติตนหรือแสดงออกต่อกัน เช่นครูกับนักเรียน ในลักษณะที่เป็นมิตรตดยให้การสนับสนุน ช่วยเหลือสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน มีความใกล้ชิดสนิทสนมโดยที่ครูสามารถให้ความช่วยเหลือและเป็นที่พักพิงได้ เมื่อนักเรียนต้องการในการเรียนการสอนนั้น เป็นสิ่งที่จะช่วยให้บรรยากาศในการเรียนเป็นไปอย่างราบรื่น ซึ่งนักเรียนสามารถรับรู้ได้ว่าครูปฏิบัติกับตนด้วยความจริงใจ ให้ความรักเอาใจใส่ตนด้วยความจริงใจ

^{๓๓} ปรีชา นันทาภิวัฒน์ น.อ.(พิเศษ), **พจนานุกรมหลักธรรมพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔๓.

นักเรียนก็จะมีความรู้สึกที่ดีกับครู และยอมรับในคำสอนของครูว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์แก่การนำไปปฏิบัติ^{๑๔}

สรุปได้ว่า พระสงฆ์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นฐานในการสร้างบพาทและเสริมสร้างศรัทธาต่อชุมชน สังคม และบุคคล เพราะสังคหวัตถุ ๔ เป็นธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน เพื่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัด พระสงฆ์ กับชุมชน สังคม และบุคคล ให้เกิดความเข้มแข็งและมีความสามัคคี มีลักษณะความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น เกิดความศรัทธาเลื่อมใส เป็นหลักแห่งการให้เพื่ออนุเคราะห์ การให้ความเกื้อหนุน โอบอ้อมอารีด้วยเมตตา และให้การอุดหนุนเอื้อเฟื้อช่วยเหลือด้วยความกรุณา เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศชาติ

๒.๒.๓ ศรัทธาในพุทธศาสนา ๔ ประการ

ศรัทธาที่ลึกซึ้งนี้ มักเป็นศรัทธาทางศาสนา ศรัทธาในสิ่งที่สูง ที่เป็นหลักยึดเหนี่ยวในจิตใจ ซึ่งไม่ว่าเราจะทำอะไรในภายนอก จะดำเนินชีวิตอย่างไรก็ตาม ทำงานอะไรก็ตาม เราก็มีศรัทธาที่ลึกอยู่ในใจเป็นฐานอันแน่นแฟ้น เป็นความเชื่อในสิ่งที่สูงสุด สิ่งที่เป็นเครื่องเชิดชูกำลังใจว่า ไม่ว่าเราจะมีชีวิตอยู่อย่างไรก็ตาม เราก็มีสิ่งที่เราเคารพนับถือ บูชา เป็นสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต แม้จิตใจของเราจะอยู่ในยามที่ไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับพัวพัน เมื่อนึกถึงสิ่งเหล่านั้นแล้วเราก็มีความสุขสบายใจ ไม่อ้างว้าง ไม่เลือนลหายไร้ความหมาย เช่น ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา มีความเชื่อความเคารพในพระรัตนตรัย^{๑๕} การที่คนจะมีศรัทธาไม่คลอนแคลนในพระพุทธศาสนาหลักของศรัทธาในพุทธศาสนา คือ ความเชื่อศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่ไม่มั่งงาย ประกอบด้วยปัญญาหรือเหตุผล ซึ่งเรียกว่าศรัทธาด้วยปัญญา มุ่งองค์ประกอบหลัก ๆ อยู่ ๔ ประการ ได้แก่

๑. กัมมสัทธา เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่า เมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตนเป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่าดีหรือไม่ดี และเชื่อว่าผลที่ต้องการ จะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจอนาถาหรืออนาคาย

๒. วิบากสัทธา เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วย่อมมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว

๓. กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อว่าสัตว์ มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบส่วยวิบาก เป็นไปตามกรรมของตน

๔. ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง มั่นใจในองค์พระตถาคต ว่าเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๔ ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้

^{๑๔} พระครูบุญญสารโสภิต (เหล็กอยู่), การศึกษาหลักสังคหวัตถุ ๔ ที่หัตถคหบดีนำไปใช้ในพระสูตรต้นตอ, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๕} สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), ชีวิตกับการทำงาน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.watnyanaves.net/en/book-reading/๑๓๗/๔> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

เห็นว่า มนุษย์ คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิ์หลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ทรงบำเพ็ญไว้^{๑๖}

ความเชื่อทั้ง ๔ ประการนี้ กล่าวโดยสรุปเหลือ ๒ ประเภท มี ๓ ข้อแรกเป็นความเชื่อในเหตุผลหรือในกฎธรรมชาติ เพราะพระพุทธศาสนามองเรื่องกรรมเป็นกฎธรรมชาติ ส่วนข้อที่ ๔ เป็นความเชื่อในความสามารถส่วนตัวของผู้กล่าวถึงความจริง ดังนั้น ศรัทธาเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปรโตโฆสะหรือกัลยาณมิตรที่คอยแนะนำ ชักจูงให้ได้เห็น ได้ฟังในสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัว แล้วเก็บเอาสิ่งนั้นมาสังเคราะห์ แยกแยะส่วนดีและไม่ดีออกจากกัน

๒. ปัจจัยภายใน หมายถึง โยนิโสมนสิการ ที่เป็นกระบวนการเบื้องต้นในการพัฒนาปัญญา เพราะเป็นตัวเร้าให้เกิดความมั่นใจ โดยความเชื่อด้วยเหตุผลและความแท้จริง มีคุณค่าควรแก่การที่ตนจะดำเนินไปให้ถึง เป็นที่มาของความรู้สูงสุด เข้าถึงวิริยะ (ความเพียร) ชักนำให้เกิดความพยายาม ทดลองปฏิบัติให้เห็นผลประจักษ์^{๑๗}

สรุปได้ว่า ศรัทธาในพระพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใสในทางธรรม เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อด้วยเหตุผล เชื่อมั่นในคุณงามความดีตามความเป็นจริง ที่เป็นลักษณะของศรัทธาที่มีขอบเขตของความเชื่อ ๔ ประการ คือ ๑. เชื่อกฎแห่งกรรม (กัมมสัทธา) ๒. เชื่อผลแห่งกรรม (วิปากสัทธา) ๓. เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของๆ ตน (กัมมัสสกตาสัทธา) ๔. เชื่อปัญญาการตรัสรู้เอง โดยชอบของพระผู้มีพระภาคเจ้า (ตถาตตโพธิสัทธา) โดยการสร้างศรัทธาต้องอาศัยปัจจัยทั้ง ๒ ประการ คือ ปรโตโฆสะ อันเป็นความพอใจในเหตุผลเบื้องต้นของคำสอน หรือความเชื่อในความมีเหตุมีผลน่าไว้วางใจของตัวผู้สอนเอง จึงมีการรับฟัง การศึกษาอบรม เกิดความเข้าใจเพิ่มขึ้น มองเห็นเหตุผลด้วยตนเอง โดยอาศัยโยนิโสมนสิการ ช่วยให้ความเชื่อนั้นเป็นไปในทางที่ถูกต้อง หรือเป็นไปเพื่อปัญญา จึงกล่าวได้ว่าการสร้างศรัทธาที่ถูกต้องก็คือการสร้างปัญญานั้นเอง โดยมีเป้าหมายสูงสุดที่ทำให้เห็นโลกตามความเป็นจริง ไม่ใช่เห็นโลกตามที่เรายากเห็น ว่าเป้าหมายของศรัทธาคือความสูงสุดและหลุดพ้น

^{๑๖} ครูบ้านนอกดอทคอม, ศรัทธา ๔, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.kroobannok.com/๙000๔>, [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

^{๑๗} พระมหาดนัย ธมมาราโม, “วิเคราะห์เรื่องศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๐) : ๔๗๙ – ๔๙๒.

ตารางที่ ๒.๓ ศรัทธาในพุทธศาสนา ๔ ประการและบทบาทเพื่อการสร้างศรัทธา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต)	ศรัทธาที่ลึกซึ้งนี้ มักเป็นศรัทธาทางศาสนา ศรัทธาในสิ่งที่สูง ที่เป็นหลักยึดเหนี่ยวในจิตใจ ซึ่งไม่ว่าเราจะทำอะไรในภายนอก จะดำเนินชีวิตอย่างไรก็ตาม ทำงานอะไรก็ตาม เราก็มีศรัทธาที่ลึกอยู่ในใจเป็นฐานอันแน่นแฟ้น เป็นความเชื่อในสิ่งที่สูงสุด
ครูบ้านนอกดอทคอม	ศรัทธาด้วยปัญญา มีองค์ประกอบหลัก ๆ อยู่ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. กัมมสัทธา เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม ๒. วิปากสัทธา เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง ๓. กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อว่าสัตว์ มีกรรมเป็นของตน ๔. ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง มั่นใจในองค์พระตถาคต ว่าเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ
พระมหาดนัย ธมมาราโม	ศรัทธาเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ๑. ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปรโตโฆสะหรือ กัลยาณมิตรที่คอยแนะนำ ๒. ปัจจัยภายใน หมายถึง โยนิโสมนสิการ ที่เป็นกระบวนการเบื้องต้นในการพัฒนาปัญญา เพราะเป็นตัวเราให้เกิดความมั่นใจ
พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)	ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่าเป็นความเชื่ออย่างมีเหตุผลของบุคคลที่มีต่อศาสนาพุทธ ซึ่งอาจจะมากน้อยแตกต่างกันไป อันนำไปสู่การปฏิบัติตนเพื่อทำความดี ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา
พุทธทาสภิกขุ	ศรัทธา ซึ่งหมายถึงความเชื่ออย่างมีเหตุผล มั่นใจในความจริง ความดี ในสิ่งที่นับถือ ปฏิบัติ ศรัทธามีประโยชน์ คือ เป็นปัจจัยนำไปสู่การมีสมาธิปัญญา

ตารางที่ ๒.๓ ศรัทธาในพุทธศาสนา ๔ ประการและบทบาทเพื่อการสร้างศรัทธา (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ประภัสสร กิมสุวรรณวงศ์	มีความเชื่อในพระรัตนตรัยและยึดถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งคือเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้และเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบพระธรรมคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พุทธศาสนิกชนควรรู้ และพระสงฆ์ เป็นผู้เผยแพร่พระธรรมคำสั่งสอนแก่ประชาชน
งามตา วนินทานนท์	ความเชื่อในไตรสรณคมน์ หรือพระรัตนตรัย ได้แก่ความเชื่อในพระพุทธพระธรรมและพระสงฆ์ ซึ่งเป็นหลักความเชื่อเบื้องต้นที่ชาวพุทธจะต้องยึดถือ เพราะความเชื่อนี้ถือว่าเป็นเครื่องหมายของพุทธศาสนิกชน

๒.๒.๔ บทบาทเพื่อการสร้างศรัทธา

พระพุทธศาสนาในประเทศไทย มีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางของสังคมและเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชน โดยที่พระสงฆ์ทำหน้าที่ชี้แนะแนวทางปฏิบัติตนของพุทธศาสนิกชนให้ไปในทางที่ดี ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมนั้น จะมีความสอดคล้องกับบทบาทของการสร้างศรัทธา ซึ่งในอดีตพระสงฆ์มีบทบาทสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่น ผู้คนในสังคมมีความศรัทธาเชื่อถือว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่าง ๆ เหนือกว่าประชาชนทั่วไป ซึ่งสามารถให้คำปรึกษาแก่ประชาชนที่มาขอคำปรึกษาได้ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไทยนั้น นับถือศาสนาพุทธและยอมรับนับถือความสามารถของพระสงฆ์ตลอดมา

ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่าเป็นความเชื่ออย่างมีเหตุผลของบุคคลที่มีต่อศาสนาพุทธ ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไป อันนำไปสู่การปฏิบัติตนเพื่อทำความดี ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เป็นลักษณะทางจิตประเภทหนึ่งของบุคคล การรับรู้และการยอมรับเป็นความจริงในเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจและสภาพของแต่ละบุคคลที่มีต่อเรื่องนั้นๆ แต่สำหรับในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ความเชื่อต้องเป็นไปตามหลักใช้สติปัญญา และการใช้เหตุผล สามารถนำความเชื่อไปปฏิบัติได้^{๑๘} หรืออาจเรียกว่า ศรัทธา ซึ่งหมายถึงความเชื่ออย่างมีเหตุผล มั่นใจในความจริง ความดี ในสิ่งที่นับถือ ปฏิบัติ ศรัทธามีประโยชน์ คือ เป็นปัจจัยนำไปสู่การมีสมาธิปัญญา และเกิดความพากเพียรในการปฏิบัติ และเป็นสิ่งเหนี่ยวรั้งและต้านปะทะไม่ให้ยอมตามสิ่งที่ชักจูงไปในความชั่ว^{๑๙} โดยเฉพาะผู้ที่เชื่อในพระพุทธศาสนาจะเชื่อและศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง เชื่อในกฎแห่งกรรม นรกสวรรค์ และความเชื่อในเรื่องนิพพาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

^{๑๘} พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (๒๕๓๒), หน้า ๘.

^{๑๙} พุทธทาสภิกขุ, **ใจความสำคัญแห่งคัมภีร์มุนษย**, (กรุงเทพมหานคร : หจก. ภาพพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๕.

ความเชื่อในพระพุทธศาสนา ยังสามารถให้ความหมายได้อีกว่า หมายถึง การรับรู้และยอมรับของบุคคลเกี่ยวกับพุทธศาสนา ความเชื่อทางพระพุทธศาสนานั้น มีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนอย่างมาก ความเชื่อที่เป็นหลักสำคัญทางพุทธศาสนาประกอบด้วย ลักษณะขั้นตอนของพุทธมามกะ คือ ความเชื่อในไตรสรณะคมน์ หรือพระรัตนตรัย ได้แก่ ความเชื่อในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งเป็นหลักความเชื่อเบื้องต้นที่ชาวพุทธจะต้องยึดถือ เพราะความเชื่อนี้ถือว่าเป็นเครื่องหมายของพุทธศาสนิกชน ดังนั้นต้องมีความเชื่อในพระรัตนตรัย และยึดถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง คือ ต้องเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ และเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ พระธรรม คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พุทธศาสนิกชนควรรู้ และพระสงฆ์ เป็นผู้เผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนแก่ประชาชน^{๒๐}ในการศึกษาความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ได้แบ่งความเชื่อเป็น ๓ ด้าน คือ

๑. ความเชื่อในพระพุทธเจ้า เป็นความมั่นใจในฐานะที่ท่านเป็นบุคคลต้นแบบ ที่ยืนยันถึงความสามารถของมนุษย์ว่า เป็นผู้ที่มีสติปัญญา ความสามารถที่จะฝึกหรือพัฒนาให้บริบูรณ์ได้ สามารถหยั่งรู้หลักธรรม บรรลุความหลุดพ้นเป็นอิสระ ไร้ทุกข์ ลอยเหนือโลกธรรมและมีความดีสูงสุด ดีเลิศ ที่แม่เทพเจ้าและพรหมก็เคารพบูชา

๒. ความเชื่อในพระธรรม ได้แก่ ความมั่นใจในความจริงและความดีงามที่พระพุทธเจ้า ได้แสดงไว้ว่าเป็นสิ่งที่พระองค์ได้ค้นพบ ปฏิบัติเห็นผล ประจักษ์กับตนเองแล้ว จึงนำมาประกาศเปิดเผยไว้ ธรรมคือกฎแห่งธรรมชาติ เป็นกลางและเที่ยงธรรมต่อทุกคน ผู้ใดรู้จักพัฒนาตนเองให้มีสติปัญญานำความรู้ทางธรรมหรือความจริงนี้มาใช้ประดัดตนต่อสิ่งทั้งหลาย ด้วยความรู้เท่าทันสภาพความเป็นจริง ก็จะแก้ปัญหาได้ดีที่สุดและมีชีวิตที่ดีที่สุด

๓. ความเชื่อในพระสงฆ์ พระสงฆ์ คือ ผู้สละบ้านเรือนมาบวชในพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ความเชื่อในพระสงฆ์ คือ ความมั่นใจในกลุ่มบุคคลนั้นมีธรรมเป็นรากฐาน เป็นผู้มีจิตใจทางทุกข์ แม้จะมีการพัฒนาการทางจิตและสติปัญญาในระดับที่ต่างกัน แต่ก็อยู่ร่วมกันด้วยดี ด้วยการรู้ธรรมและปฏิบัติธรรม^{๒๑}

ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้งด้วยมั่นใจในเหตุผลเท่าที่ตนมองเห็น เป็นความมั่นใจใน ๓ องค์ประกอบ คือ มั่นใจว่าเป็นไปได้ มั่นใจว่ามีคุณค่า และเร้าให้อยากพิสูจน์ความจริง ศรัทธาที่แท้ตรงตามนัยทางพระพุทธศาสนาจึงมิใช่ศรัทธาที่ใช้อารมณ์จนลืมหูเหตุผล แต่ศรัทธาต้องมีปัญญาควบคู่กันไป เป็นตัวควบคุม การส่งเสริมความคิด วิจัยวิจารณ์จรค้นพบเหตุและผล ได้ทดลองปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ให้ประจักษ์ถึงความจริงแก่ตน จนหมดความสงสัยจึงเกิดศรัทธา ศรัทธาจึงเป็นปัจจัยแรกที่สุด หรือเป็นขั้นต้นของกระบวนการการพัฒนาปัญญา โดยรวมศรัทธา คือ ความเชื่อในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ หรือที่เรียกว่าพระรัตนตรัยอันเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นความเชื่อที่มีเหตุและผล รวมทั้งต้องมีปัญญากำกับไว้เสมอ

^{๒๐} ประภัสสร กิมสุวรรณวงศ์, “จิตลักษณะและการสนับสนุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพกายและพฤติกรรมสุขภาพจิตของข้าราชการสูงอายุในมหาวิทยาลัยขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

^{๒๑} งามตา วานิชานนท์, “ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมนั้น จะมีความสอดคล้องกับบทบาทของการสร้างศรัทธา ซึ่งในอดีตพระสงฆ์มีบทบาทสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่น ผู้คนในสังคมมีความศรัทธา เชื่อถือว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่าง ๆ ความเชื่อทางพระพุทธศาสนานั้น มีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนอย่างมาก ความเชื่อที่เป็นหลักสำคัญทางพุทธศาสนาประกอบด้วย ลักษณะขั้นตอนของพุทธมามกะ คือ ความเชื่อในไตรสรณะคมน์ หรือพระรัตนตรัย ได้แก่ ความเชื่อในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ความเชื่อในพระพุทธเจ้า เป็นความมั่นใจในฐานะที่ท่านเป็นบุคคลต้นแบบ ที่ยืนยันถึงความสามารถของมนุษย์ว่า เป็นผู้ที่มีสติปัญญา ความสามารถที่จะฝึกหรือพัฒนาให้บริบูรณ์ได้ ความเชื่อในพระธรรม ได้แก่ ความมั่นใจในความจริง และความดีงามที่พระพุทธเจ้า ได้แสดงไว้ว่าเป็นสิ่งที่พระองค์ได้ค้นพบ ปฏิบัติเห็นผล ประจักษ์กับตนเองแล้ว จึงนำมาประกาศเปิดเผยไว้ ธรรมคือกฎแห่งธรรมชาติ เป็นกลางและเที่ยงธรรมต่อทุกคน ความเชื่อในพระสงฆ์ คือ ความมั่นใจในกลุ่มบุคคลนั้นมีธรรมเป็นรากฐาน เป็นผู้ที่มีจิตใจห่างทุกซ์ ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า แม้จะมีการพัฒนาการทางจิตและสติปัญญาแม้ในระดับที่ต่างกัน แต่ก็อยู่ร่วมกันด้วยดี ด้วยการรู้ธรรมและปฏิบัติธรรม

๒.๒.๕ การส่งเสริมศรัทธา

การส่งเสริม หมายถึง การให้ความสำคัญและการขยายขอบเขตในโครงการหรือกิจกรรมให้ดีขึ้นคุณภาพสมบูรณ์ขึ้นด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ บุคลากร ความรู้ โอกาส และกำลังใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถจะดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน เป็นการขยายและถ่ายทอดความรู้ตามระบบวิทยาการแผนใหม่ (Innovation System) ซึ่งก่อประโยชน์ทางการศึกษา (Education Advantages) และมีคุณค่าทางปฏิบัติ (Practical Values) แก่บุคคลผู้พึงได้รับความช่วยเหลือในการเรียนรู้หรือผู้รับการส่งเสริม (People Intended, Clientele, Audience) ให้สามารถพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (Better Living) เป็นสำคัญ^{๒๒}

การส่งเสริมศรัทธาในทางศาสนา ศรัทธาที่ลึกซึ้งนี้ มักเป็นศรัทธาทางศาสนา ศรัทธาในสิ่งที่สูง ที่เป็นหลักยึดเหนี่ยวในจิตใจ ซึ่งไม่ว่าเราจะทำอะไรในภายนอก จะดำเนินชีวิตอย่างไรก็ตาม ทำงานอะไรก็ตาม เราก็มีสรัทธาที่ลึกอยู่ในใจเป็นฐานอันแน่นแฟ้น เป็นความเชื่อในสิ่งที่สูงสุด สิ่งที่เป็นเครื่องเชิดชูกำลังใจว่า ไม่ว่าเราจะมีชีวิตอยู่อย่างไรก็ตาม เราก็มีสสิ่งที่เราเคารพนับถือ บูชา เป็นสิ่งที่ดีที่สุดในที่เรารู้ แม้ว่าจิตใจของเราจะอยู่ในยามที่ไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับพัวพัน เมื่อนึกถึงสิ่งเหล่านี้แล้วเราก็มั่นใจสบายใจ ไม่อ้าวว้าง ไม่เลือนลหายไร้ความหมาย เช่น ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา มีความเชื่อความเคารพในพระรัตนตรัย

คำว่ามีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก็หมายถึงว่า มีศรัทธาในพระรัตนตรัย ในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ ศรัทธาในพระพุทธเจ้า หมายความว่า เราเห็นว่ามีบุคคลที่มีชีวิตที่ดีที่สุดเป็นตัวอย่าง เป็นแบบอย่างของการที่ได้เข้าถึงความจริง เข้าถึงความสมบูรณ์แห่งศักยภาพของความเป็น

^{๒๒} พจน์ บุญเรือง, การส่งเสริมการเกษตร, เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาการนิเทศงานส่งเสริม, (คณะเกษตร :มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๒).

มนุษย์ เป็นเครื่องยืนยันว่ามนุษย์เราทุกคนมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนได้ จนเข้าถึงความรู้และความดีงาม มีปัญญาและคุณธรรมสูงสุด แต่จะต้องเพียรพยายามเข้มแข็งในการพัฒนาศักยภาพของตน เรามีความเชื่อและมั่นใจอย่างนี้ แล้วก็มีกำลังใจ ในเวลาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องไม่ได้ยุ่งกับการกิจการงานอย่างอื่น จิตใจก็จะได้มาผูกพันอยู่กับความรู้สึกนี้ อันนี้ก็เป็นหลักอย่างหนึ่งในทางจิตใจ ซึ่งทำให้จิตใจไม่ว่าเหว^{๒๓}

พระสงฆ์ คือ พระภิกษุผู้มีหน้าที่ในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้เจริญรุ่งเรือง สร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน สร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญยั่งยืนสืบต่อไป^{๒๔} ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นผู้มีความสามารถ และทรงคุณค่าในการพัฒนาชุมชน เป็นที่ไว้วางใจ ในการทำงาน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการศึกษา การอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน รวมถึงการปลูกฝังความรู้ทางพระพุทธศาสนา ให้แก่เด็ก และเยาวชนในชุมชน กล่าวได้ว่าการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งได้นั้น พระสงฆ์มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นเผยแผ่ปลูกฝังศีลธรรม ในการอยู่ร่วมกันของสังคมให้เกิดความสุขสงบตามที่ได้รับถ่ายทอดจากในอดีต ดังคำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสฯ สอนไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย...พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพ และมนุษย์...จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน...”^{๒๕}

ฉะนั้นบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างศรัทธาพระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนนั้น เป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมาช้านาน เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนและประชาชน อาจแยกแยะโดยยึดหลักสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พักของตนเอง มีจิตใจสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและธรรมชาติโดยรวม มีจิตเอื้ออาทร ประณีประนอมเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
๒. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นอิสระ
๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน
๔. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องความต้องการ และสภาพแวดล้อม

^{๒๓} สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), ชีวิตกับการทำงาน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.watnyanaves.net/en/book-reading/๑๓๗/๔> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

^{๒๔} พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ, “บทบาทพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, (๒๕๕๙) : หน้า ๒๗๕ - ๒๘๗.

^{๒๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

๕. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมเป็นนักพัฒนามุ่งมั่งคั่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีกลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือจะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลัก พออยู่ พอกิน^{๒๖}

สรุปได้ว่า การส่งเสริม หมายถึง การให้ความสำคัญและการขยายขอบเขตในโครงการหรือกิจกรรมให้ดีขึ้นคุณภาพสมบูรณ์ขึ้นด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ บุคลากร ความรู้ โอกาส และกำลังใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถจะดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน การส่งเสริมศรัทธาในทางศาสนา ศรัทธาที่ลึกซึ้งนี้ มักเป็นศรัทธาทางศาสนา ศรัทธาในสิ่งที่สูง ที่เป็นหลักยึดเหนี่ยวในจิตใจ ซึ่งไม่ว่าเราจะทำอะไรในภายนอก จะดำเนินชีวิตอย่างไรก็ตาม ทำงานอะไรก็ตาม เราก็มีสรัทธาที่ลึกอยู่ในใจเป็นฐานอันแน่นแฟ้น มีความเชื่อความเคารพในพระรัตนตรัย พระภิกษุผู้มีหน้าที่ในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้เจริญรุ่งเรือง สร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน สร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญยั่งยืนสืบต่อไป และมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นเผยแผ่ปลูกฝังศีลธรรม ในการอยู่ร่วมกันของสังคมให้เกิดความสุขสงบตามที่ได้รับถ่ายทอดจากในอดีตจวบจนปัจจุบัน

ตารางที่ ๒.๔ การส่งเสริมศรัทธา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พจน บุญเรือง	การส่งเสริม หมายถึง การให้ความสำคัญและการขยายขอบเขตในโครงการหรือกิจกรรมให้ดีขึ้นคุณภาพสมบูรณ์ขึ้นด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ บุคลากร ความรู้ โอกาส และกำลังใจ
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต)	การส่งเสริมศรัทธาในทางศาสนา ศรัทธาที่ลึกซึ้งนี้ มักเป็นศรัทธาทางศาสนาผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา มีความเชื่อความเคารพในพระรัตนตรัย ในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม
พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ	พระภิกษุผู้มีหน้าที่ในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้เจริญรุ่งเรือง สร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน สร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญยั่งยืนสืบต่อไป

^{๒๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า

ตารางที่ ๒.๔ การส่งเสริมศรัทธา(ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.	“ภิกษุทั้งหลาย...พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์...จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน...”
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)	บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างศรัทธา พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชน ๕ ประการ ๑. ด้านจิตใจ ๒. ด้านสังคม ๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๔. ด้านเทคโนโลยี ๕. ด้านเศรษฐกิจ

๒.๒.3 แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมศรัทธาในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ประชาชนส่วนใหญ่จำนวนมากนับถือพระพุทธศาสนา รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ผสมผสานกลมกลืนกับวิถีชีวิตของคนไทยจนแยกไม่ออก จึงทำให้พุทธศาสนิกชนมีความเชื่อและศรัทธา ดังนั้นจึงมีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายเกี่ยวกับความเชื่อหรือความศรัทธาในพระพุทธศาสนาไว้ดังนี้

ความหมายของศรัทธา

ศรัทธา ความเชื่อนั้นมีการให้ความหมายที่แตกต่างกันตามความคิดเห็น และความเข้าใจในแต่ละบุคคล ตามความเชื่อทางศาสนาและลัทธิต่าง ๆ มีนักวิชาการให้ทัศนะความหมายของคำว่าศรัทธาในแง่มุมต่าง ๆ รวมถึงศรัทธาในคัมภีร์อย่างพระพุทธศาสนา จึงมีผู้ความหมายของศรัทธาไว้มากมายดังนี้

ศรัทธา (สัตทา) หมายถึงความเชื่อ, ความเลื่อมใส, เช่น สิ้นศรัทธา ฉันทศรัทธาในความดีของเขา บางทีก็ใช้รวมกับประสาทะเป็นศรัทธาประสาทะเชื่อ, เลื่อมใส, เช่น เขาศรัทธาในการรักษาแบบแพทย์แผนโบราณ^{๒๗}

^{๒๗} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๙๓.

ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใส ความเห็นดี ความไว้วางใจ ความซื่อตรง ความจงรัก ความประสงค์ ความอยาก ความบริสุทธิ์ ความเคารพนับถือ ความยินดีเลื่อมใส^{๒๘}

ศรัทธาในความหมายโดยทั่วไปในหนังสือ ชุมนุมเรื่องสั้นไว้ว่า เป็นความเชื่อในเรื่องความสามารถของบุคคลสำคัญหรือผู้นำของสังคม ในเรื่องของศาสนาทุกองค์ศาสนา ยกเว้นจากพระพุทธเจ้า สอนให้ยึดเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสาวกไม่มีความรู้พิสูจน์ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุด เป็นผู้สร้างโลกและอำนวยการสุขแก่สัตว์โลกเป็นที่พึ่งของตน ให้นับถือบูชาสิ่งนั้นโดยแน่นแฟ้น ปราศจากการพิสูจน์และทดสอบแต่อย่างใด^{๒๙}

ศรัทธาหรือความเชื่อนี้จะมี ๒ ประเภท ศรัทธาประเภทที่ ๑ เป็นศรัทธาแบบปิดกั้นปัญญา ใช้วิธีปลุกเร้าหรือแม้แต่บังคับให้เชื่อ และพอเชื่อแล้วก็ต้องมอบความไว้วางใจให้สิ้นเชิง ห้ามถาม ห้ามสงสัย คอยรอทำตามอย่างเดียว ศรัทธาประเภทนี้ไม่ทำให้มีการสืบค้นทางปัญญาต่อไป ในศาสนาต่าง ๆ จะเน้นแบบนี้ ศรัทธาประเภทที่ ๒ เป็นศรัทธาแบบสื่อนาสู่ปัญญา คือความเชื่อนั้นเป็นตัวชักนำให้สนใจ เริ่มต้นศึกษาสืบค้น สิ่งทั้งหลายในโลกนี้มีมากมาย เมื่อยังไม่มีความรู้จุดเริ่มต้นว่าจะสนใจเรื่องใด แต่เมื่อเกิดศรัทธาต่อบุคคลหรือเรื่องราวหลักการใด ศรัทธานั้นก็จะป้อนปัจจัยที่ทำให้จุดเริ่มต้น ศรัทธาทำให้มีความสนใจและเข้าไปหา โดยเฉพาะศรัทธาในคนก็เพื่อจะชักนำให้เขาไปซักถามเขา การที่ศรัทธาในพระก็เพื่อจะเข้าไปหาและซักถามท่าน เพื่อให้เกิดความรู้ และเข้าใจความจริงยิ่งขึ้นไป^{๓๐}

ศรัทธา มีความหมายทั้งอย่างกว้าง ปานกลางและไม่ได้แคบเพียงแค่ว่า “ความเชื่อ” เพราะยังมีความหมายอื่น ๆ เช่น ความเชื่อถือความเลื่อมใส การปลงใจเชื่อความซื่อสัตย์การยอมรับการยอมตามลัทธิความเชื่อศาสนา ความจงรักภักดี ดังนั้น ศรัทธาโดยทั่วไปจึงมีความหมายเป็นความเชื่อ ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ไม่เกี่ยวข้องกับปัญญาและเหตุผล^{๓๑}

ศรัทธา หมายถึงความเชื่อที่มีปัญญาประกอบและกลั่นกรองในการตัดสินใจในที่นี้ หมายถึงความเชื่อในพระรัตนตรัย ที่มีการเกี่ยวข้องกับการบรรลุธรรมของพระพุทธศาสนา และเป็นความเชื่ออย่างมีเหตุผลที่เป็นไปตามความเป็นจริงเท่านั้น เป็นความเชื่อที่สร้างปัญญาให้เกิดขึ้นและต้องเป็นปัจจัยในการเกื้อกูล ต่อการเข้าถึงเป้าหมายในพระพุทธศาสนา คือนิพพาน นอกนั้นถือว่าไม่ใช่ความเชื่อตามหลักศรัทธาทางพระพุทธศาสนา ศรัทธากล่าวได้ว่าเป็นความเชื่ออย่างมีเหตุผลของบุคคลที่มีต่อพุทธศาสนา อาจจะมีมากมายแตกต่างกัน อันนำไปสู่การปฏิบัติตนเพื่อการบรรลุผลดังนั้นก็จึงสามารถให้ ความหมายที่เกี่ยวข้องกับศรัทธาทางพุทธศาสนา ไว้ดังนี้ ศรัทธา ความเชื่อ ความเชื่อถือ ในทางธรรมหมายถึง เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ ประกอบด้วยเหตุผล ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม

^{๒๘} วิทย์ เทียงบุญธรรม, พจนานุกรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ประชุมทองการพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๖๒๔.

^{๒๙} พุทธศาสนิกฯ, ชุมนุมเรื่องสั้นพุทธศาสนิกฯ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.openbase.in.th/files/ptbook_short-articles.pdf [๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

^{๓๐} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๒๑.

^{๓๑} พระมหาอุทธรณ์ ปญญาสิริ (สัจจรัตนพงศ์), “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา” วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

ความเลื่อมใสซาบซึ้งขึ้นใจสนิทใจเชื่อมั่นหรือสิ่งนั้น ๆ ความมั่นใจในความจริง ความดีสิ่งดีงาม และในการทำความดีไม่ตื่นตูมไปตามลักษณะอาการภายนอก^{๓๒}

ความเชื่อของพุทธมามกะ นั้นคือเชื่อโดยตรงต่อเหตุผล เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ได้บำเพ็ญพระองค์เอง มาเป็นเวลาเพียงพอ จนสามารถบรรลุถึงด้วยพระองค์เอง และทรงชี้ทางให้มนุษย์มีความสะอาด ความสว่างและความสงบเย็นได้จริง เชื่อว่าพระธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบรรลุและนำมาสอนนั้น คือความจริงอันตายตัวของสิ่งทั้งปวง เชื่อว่าพระสงฆ์คือบรรดามนุษย์ที่มีโชคดี มีโอกาสก่อนใครในการได้รู้ได้ปฏิบัติและได้รับผลของการปฏิบัติในพระธรรม เชื่อว่าโลกนี้ไม่มีบุคคลใดสร้างหรือคอยบังคับให้เป็นไป เชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนล้วนมีกรรม หรือการกระทำของตนเอง เชื่อว่าตัวแท้ของศาสนานั้น คือตัวการกระทำที่ถูกต้องทั้งหมดนี้คือความ เชื่อ ๗ ประการของพุทธมามกะ^{๓๓}

สรุปได้ว่า ความศรัทธาจึงหมายถึงความเชื่อ เชื่อในสิ่งที่มีเหตุและผลประกอบตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ความศรัทธาจึงถือได้ว่าเป็นความประทับใจ เลื่อมใส ที่เกิดจากความรู้สึกลับถือเชื่อมั่นในตัวบุคคลนั้น จึงทำให้ความเชื่อแตกแขนงกันออกไป ตามความศรัทธาของแต่ละบุคคลจึงได้เกิดลัทธิความเชื่อต่าง ๆ หรือ ศาสนาต่าง ๆ มากมาย แต่ในทางพระพุทธศาสนาความเชื่อสอนให้เชื่อโดยพิจารณาถึงหลักเหตุและผล พิจารณาก่อนจึงค่อยเชื่อ จึงทำให้พระพุทธศาสนามีความศรัทธานับถือจากพุทธศาสนิกชนมากมาย เมื่อพิจารณาตามหลักเหตุและผลแล้วทำไปปฏิบัติจึงเกิดความศรัทธาที่ยั่งยืน

^{๓๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสนฉบับประมวลศัพท์* ขำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑), พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๒๘.

^{๓๓} พุทธทาสภิกขุ, *ชุมนุมขอมติอิสระ*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๓๘), หน้า ๗๕.

ตารางที่ ๒.๕ สรุปความหมายของศรัทธา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน	ศรัทธา (สัทธา) หมายถึงความเชื่อ, ความเลื่อมใส, เช่น ฉันทมีศรัทธาในความดี เขาศรัทธาในการรักษาแบบแพทย์แผนโบราณ
วิทย์ เทียงบุญธรรม	ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใส ความเห็นดี ความไว้วางใจ ความซื่อตรง
พุทธทาสภิกขุ	ศรัทธาในความหมายโดยทั่วไปในหนังสือ เป็นความเชื่อในเรื่องความสามารถของบุคคลสำคัญ หรือผู้นำของสังคม
พระเทพเวที (ประยุทร ปยุตโต)	ศรัทธาหรือความเชื่อนี้จะมี ๒ ประเภท ๑ เป็นศรัทธาแบบปิดกั้นปัญญา ๒ เป็นศรัทธาแบบสื่อนำสู่ปัญญา
พระมหาพุทธกร ปญฺญาสิริ (สัจจรัตนพงศ์)	ศรัทธา มีความหมายทั้งอย่างกว้าง ปานกลาง และไม่ได้แคบเพียงแค่ “ความเชื่อ”
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)	ศรัทธา หมายถึงความเชื่อ ความเชื่อในพระรัตนตรัย เชื่ออย่างมีเหตุผลที่เป็นไปตามความเป็นจริง
พุทธทาสภิกขุ	เชื่อโดยตรงต่อเหตุผล เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ได้บำเพ็ญพระองค์เอง มาเป็นเวลาเพียงพอ จนสามารถบรรลุถึงด้วยพระองค์เองเชื่อมั่นมนุษย์แต่ละคนล้วนมีกรรม หรือการกระทำของตนเอง

ลักษณะของศรัทธา

ลักษณะของศรัทธาสามารถแบ่งตามคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท แบ่งออกตามลักษณะของความศรัทธาได้ ๒ ลักษณะ คือ

๑. ความศรัทธาในลักษณะทำให้ผ่องใส หมายถึง เมื่อมีศรัทธาแล้ว ย่อมทำให้นิวรณ์ระงับลง ทำให้จิตผ่องใส เปรียบเหมือนเดินข้ามลำธาร เมื่อข้ามน้ำในลำธารไปแล้วทำให้น้ำในลำธารขุ่นเพราะเกิดจากการข้ามของ เหล่าช้างม้ารถและพลเดินเท้าทั้งหมด และเมื่อพระเจ้าจักรพรรดิมีความต้องการตม้มน้ำในลำธารนั้น และพระเจ้าจักรพรรดิซึ่งมีศักดิ์มากที่สามารถทำน้ำให้ใสได้สั่งให้คนไปตักน้ำใสภาชนะมาให้ เมื่อใสแก้วมณีที่ใช้ทำน้ำให้ใสลงไปนั้น น้ำเพียงเท่านั้นบรรดาสาหร่าย จอกแหน ความขุ่นของน้ำอันเกิดเนื่องจากตะกอนลอยปะปน กลับกลายเป็นน้ำใสไหลเย็นสามารถนำมาดื่มได้ ความศรัทธาเปรียบนเหมือนแก้วมณีที่สามารถทำให้น้ำใสสะอาด เมื่อเกิดความศรัทธาแล้วไซร้ย่อมสามารถข่มนิวรณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหลายได้ เมื่อจิตปราศจากนิวรณ์แล้วเป็นเอกผุดขึ้นย่อมผ่องใสไม่ขุ่นมัว

อย่างนั้นเหมือนกัน^{๓๔} จิตที่ปราศจากนิวรณ์มีความผ่องใสเกิดขึ้น เป็นจิตที่มีศรัทธา ทำให้บุคคลมีความคิดถูกต้องตามความเป็นจริงเกิดสัมมาทิฐิขึ้นอย่างทีนางวิสาขามิคารมาตา ได้มีศรัทธาเกิดขึ้นในพระรัตนตรัย มีจิตที่ปราศจากนิวรณ์มีความผ่องใส เกิดกุศลจิต พุทธขอพร ๘ ประการ^{๓๕} จากพระพุทธเจ้า ด้วยนางเห็นถึงอำนาจประโยชน์และอานิสงส์ของพร ๘ ประการ เมื่อสำเร็จแล้วยอมระลึกถึงบุญกุศลนั้นทำให้เกิดความปลื้มใจ ความอิ่มใจ ทำให้กายสงบมีความสุข จิตยอมตั้งมั่นที่จะได้อบรมอินทรีย์พละ ๑๔ และโพชฌงค์ ๑๕ พระพุทธเจ้าจึงได้อนุญาตพร ๘ ประการ^{๓๖}

๒. ความศรัทธาที่มีลักษณะทำให้แล่นไปด้วยดี หมายถึง พระโยคาวจรยังรู้จักจิตของผู้พ้นจากกิเลสอาสวะแล้ว ย่อมหวังแล่นไปในพระโสดาปัตติผลเป็นเบื้องต้น มีพระอรหันต์ผลเป็นที่สุทธอยอมทำความเพียรของตนให้บรรลุคุณธรรมอันตนยังไม่สามารถทำให้แจ้ง^{๓๗} ดังพราหมณ์ชื่อชาณุสโสณิพุทธตามพระพุทธเจ้าว่า “ข้าแต่ท่านพระสมณโคดม อัญชลบุตรทั้งหลายที่มีศรัทธาออกบวชจากเรือน เป็นผู้ถือศีลเป็นบรรพชิตในสำนักท่านพระสมณโคดม ท่านทรงเป็นหัวหน้าของเหล่ากุลบุตรทั้งหลายเหล่านั้น เป็นผู้แนะนำให้ถือตามแบบอย่างของท่านสมณโคตมหรือ” พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสว่า “ดูก่อนพราหมณ์ ข้อนี้เป็นอย่างนั้น ชุมชนนี้ถือเราเป็นแบบอย่าง”^{๓๘} จะเห็นได้ว่า กุลบุตรทั้งหลายได้อาศัยศรัทธาที่มีต่อพระผู้มีพระภาค มีความมั่นใจในพระปัญญาของพระผู้มีพระภาคว่า เป็นผู้รู้จริง ตรัสรู้ชอบด้วยตนเอง เป็นพระอรหันต์ และยังเชื่อว่าบุคคลสามารถพัฒนาฝึกฝนด้วยตนเองจนสามารถบรรลุถึงเป้าหมายด้วยศรัทธาที่มีต่อพระพุทธเจ้า ถือเอาเป็นแบบอย่างที่ทำให้แล่นไปด้วยดี เป็นสิ่งที่ช่วยตัดสินใจออกจากเรือนมาบวชเป็นบรรพชิตในสำนักของพระพุทธเจ้า หวังเอาพระธรรมเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาได้แก่พระนิพพาน อย่างที่พระผู้มีพระภาคได้ทรงถึงแล้ว ความสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของพระพุทธองค์เป็นลักษณะศรัทธามีความทำให้แล่นไปด้วยดีทำให้นุชนสร้างศรัทธาในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมาย โดยมีจุดเริ่มต้นอยู่ที่มีศรัทธาต่อพระผู้มีพระภาคก่อน คือมีความเชื่อต่อปัญญา ในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเชื่อต่อสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคที่มีความปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และสามารถบรรลุธรรมคือมรรคผลนิพพานได้เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า ศรัทธาในพระธรรมของพระพุทธเจ้าว่าเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาปัญญา และนำสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นปฏิเวธ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

๓. พระอภิธรรมกล่าวถึงลักษณะเป็นตนของศรัทธา คือ^{๓๙}

๑) สัททหนลกขณา สัทธามีความเชื่อใฝ่ในฝ่ายดีเป็นลักษณะ โลกปนลกขณา อีกอย่างหนึ่ง สัทธานั้นมีความปลงใจเชื่อด้วยปัญญาเป็นลักษณะ

^{๓๔} มหามกุฏราชวิทยาลัย, **มิลินทปัญหา ฉบับแปลในมหามกุฏราชวิทยาลัย**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๘.

^{๓๕} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๐-๓๕๒/๒๒๑-๒๒๕

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน.

^{๓๗} มิลินท (ไทย) ๑/๑๑/๓๙.

^{๓๘} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๔/๓๓-๓๔.

^{๓๙} พระเทพกิตติปัญญาคุณ (กิตติวุฒ โภทฺธิ), **ปรมัตถธรรม ๔ (จิต เจตสิก รูป นิพพาน)**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๑๗๖.

๒) ปสาทนรสา มีความเลื่อมใสเป็นกิจ อุปมาเหมือนกันกับแก้วมณีที่ทำให้น้ำใสฉะนั้น ปกขทนรสา อีกอย่างหนึ่ง สัทธานั้น มีความแล่นไปเป็นกิจอุปมาเหมือนเวลา ชำมหัวงน้ำ ฉะนั้น

๓) อกาลุสสียปจจุภูฐานา มีความไม่ขุนมัวเป็นผลปรากฏอิมุตติปจจุภูฐานา อีกอย่างหนึ่ง สัทธานั้นมีความน้อมใจเชื่อเป็นอาการปรากฏ

๔) สทเธยวตถุปทภูฐานา มีวัตถุเป็นที่ตั้งแห่งความเชื่อเป็นเหตุใกล้ชิด สทธมมสสวนาทิโสตาปตติยคปทภูฐานา มีองค์แห่งโศดาปตติมรรค มีการฟังพระสัทธรรมเป็นต้นเป็นเหตุใกล้ชิด

นอกจากนี้ พระอภิธรรมได้กล่าวถึงศรัทธาในลักษณะที่เป็นเจตสิก ๒๐ เรียกว่า ศรัทธาเจตสิก เป็นการปรุงแต่งของจิตเมื่อจิตมีการรับรู้อารมณ์ที่มากกระทบกับจิต มีลักษณะคือ มีความเชื่อได้ในฝ่ายดีในกุศลธรรม เป็นลักษณะมีความเลื่อมใสเป็นกิจ ไม่มีความขุนมัวเป็นผลหากมีวัตถุ (พระรัตนตรัย, กรรม, ผลของกรรม) อันเป็นที่ตั้งแห่งความเชื่อเป็นเหตุใกล้ พระเทพเวที (ประยูรธปยุตโต) ได้กล่าวถึงลักษณะของศรัทธาไว้ในหนังสือ พระพุทธศาสนาในฐานะรากฐานของวิทยาศาสตร์ไว้ว่า ศรัทธาที่ถูกต้องมีลักษณะของศรัทธา ดูได้จากจุดหมายของพระพุทธศาสนา คือวิมุตติ ความหลุดพ้น หรืออย่างที่เราเรียกปัจจุบันว่า อิสระภาพ และไม่ต้องขึ้นต่อองค์พระศาสดา ปัจจัยที่ส่งทอดไปจนถึงวิมุตติเป็นจุดหมาย บังคับให้ต้องมีปัญญา ปัญญาที่เป็นตัวทำให้ถึงจุดหมายก็ด้วยอาศัยศรัทธา เป็นจุดเริ่มหรือเป็นสื่อ นำ ในกระบวนการของการเข้าถึงความจริง ศรัทธาเป็นตัวเริ่มต้นนำเข้าสู่ปัญญา แล้วปัญญาก็เป็นตัวนำไปสู่วิมุตติปัจจัยสัมพันธ์ อันนี้เป็นตัวกำหนดลักษณะของศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา เพราะทั้งสามอย่างนี้ต้องมีความสัมพันธ์กัน ไม่สามารถขาดอย่างใดอย่างหนึ่งได้ ในแง่ของบุคคลทั่วไปที่ต้องอาศัยศรัทธาเป็นตัวเริ่มต้น ความสัมพันธ์ของศรัทธาในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมาย ในทางพระพุทธศาสนาศรัทธาจึงมีลักษณะเป็นสื่อ นำสู่ปัญญา และพวงมากับความเป็นอิสระ

ลักษณะของความศรัทธาความเชื่อในพุทธศาสนา ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ถือว่าถูกต้อง มี ๔ ประการมีดังนี้^{๔๐}

๑. เชื่อว่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง ทำให้ไม่สงสัยลังเลใจในพระปัญญา ของพระพุทธเจ้า ไม่สงสัยลังเลใจในพระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงสั่งสอนเป็นพุทธศาสนา ไม่สงสัยลังเลใจในพระสงฆ์ โดยตรงกันข้ามยิ่งเกิดความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มีความเลื่อมใสที่เกิดจากการสดับรับฟังพระธรรมคำสอน พิจารณาถึงบาป บุญ คุณ โทษ เชื่อว่าทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ยิ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เมื่อพิจารณาโดยแยกคายให้แจ้ง จึงเชื่อได้ว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เองจริง เมื่อได้ฟังคำสอนของครูเข้าใจแจ่มแจ้งก็ทำให้เชื่อในภูมิความรู้ของครู ความเชื่อนี้เรียกว่า ตถาคตโพธิสัทธา ซึ่งแปลว่า เชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าว่าเป็นจริง เชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เองจริง เชื่อในคำสอนของพระพุทธเจ้าที่แสดงเป็นจริงตามคำสอน

๒. เชื่อว่า บุญบาปมีจริง ทำให้ไม่สงสัยลังเลใจในเรื่องบุญและบาปหรือกรรมดี กรรมชั่ว สิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสสั่งสอนว่าเป็นบุญเป็นกรรมดี ก็เชื่อว่าเป็นบุญเป็นกรรมดีจริงเช่น ความมีใจ

^{๔๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย, (กรุงเทพมหานคร : ผลิตภัณ, ๒๕๕๗), หน้า ๒๑๔.

เมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สงเคราะห์ช่วยเหลือ เป็นต้น สิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสสั่งสอนว่าเป็นบาปเป็นกรรมชั่ว ก็เชื่อว่าเป็นบาปเป็นกรรมชั่วจริง เช่น ความมีใจละโมภ โหดร้ายหลงใหล ประพฤติชั่วร้ายต่าง ๆ มีฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เป็นต้น ความเชื่อข้อนี้เรียกว่า กัมมสัทธา เชื่อกรรม กรรม แปลว่า การงาน ที่บุคคลทำด้วยเจตนา คำว่ากรรมเป็นกลางๆ มิใช่หมายความว่าไม่ดีจึงเรียกว่ากรรม ทำดีหรือไม่ดี เรียกว่ากรรมทั้งนั้น เมื่อต้องการจะให้อะไรดี หรือไม่ดีก็เติมคำนั้นเข้าไปว่ากรรมดีหรือบุญกรรม กรรมชั่วหรือบาปกรรม ฉะนั้น เชื่อกรรม ก็คือ เชื่อว่า บุญ บาป หรือกรรมดีกรรมชั่วมีจริง ตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงสั่งสอนไว้

๓. เชื่อว่า ผลของบุญบาปมีจริง ทำให้ไม่สงสัยลังเลใจว่าบุญบาปที่ทำอะไรจะมีผลกรรมสนอง ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ว่า ทำกรรมดีย่อมให้ผลที่ดี ทำกรรมชั่วย่อมให้ผลชั่ว เหมือนดังการปลูกพืชเช่นไร ก็ย่อมได้ผลเช่นนั้น ความเชื่อข้อนี้เรียกว่า วิปากสัทธา เชื่อผลของกรรม คือเชื่อว่าบุญและบาปทำให้ผลจริงตามประเภท ทำบุญย่อมได้บุญ ทำบาปย่อมได้บาป

๔. เชื่อว่า บุญบาปที่เราทำก็เป็นของตนจริง ทำให้ไม่สงสัยลังเลใจว่าตนจะต้องรับผลของบาปบุญที่เราทำเอาไว้หรือไม่ ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้ผู้นั่งอยู่เสมอบอกว่า เรามีกรรมเป็นของตนเอง เป็นายาห์รับผลของกรรมเราทำดีจักได้ดี เราทำชั่วก็จักได้ชั่ว ซึ่งเรียกว่า กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความว่าสัตว์มีกรรมที่ตนทำไว้เป็นของตนเอง เหมือนบริโภคน้ำอาหารกินเองก็อิ่มเอง เรียนเองย่อมรู้เอง

ศรัทธาทั้ง ๔ ข้อนี้ สำคัญอยู่ที่ข้อ ๑ คือเชื่อว่าพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้จริง เพราะตั้งใจสดับศึกษาพุทธศาสนาจนเกิดความรู้สึกว่าพระธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้เป็นความจริงทุกอย่าง ความเชื่อ และความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ก็จะเกิดตั้งมั่นขึ้นทุกทีทำให้เชื่อมั่นว่าบุญบาปที่พระพุทธเจ้าตรัสสั่งสอนไว้มีจริง ผลของบุญบาปตามที่ตรัสสั่งสอนไว้มีจริง บุญบาปที่ผู้ใดทำไว้ก็เป็นของผู้นั้นจริง ตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า รวมความว่าทำให้เชื่อมั่นในพุทธศาสนาศรัทธา ความเชื่อในพุทธศาสนา เมื่อมีลักษณะดังกล่าว จึงเป็นศรัทธาที่ถูกต้อง ผู้ที่มีศรัทธาที่ถูกต้อง จึงจะเป็นพุทธศาสนิกผู้ถึงไตรสรณคมน์ ที่ถูกต้อง การปลูกศรัทธาที่ถูกต้องหรือการปรับปรุงศรัทธาให้ถูกต้องอาศัย

๑. บุคคลผู้ซึ้งงศรัทธาเริ่มตั้งแต่บิณฑบาตบรมบุตรธิดาตั้งแต่เล็ก ๆ ด้วยวิธีสอนให้เชื่อฟังอย่างมีเหตุผลเท่าที่เด็กจะเข้าใจ มิใช่ด้วยวิธีล่อลวงให้เข้าใจผิดหรือขู่ให้กลัว ฉะนั้นเมื่อ จะห้ามมิให้เด็กทำอะไร ก็พยายามแนะนำให้เด็กรู้เหตุผลถูกผิด หรือใช้วิธีแก้ร้ายให้กลายเป็นดีอย่างมีเหตุผล เมื่อจะสอนพุทธศาสนาแก่เด็กก็สอนอย่างถูกต้อง ปลูกความเชื่อที่ถูกต้องให้แก่เด็ก ก็จะทำให้เกิดศรัทธาที่ถูกต้อง เป็นความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เพราะเชื่อด้วยความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริง เมื่ออบรมให้รู้ให้เข้าใจในพุทธศาสนาว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้พระธรรม แล้วเผยแผ่พระธรรมนั้น พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติแล้วตามพระธรรม และช่วยบอกเปิดเผยพระธรรม เมื่อรู้เข้าใจพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง และปลูกศรัทธาอย่างถูกต้องให้เกิดขึ้นแล้ว ก็จะไม่หวั่นอะไรผิด ๆ จากพุทธศาสนา เพราะถ้าไม่สมหวังก็จะเสื่อมความนับถือลงไป ฉะนั้น เมื่อมีศรัทธาที่ถูกต้องให้ทำความดี และจะได้รับผลดีด้วยตนเอง บุคคลผู้มีหน้าที่ซึ้งงศรัทธา แม้จะพยายามอบรมปลูกหรือปรับศรัทธาให้ถูกต้อง แต่ความสำเร็จที่ได้ต้องอาศัยบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับการอบรมที่ถูกต้อง นั่นคือ ตนเอง

๒. ตนเอง ได้แก่ ตัวเราเองทั้งเด็กและผู้ใหญ่ เพราะตัวเราเองจำต้องคอยตรวจสอบดูศรัทธาของตัวเองว่าเป็นอย่างไร ถูกต้องหรือไม่ ถ้ายังไม่ถูกต้องปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง พยายามคิดทำความเข้าใจในหลักของความเชื่อข้างต้น เพราะตัวเราเองต้องเห็นจริงด้วยความเชื่อ จึงจะตั้งมั่น

เมื่ออาจยังไม่เห็นจริงด้วยตนเองในหลักของศรัทธาดังกล่าว ก็ทำความเชื่อฟังไปก่อน อย่าตั้งมั่นไม่อยู่ในโอวาทของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดถึงพระพุทธเจ้า

สรุปได้ว่า ลักษณะของศรัทธา สามารถแบ่งตามลักษณะได้เป็น ๒ ลักษณะคือ มีลักษณะทำให้ผ่องใส มีลักษณะทำให้แล่นไปด้วยดี ศรัทธาเมื่อเกิดขึ้นย่อมข่มนิวรณ์ไว้ได้จิตก็ปราศจากนิวรณ์ผ่องใส ไม่ขุ่นมัวเป็นจิตที่มีศรัทธา ทำให้บุคคลมีความคิดถูกต้องตามความเป็นจริงเกิดสัมมาทิฐิขึ้น จะสร้างความสัมพันธ์ขึ้น ระหว่างศรัทธาในฐานะเป็น ปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมาย ด้วยอาศัยศรัทธาเป็นเครื่องนำทางให้ตนสามารถบรรลุธรรมในขั้นสูงสุดจนถึงเป้าหมายได้ เริ่มจากศรัทธาทำให้เกิด สัมมาทิฐิ คิดกระทำการที่เป็นกุศลกรรม เมื่อนั้นทำให้เกิดความปลื้มปิติและอิ่มเอิบใจ ทำให้กายสงบใจสงบจนเป็นความสุขไม่มีนิวรณ์ในจิต เมื่ออบรมอินทรีย์และพละมากขึ้นทำให้ เกิดโพชฌงค์อันเป็นองค์ธรรมแห่งการตรัสรู้ เมื่อทำโพชฌงค์ให้สมบูรณ์ดีแล้วสามารถพัฒนาต่อไปให้เข้าถึงเป้าหมายคือนิพพาน

ตารางที่ ๒.๖ สรุปลักษณะของศรัทธา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
มหามกุฏราชวิทยาลัย	ศรัทธามีลักษณะทำให้ผ่องใส หมายถึง ศรัทธาเมื่อเกิดขึ้น ย่อมข่มนิวรณ์ไว้ได้จิตก็ปราศจากนิวรณ์ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว
วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๕๐-๓๕๒/๒๒๑-๒๒๕	จิตที่ปราศจากนิวรณ์มีความผ่องใสเกิดขึ้น เป็นจิตที่มีศรัทธา ทำให้บุคคลมีความคิดถูกต้องตามความเป็นจริงเกิดสัมมาทิฐิขึ้น
มิลินท. (ไทย) ๑/๑๑/๓๙.	กุลบุตรทั้งหลายได้อาศัยศรัทธาที่มีต่อพระผู้มีพระภาค มีความมั่นใจในพระปัญญาของพระผู้มีพระภาคว่า เป็นผู้ตรัสรู้จริง เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบโดยพระองค์เอง
พระเทพกิตติปัญญาคูณ (กิตติวุฒ โภทฺธิ)	ศรัทธา คือ ความเชื่อใฝ่ในฝ่ายดี มีความเลื่อมใสเป็นกิจ มีความไม่ขุ่นมัว มีวัตถุเป็นที่ตั้งแห่งความเชื่อเป็นเหตุ
พุทธทาสภิกขุ	เชื่อโดยตรงต่อเหตุผล เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ได้บ่มพระองค์เอง มาเป็นเวลาเพียงพอ จนสามารถบรรลุถึงด้วยพระองค์เองเชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนล้วนมีกรรม หรือการกระทำของตนเอง
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)	ลักษณะของความศรัทธาความเชื่อในพุทธศาสนา มี ๔ ประการมีดังนี้ ๑. เชื่อว่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง ๒. เชื่อว่า บุญบาปมีจริง ๓. เชื่อว่า ผลของบุญบาปมีจริง ๔. เชื่อว่า บุญบาปที่ตนทำก็เป็นของตนจริง

มูลเหตุให้เกิดศรัทธา

บุคคลที่เกิดขึ้นในโลกเป็นผู้มีศรัทธาที่แตกต่างกัน ตามความพอใจของแต่ละบุคคล โดยพิจารณาคุณสมบัติของศรัทธา มาเป็นหลักเกณฑ์ที่ทำให้เกิดศรัทธาของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาแบ่งมูลเหตุก่อให้เกิดความศรัทธาออกเป็น ๔ จำพวก ได้แก่

๑. รูปปมาณิกา (รูปประมาณ) บุคคลผู้ถือรูปเป็นประมาณ เลื่อมใสในรูป^{๔๑} ผู้ถือเอารูปร่างเป็นประมาณ บุคคลบางคนในโลกนี้เห็นรูปที่สูง รูปที่พอม รูปที่อ้วน สมส่วน ถือเอารูปร่างนั้นจึงเกิดความเลื่อมใส น้อมใจศรัทธาที่จะเชื่อถือ เกิดเลื่อมใสบุคคลประเภทนั้นเป็นผู้ถือรูปเป็นประมาณ สมดังที่ในสมัยพุทธกาล พระวักกลีได้บวชเข้ามาเพราะมีความเลื่อมใสในรูปร่างของพระพุทธเจ้าอย่างมาก เมื่อ พระพุทธเจ้าทราบจึงทรงแสดงธรรมแก่พระวักกลีว่า ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นยอมเห็นเรา ตถาคต ผู้ไม่เห็นพระสัทธรรมถึงจะแม้ว่าเห็นพระผู้มีพระภาค ก็ชื่อว่าไม่เห็นพระองค์หากศรัทธาเช่นนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับเป้าหมาย ก็เป็นเพียงจุลศรัทธาเพราะไม่มีปัญญาเกิดขึ้น โอกาสที่เข้าถึงเป้าหมาย คือนิพพานนั้นไม่มี

๒. ลูขัปปมาณิกา ผู้มีศรัทธาถือความเศร้าหมองเป็นประมาณ มีความเลื่อมใสในความเศร้าหมอง^{๔๒} มนุษย์ในโลกนี้บางคนยึดถือความเศร้าหมอง เสนาสนะ บาตร จีวร มองเป็นของเศร้าหมอง หรือแม้แต่ความทุกข์ต่าง ๆ ล้วนเป็นความเศร้าหมอง เกิดความเลื่อมใสในน้อมใจเชื่อถือ ดังพระโมฆราชที่ถูกโรคเรื้อนรบกวนไม่เป็นสุขอยู่ตลอดทั้งกลางวันกลางคืนแม้เวลานอน จึงเห็นโทษของร่างกาย จึงบวชเข้ามาในสำนักของพราหมณ์พาวรี และได้ถามปัญหาที่คาใจแต่ไม่ได้รับคำตอบ จึงไปถามปัญหานี้กับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และทรงตรัสตอบว่า โมฆราช เธอจึงเป็นผู้มีสติทุกเมื่อพิจารณาโลกเป็นของว่างเปล่า ถอนความเห็นว่าเป็นอัตตาเสีย เมื่อเป็นเช่นนี้ จะพึงข้ามพ้นมัจจุราชได้ เธอเมื่อพิจารณาเห็นโลกด้วยอุบายอย่างนี้ มัจจุราชจึงจะมองไม่เห็น เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสจบ พระโมฆราช ได้บวชเป็นบรรชิตและสำเร็จเป็นพระอรหันต์ จึงจะมองไม่เห็นเมื่อพระมีพระภาคตรัสจบพระคาถา โมฆราชก็ปราศจากผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาละ ได้เป็นภิกษุและเป็นพระอรหันต์ พระโมฆาชาได้เก็บผ้ามาจากกองขยะ ป่าช้าและทางรถทางเกวียนมาทำเป็นผ้าสังฆาฏิจากผ้าชิ้น ไซ้สอยจีวรที่เศร้าหมองพระผู้มีพระภาคทรงพอพระทัย ในคุณชื่อนั้นของท่านโมฆราช จึงทรงตั้งไว้ในตำแหน่งแห่งภิกษุ ผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ฝ่ายที่ไซ้สอยจีวรเศร้าหมอง เพราะเป็นผู้ไม่มีอาสวะดับสนิทเหมือนเปลวไฟที่หมดเชื้อดับไป ก็เลสทั้งหลายก็เผาได้แล้ว^{๔๓} ถอนความเห็นว่าเป็นอัตตา ทำให้มีความยินดีที่ไซ้สอยจีวรที่เศร้าหมองมากกว่า เพราะว่าการเกิดในตระกูลดี มีทรัพย์สมบัติมากมาย ไม่ได้ทำให้หายจากความทุกข์แต่อย่างใด เพราะมีปัญญารู้เห็นถูกต้องตามความเป็นจริง จึงเป็นบุคคลผู้ถือความเศร้าหมองเป็นประมาณ เลื่อมใสในความเศร้าหมอง เป็นเหตุให้เกิดศรัทธาสร้างให้เกิดปัญญา เพื่อนำสู่เป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

^{๔๑} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๕/๑๐๘-๑๐๙.

^{๔๒} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๕/๑๐๘-๑๐๙.

^{๔๓} วจ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๒๓๔/๓๐.

๓. โขสัปปมาณิกการ บุคคลผู้ถือเสียงเป็นประมาณ เลื่อมใสในเสียง^{๔๔} บุคคลบางคนถือเอาเสียงเป็นประมาณที่ผู้อื่นได้กล่าวสรรเสริญ ยกย่อง ชมเชย สืบ ๆ กันมาจนเกิดความเลื่อมใส^{๔๕} บุคคลที่ได้ยินได้ฟังเสียงพูดจาที่ไพเราะจึงชอบใจเลื่อมใส น้อมใจที่จะเชื่อถือแล้วเกิดความเลื่อมใส^{๔๖} น้อมใจไปเพื่อศรัทธาบุคคลผู้ถือเสียงเป็นประมาณ การได้ยินได้ฟังเสียงสรรเสริญหรือเสียงที่ไพเราะ ทำให้เกิดความศรัทธา ดังเช่น นายบิณฑิก เมื่อได้ยินชื่อพระพุทธเจ้าเกิดความอยากเห็นอยากฟังธรรมต่อหน้าพระพุทธเจ้าเป็นอันมาก เมื่อได้ฟังธรรมอนุบุพพิกาและอริยสัจ ๔ และพิจารณาตามกระแสธรรมนั้น จึงได้ความว่า "สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งปวงมีความดับไปเป็นธรรมดา" เมื่อนายบิณฑิกฟังธรรมนั้นแล้ว ได้รู้แจ้งแห่งธรรมแล้ว ไม่เกิดความสงสัยในธรรมนั้น จึงได้บรรลुโสดาบัน ผู้เข้าถึงกระแสแห่งพระนิพพาน ได้กล่าวคำขอถือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นสรณตลอดชีวิต เมื่อบุคคลผู้ถือเสียงเป็นประมาณ เป็นเหตุเกิดศรัทธา ในทางพระพุทธศาสนา ศรัทธานั้นจะต้องประกอบด้วยปัญญา เมื่อมีศรัทธาที่เกิดจากเสียงแล้วจะต้องพัฒนาต่อไปให้เป็นปัญญา เป็นปัญญาประเภทที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นจากวัฏทุกข์ แล้วให้ปัญญาเป็นตัวทำหน้าที่ส่งต่อไปให้ถึงเป้าหมาย เมื่อเกิดปัญญาแล้วศรัทธาจะหมดหน้าที่ หากเสียงที่ยังเป็นเหตุก่อให้เกิดศรัทธาอยู่ ก็จะไม่เกิดปัญหาขึ้นและสัมพันธ์ใด ๆ ก็ไม่มีความหมายกับที่จะทำให้ถึงที่สุดของพระพุทธศาสนา หากเพราะบุคคลยังติดในความศรัทธาอยู่นั้น

๔. ธัมมัสสมาณิกการ เอาธรรมเป็นประมาณ บุคคลผู้ถือธรรมเป็นประมาณและเลื่อมใสธรรม^{๔๗} นั้นแล้ว มีความเลื่อมใสธรรมนั้นบุคคลนั้นเรียกว่าเป็นผู้ถึงธรรมเป็นประมาณและมีความเลื่อมใสธรรมนั้น^{๔๘} จึงมีความพอใจน้อมใจเลื่อมใสนับถือ เฉกเช่นเหล่าปัญจวัคคีย์ เมื่อได้สดับรับฟังธรรมจนเกิดความศรัทธาในธรรมของพระพุทธเจ้า จึงนั่งลงในที่อันควรสดับรับฟังธรรมจดจำธรรมพิจารณาตามกระแสแห่งธรรม พิจารณาไตร่ตรองตามธรรมอันพระพุทธเจ้าแสดง หมดความกังขา จึงทำให้เหล่าปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ได้บรรลุอรหัตผล ด้วยธรรมที่พระผู้มีพระภาคตรัสกับเหล่าปัญจวัคคีย์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราตถาคตเป็นอรหันต์ผู้ตรัสรู้ชอบเอง เธอจงตั้งโสดาสดับรับฟัง ธรรมอันเป็นอมตธรรม อันเอาจะสั่งสอน จักแสดง และปฏิบัติตามคำสั่งสอน พวกเธอจักทำให้แจ้งที่สุดแห่งพรหมจรรย์ ที่เหล่ากุลบุตรผู้ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบ ต้องการด้วยปัญญาอันยิ่งเอง เขาถึงอยู่ในปัจจุบันนี้แน่แท้ ทำให้ปัญจวัคคีย์จึงเกิดศรัทธา และตั้งใจฟังเพื่อความรู้ยิ่งแล้ว เป็นผลทำให้ท่านพระโกณฑัญญะหนึ่งในปัญจวัคคีย์ เกิดดวงตาเห็นธรรมเป็นคนแรก ในขณะที่พระผู้มีพระภาคตรัสธัมมจักกัปปวัตตนสูตรอยู่ และต่อมาท่านพระวัปปะ ท่านพระภัททิยะ ท่านพระมหามานะและท่านพระอัสสชิ ก็ได้ปัญญาเห็นธรรมเช่นเดียวกัน พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย บุคคลที่รู้คุณภายในและเห็นแจ้งข้อปฏิบัติภายนอกเห็นธรรมปราศจากเครื่องกั้น ย่อมไม่ถูกเสียงชักนำไป บุคคลที่รู้คุณภายในหมายถึง รู้คุณมีศีลเป็นตน ที่มีอยู่ภายในตัวของบุคคลเอ และเห็นแจ้ง ข้อปฏิบัติภายนอก หมายถึง

^{๔๔} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๕/๑๐๘-๑๐๙.

^{๔๕} อภิ.ป. (ไทย) ๓๖/๑๓๑/๒๐๔.

^{๔๖} พระธรรมปฎก (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒๓.

^{๔๗} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๕/๑๐๘-๑๐๙.

^{๔๘} อภิ.ป. (ไทย) ๓๖/๑๓๒/๒๐๔-๒๐๕.

เห็นขอเฉพาะปฏิบัติภายนอกของตัวบุคคล" บุคคลนั้นมีปัญญาเกิดขึ้นแก่ตน ปัญญาทำให้บุคคลสามารถพิจารณาธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง ไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้บุคคลเกิดความไขว้เขวหรือปิดกั้นในการรู้เห็นความจริง หรือแม้ว่าจะมีเสียงอื่น ๆ เขามากระทบกับประสาทสัมผัสทางหู ปัญญาที่เกิดจากศรัทธาจะเป็นเครื่องกำจัดเสียงนั้น ๆ ออกไป และไม่เกิดการกระทบกระเทือนหรือเกิดการผันแปรไปตามเสียงนั้น ๆ แต่อย่างใดจะเห็นได้ว่าผู้ศรัทธาในธรรม เมื่อบุคคลมีเหตุคือธรรมมีผลคือศรัทธา ศรัทธานั้นเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมาย ดังที่เหล่าปัญจวัคคีย์เมื่อเกิดศรัทธาในธรรมของพระพุทธเจ้า เพราะถือเอาธรรมในพระพุทธเจ้าแล้วไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่ศรัทธาในธรรมเท่านั้น แต่เกิดความสนใจแล้ว จึงได้เขาไปหานั่งใกล้เงียหูฟังธรรมว่า พระผู้มีพระภาคจะตรัสเรื่องอะไรแล้วจึงจดจำในธรรมนั้น ๆ นำธรรมนั้นมาพิจารณาในเนื้อความ ความเพ่งพินิจในธรรม เกิดความยินดีพอใจเกิดความขยันอดทน ไตร่ตรอง และยอมอุทิศทั้งกายและใจ จึงเกิดปัญญารู้แจ้งธรรม เมื่อได้ฟังธรรมอันเป็นผลแห่งพระอรหัตก็สำเร็จเป็นพระอรหันต์ได้ในที่สุด

สรุปได้ว่า คัมภีร์พระพุทธศาสนาได้แบ่งมูลเหตุให้เกิดศรัทธาออกเป็น ๔ จำพวก คือ ๑. บุคคลผู้ถือรูปเป็นประมาณ การที่บุคคลเกิดศรัทธาในรูปแล้ว ต้องนำศรัทธานั้นมาสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นด้วย ไม่ยึดติดอยู่ที่ตัวบุคคลที่เป็นเหตุให้เกิดศรัทธาเท่านั้น ๒. บุคคลผู้ถือความเศร้าหมองเป็นประมาณ บุคคลผู้ถือความเศร้าหมองเป็นประมาณ เลื่อมใสในความเศร้าหมอง เป็นเหตุให้เกิดศรัทธาสร้างให้เกิดปัญญา เพื่อนำสู่เป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ๓. บุคคลผู้ถือเสียงเป็นประมาณ เลื่อมใสในเสียง บุคคลผู้ถือเสียงเป็นประมาณ เป็นเหตุเกิดศรัทธา ในทางพระพุทธศาสนาศรัทธานั้นจะต้องประกอบด้วยปัญญา ที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นจากวัฏทุกข์ ๔. บุคคลผู้ถือธรรมเป็นประมาณ เลื่อมใสธรรม นำธรรมนั้นมาพิจารณาในเนื้อความ ความเพ่งพินิจในธรรมจึงเกิดปัญญารู้แจ้งธรรมก็สามารถสำเร็จเป็นพระอรหันต์ได้ในที่สุด

ตารางที่ ๒.๗ สรุปมูลเหตุให้เกิดศรัทธา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๕/๑๐๘-๑๐๙.	๑.รูปปมาณิกา (รูปประมาณ) บุคคลผู้ถือรูปเป็นประมาณ การที่บุคคลเกิดศรัทธาในรูปแล้ว ต้องนำศรัทธานั้นมาสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นด้วย ไม่ยึดติดอยู่ที่ตัวบุคคลที่เป็นเหตุให้เกิดศรัทธาเท่านั้น
ขุ.อป. (ไทย) ๓๓/๕๑-๖๑/๒๔๔-๒๔๕.	พระวิกกलिเกิดศรัทธาในพระรูปของพระพุทธเจ้า เป็นศรัทธาที่เกิดจากบุคคลผู้ถือเอารูปเป็นประมาณ เลื่อมใสในรูป
อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๕/๑๐๘-๑๐๙	๒.ลูขปมาณิกา (ลูขประมาณ) บุคคลผู้ถือความเศร้าหมองเป็นประมาณ บุคคลผู้ถือความเศร้าหมองเป็นประมาณ เลื่อมใสในความเศร้าหมอง เป็นเหตุให้เกิดศรัทธาสร้างให้เกิดปัญญา เพื่อนำสู่เป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา
อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๕/๑๐๘-๑๐๙.	๓.โฆสปมาณิกา (โฆษประมาณ) บุคคลผู้ถือเสียงเป็นประมาณ เลื่อมใสในเสียง บุคคลผู้ถือเสียงเป็นประมาณ เป็นเหตุเกิดศรัทธา ในทางพระพุทธศาสนาศรัทธานั้นจะต้องประกอบด้วยปัญญา ที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นจากวิภวทุกข
อง.เอกก. (ไทย) ๒๐/๒๓๔/๓๐	พระโมฆราชได้ถูกโรคเรื้อนรบกวน จึงได้ไปถามปัญหานี้กับพระผู้มีพระภาค เมื่อพระมีพระภาคตรัสจบพระคาถา โมฆราชก็ปราศจากผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาจะ ได้เป็นภิกษุและเป็นพระอรหันต์
อภ.ป. (ไทย) ๓๖/๑๗๑/๒๐๔.	บุคคลบางคนในโลกนี้ถือเอาประมาณในเสียงนั้นที่ผู้อื่นกล่าวสรรเสริญ ที่ผู้อื่นชมเชย ที่ผู้อื่นกล่าวยกย่อง ที่ผู้อื่นกล่าวสรรเสริญสืบ ๆ กันมาแล้วเกิดความเลื่อมใส

ตารางที่ ๒.๗ สรุปมูลเหตุให้เกิดศรัทธา (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๕/๑๐๘-๑๐๙. อภิ.ป. (ไทย) ๓๖/๑๗๒/๒๐๔-๒๐๕.	บุคคลที่ได้ยินได้ฟังเสียงพูดจาที่ไพเราะจึงชอบใจ เลื่อมใส น้อมใจที่จะเชื่อถือแล้วเกิดความเลื่อมใส ๔. ธรรมปมาณา (ธรรมประมาณ) บุคคลผู้ถือธรรม เป็นประมาณ เลื่อมใสธรรม นำธรรมนั้นมาพิจารณา ในเนื้อความ ความเพ่งพินิจในธรรมจึงเกิดปัญญา แจ้งธรรมก็สามารถสำเร็จเป็นพระอรหันต์ได้ในที่สุด บุคคลบางคนในโลกนี้เห็นศีล สมาธิ ปัญญาแล้ว ถือเอาประมาณในศีลเป็นต้นนั้นแล้ว เกิดความ เลื่อมใสบุคคลนี้เรียกว่าผู้ถือธรรมเป็นประมาณ เลื่อมใสในธรรม

ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ความศรัทธาในพุทธศาสนา จากการให้คำนิยามศัพท์เบื้องต้น กล่าวได้ว่าเป็นความเชื่ออย่างมีเหตุผลของบุคคลที่มีต่อศาสนาพุทธ ซึ่งอาจจะมากน้อยแตกต่างกันไป อันนำไปสู่การปฏิบัติตนเพื่อทำความดี ดังนั้น จึงสามารถให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับ "ความศรัทธา หรือความเชื่อ ทางพุทธศาสนา" ไว้ดังนี้

ความเชื่อทางศาสนา เป็นลักษณะทางจิตประเภทหนึ่งของบุคคล หมายถึงการรับรู้และการยอมรับว่าเป็นความจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจและสภาพของแต่ละบุคคลที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ แต่สำหรับในทางพุทธศาสนาถือว่า ความเชื่อต้องเป็นไปตามหลักการใช้สติปัญญา และการใช้เหตุผล สามารถนำความเชื่อไปปฏิบัติได้^{๔๙} หรืออาจเรียกว่า ศรัทธา ซึ่งจะหมายถึงความเชื่ออย่างมีเหตุผล มั่นใจในความจริง ความดี ในสิ่งที่นับถือ ปฏิบัติ ศรัทธามีประโยชน์คือ เป็นปัจจัยนำไปสู่การมีสมาธิปัญญา และเกิดความ پاکเพียรในการปฏิบัติ และเป็นสิ่งเหนี่ยวรั้งและต้านปะทะไม่ให้ยอมตามสิ่งที่ชักจูงให้ความชั่ว^{๕๐} โดยเฉพาะผู้ที่เชื่อในพุทธศาสนาจะเชื่อและศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม นรกสวรรค์ และความเชื่อในเรื่องนิพพาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพุทธศาสนา

^{๔๙} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๘.

^{๕๐} พุทธทาสภิกขุ, ใจความสำคัญแห่งคัมภีร์มอญ, (กรุงเทพมหานคร : หจก.ภาพพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๕.

ความเชื่อทางพุทธศาสนา ยังสามารถให้ความหมายได้อีกว่า หมายถึง การรับรู้และยอมรับของบุคคลเกี่ยวกับพุทธศาสนา ความเชื่อทางพุทธศาสนานั้น มีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนอย่างมาก ความเชื่อที่เป็นหลักสำคัญทางพุทธศาสนาประกอบด้วย ลักษณะขั้นต้นของพุทธมามกะ คือ ความเชื่อในไตรสรณะคมน์ หรือพระรัตนตรัยได้แก่ ความเชื่อในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งเป็นหลักความเชื่อเบื้องต้นที่ชาวพุทธจะต้องยึดถือ เพราะความเชื่อนี้ถือว่าเป็นเครื่องหมายของพุทธศาสนิกชน ดังนั้นต้องมีความเชื่อในพระรัตนตรัย และยึดถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง คือ ต้องเชื่อว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ และเป็นผู้ปฏิบัติชอบ พระธรรม คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่พุทธศาสนิกชนควรรู้ และพระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอน แก่ประชาชน^{๕๑}

ในการศึกษาความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ได้แบ่งความเชื่อออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่^{๕๒}

๑. ความเชื่อในพระพุทธเจ้า เป็นความมั่นใจในฐานะที่ท่านเป็นบุคคลต้นแบบที่ยืนยันถึงความสามารถของมนุษย์ว่า เป็นผู้ที่มีสติปัญญา ความสามารถที่จะฝึกหรือพัฒนาให้บริบูรณ์ได้ สามารถหยั่งรู้หลักธรรม บรรลุความหลุดพ้นเป็นอิสระ ไร้ทุกข์ ลอยเหนือโลกธรรมและมีความดีสูงสุดเลิศ ที่แม่เทพเจ้าและพรหมก็เคารพบูชา

๒. ความเชื่อในพระธรรม ได้แก่ ความมั่นใจในความจริงและความดีงามที่พระพุทธเจ้า ได้แสดงไว้ว่าเป็นสิ่งที่พระองค์ได้ค้นพบ ปฏิบัติเห็นผล ประจักษ์กับตนเองแล้วจึงนำมาประกาศเปิดเผยไว้ ธรรมคือกฎแห่งธรรมชาติ เป็นกลางและเที่ยงธรรมต่อทุกคน ผู้ได้รู้จักพัฒนาตนเองให้มีสติปัญญานำความรู้ทางธรรมหรือความจริงนี้มาใช้ประโยชน์ต่อสิ่งทั้งหลาย ด้วยความรู้เท่าทันสภาพความเป็นจริง ก็จะแก้ปัญหาได้ดีที่สุดและมีชีวิตที่ดีที่สุด

๓. ความเชื่อในพระสงฆ์ พระสงฆ์คือ ผู้สละบ้านเรือนมาบวชในพุทธศาสนาได้ศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ความเชื่อในพระสงฆ์ คือ ความมั่นใจในกลุ่มบุคคลนั้นว่ามีธรรมเป็นรากฐาน เป็นผู้มีจิตใจห่างทุกข์ แม้จะมีพัฒนาการทางจิตปัญญาในระดับต่างกัน แต่ก็อยู่ร่วมกันด้วยดี ด้วยการรู้ธรรมและปฏิบัติธรรม

ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้งด้วยมั่นใจในเหตุผลเท่าที่ตนมองเห็นเป็นความมั่นใจใน ๓ องค์ประกอบ คือมั่นใจว่าเป็นไปได้ มั่นใจว่ามีคุณค่า และเร้าให้อยากพิสูจน์ความจริง ศรัทธาที่แท้จริงตามนัยทางพุทธศาสนาจึงมิใช่ศรัทธาที่ใช้อารมณ์จนลืมหูเหตุผล แต่ศรัทธาต้องมีปัญญาเป็นตัวควบคุม ส่งเสริมความคิด วิจัยวิจารณ์จนค้นพบเหตุ และผล ได้ทดลองปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ให้ประจักษ์ความจริงแก่ตน จนหมดสงสัยจึงเกิดศรัทธา ศรัทธาเป็นปัจจัยแรกที่สุด หรือเป็นขั้นต้นของกระบวนการพัฒนาปัญญา^{๕๓}

^{๕๑} ไพฑูรย์ พวงยอด, “ความเชื่อและการปฏิบัติตามความเชื่อทางพุทธศาสนาเรื่องมงคล ๓๙ ประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๕).

^{๕๒} งามตา วินินทานนท์, “ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๖), หน้า ๑๒-๑๓.

^{๕๓} สมณพา ฅณาเจริญ, “ศรัทธาในพระพุทธศาสนา”, วารสารวงการครู, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน ๒๕๕๕) : ๙๘-๑๐๑.

สรุปได้ว่า ศรัทธา คือ ความเชื่อในพระรัตนตรัยประกอบด้วย พระพุทธ พระธรรม และ พระสงฆ์ อันเป็นส่วนสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นความเชื่อที่ใช้หลักเหตุและผลในการอธิบายความเชื่อไม่ให้หลงงมงาย โดยใช้ปัญญาในการพิจารณาอยู่เสมอ เพราะพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา สอนให้คนมีเหตุและผล ไม่เชื่ออย่างม่งาย สามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้จิตใจผู้ที่ปฏิบัติตามเกิดความผ่องใส ปราศจากดีต่อคนรอบข้างอยู่เสมอ รู้จักทำบุญตักบาต บริจาคทาน ฟังเทศน์ฟังธรรมและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

ตารางที่ ๒.๘ สรุปความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระเทพเวที (ประยูร ธมฺมปญฺโญ)	ความเชื่อทางศาสนา หมายถึงการรับรู้และการยอมรับว่าเป็นความจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ความเชื่อต้องเป็นไปตามหลักการใช้สติปัญญา และการใช้เหตุผล
พุทธทาสภิกขุ	ศรัทธา ซึ่งจะหมายถึงความเชื่ออย่างมีเหตุผล มั่นใจในความจริง ความดี ในสิ่งที่นับถือ
ไพฑูรย์ พวงยอด	เชื่อว่า พระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ และเป็นผู้ปฏิบัติชอบ พระธรรม คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่พุทธศาสนิกชนควรรู้ และพระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่พระธรรมคำสอน แก่ประชาชน
งามตา วินิตานนท์	ความเชื่อออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. ความเชื่อในพระพุทธเจ้า ๒. ความเชื่อในพระธรรม ๓. ความเชื่อในพระสงฆ์
สุเมธดา คณาเจริญ	ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ด้วยมั่นใจในเหตุผลเท่าที่ตนมองเห็นเป็นความมั่นใจใน ๓ องค์ประกอบ คือมั่นใจว่าเป็นไปได้ มั่นใจว่ามีคุณค่า และเร้าให้อยากพิสูจน์ความจริง

๒.๓ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลพื้นที่วิจัย ดังนี้

คณะสงฆ์อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา (มหานิกาย) ซึ่งเป็นเขตการปกครองคณะสงฆ์ ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์การนี้ คณะสงฆ์อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา (มหานิกาย) จัดการปกครองให้เป็นไปโดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ และได้ถือปฏิบัติตามบทบัญญัติที่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยบริหารจัดการการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามลำดับขั้น

คณะสงฆ์อำเภอลำทะเมนชัย แบ่งเขตการปกครองย่อย เป็น ๑๐ ตำบล ได้แก่ ๑.ตำบลลำตาเสา ๒. ตำบลบ่อตาโล่ ๓. ตำบลวังน้อย ๔. ตำบลลำไทร ๕. ตำบลสนับทึบ ๖. ตำบลพะยอม ๗. ตำบลหันตะเภา ๘. ตำบลวังจุฬา ๙. ตำบลข้าวงาม ๑๐. ตำบลชะแมบ มีวัดภายใต้การปกครองทั้งหมด ๒๕ วัด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๒.๙ การแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อวัด	จำนวนพระสงฆ์ (รูป)
๑. วัดราษฎร์บรรจง	๙
๒. วัดศิวันราม	๒๐
๓. วัดห้วยจรเข้มะ	๑๕
๔. วัดพะยอม	๔๑
๕. วัดทองจันทร์ภิรมย์	๑๗
๖. วัดสุคันธาราม	๑๐
๗. วัดลาดทราย	๒๕
๘. วัดกุฎีประสิทธิ์	๒๘
๙. วัดมหาจุฬาลงกรณราชูทิศ	๓๙๐
๑๐. วัดบ้านช้าง	๑๑
๑๑. วัดสันติธรรมาราม	๑๒
๑๒. วัดมณฑลประสิทธิ์	๑๓
๑๓. วัดสหกรณ์ธรรมนิมิต	๘
๑๔. วัดหนองโสน	๔
๑๔. วัดหนองโสน	๔
๑๕. วัดธรรมาราม	๗
๑๖. วัดวงศ์สวรรค์	๑๓
๑๗. วัดลำบัว	๑๔
๑๘. วัดสว่างอารมณ์	๑๐
๑๙. วัดลำพระยาราชบุรีเจริญธรรม	๑๐
๒๐. วัดไพฑูริย์นิมิต	๑๖

ตารางที่ ๒.๙ การแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

ชื่อวัด	จำนวนพระสงฆ์ (รูป)
๒๑. สำนักสงฆ์วังจุฬา	๑
๒๒. วัดธรรมจริยา	๑๐
๒๓. วัดศรีประชา	๑๗
๒๔. วัดน้อมประชาสรรค์	๑๕
๒๕. วัดยมนาตามธรรม	๑๐
รวม ๒๕ วัด มีจำนวนพระสงฆ์	๒๕๙

คณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีระเบียบข้อปฏิบัติของคณะสงฆ์ที่ยึดถือร่วมกัน เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเกี่ยวกับการสร้างและส่งเสริมศรัทธาที่มีต่อชุมชนและประชาชนในเขตอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่ข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ กิจวัตร ๑๐ อย่างของพระสงฆ์ กิจวัตรพื้นฐานของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ที่บรรพชนประพจน์มาไม่ขาดสาย ๑๐ ประการ ๑. ลงอุโบสถ ประชุมฟังสวดพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน ๒. บิณฑบาตเลี้ยงชีพ ๓. สวดมนต์ไหว้พระ ๔. กวาดอาวาสวิหารลานพระเจดีย์ ๕. รักษาผ้าครอง ใช้เครื่องนุ่งห่มหนึ่งชุด ดูแลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ ๖. อยู่ปริวาสกรรม ๗. โกนผม ปลงหนวด ตัดเล็บ ๘. ศึกษาสิกขาบทและปฏิบัติพระอาจารย์ ๙. เทศนาบัติ ปลงอาบัติ เป็นกิจวัตรประจำวัน ๑๐. พิจารณาปัจจุขณะทั้ง ๔ ใช้สอยปัจจัยอย่างมีสติ รวมไปถึงประกอบพิธีกรรมทำบุญตามประเพณี ในทุกวันสำคัญทางพุทธศาสนา ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ญาติโยมยามประสบภัย

การสร้างศรัทธาโดยให้ครอบคลุมงานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน คือ ปฏิบัติการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง ดูแลพระภิกษุสามเณรและไวยาวัจกร ให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ถูกต้องเรียบร้อย ด้านการศาสนศึกษา ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีแบบแผนการพัฒนาในด้านศาสนศึกษาที่ชัดเจน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ สนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา เช่น มอบทุนการศึกษา และส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรเข้าไปสอนในสถานศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมพระภิกษุ สามเณรให้มีความสามารถในการเผยแผ่ และจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ มีคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ ดูแล ควบคุมในการก่อสร้างให้มีความถูกต้อง และจัดระบบนิเวศน์ภูมิทัศน์ของวัดให้ถูกสุขลักษณะ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชน เช่น การพัฒนาชุมชน การสร้างถนน และเป็นที่พึ่งด้านจิตใจ คือ ให้คำแนะนำโดยใช้หลักธรรมะในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางปฏิบัติ

คณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งเขตการปกครองย่อย เป็น ๑๐ ตำบล ได้แก่ ๑.ตำบลลำตาเสา ๒. ตำบลบ่อตาโล่ ๓. ตำบลวังน้อย ๔. ตำบลลำไทร ๕. ตำบลสนับทึบ ๖. ตำบลพะยอม ๗. ตำบลหันตะเภา ๘. ตำบลวังจุฬา ๙. ตำบลข้าวงาม ๑๐. ตำบลชะแมบ มีวัดภายใต้การปกครองทั้งหมด ๒๕ วัด รวมจำนวนพระสงฆ์ ๒๕๙ รูป^{๕๔}

^{๕๔} ที่มา: สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, บัญชีสำรวจพระภิกษุประจำปี ๒๕๖๕ ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, รวม ๑๐ ตำบล จำนวน ๗๓๒ รูป.

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ ผลการศึกษาที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

พระครูนิรมิตเวฬุวัน (ประยูร จิรสุโก) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่าบทบาทพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการให้ความรู้แก่ประชาชนในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า พระสงฆ์ได้มีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมการให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เช่น การจัดอบรม การจัดสัมมนา การอำนวยความสะดวกในด้านสถานที่ในการจัดอบรม ในการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต พบว่า พระสงฆ์ได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดำรงตนอยู่อย่างพอเพียง แบบ พอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกัน เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตอย่างสันโดษ เรียบง่ายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก เศรษฐกิจที่สอดคล้องหลักธรรมในพระพุทธศาสนา หลักเศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธ ที่มุ่งให้มนุษย์กำจัด ความอยาก หรือความต้องการของตนเอง แทนการกระตุ้นตัณหาหรือความอยาก เพื่อให้เกิดการบริโภคมากขึ้น หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาอยู่แล้วคือตรงกับคำว่าสันโดษ มัตตัญญูตา หรือมัชฌิมาปฏิปาทา ดังนั้นพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยจังหวัดนครสวรรค์ จึงได้นำทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือความพอประมาณความมีเหตุผลการมีภูมิคุ้มกันที่มีความรอบรู้รอบคอบสนับสนุนและส่งเสริมการดำรงชีวิตต่อคุณธรรมและหลักพุทธธรรมมาดำเนินงานภายใต้แนวคิดคุณธรรมนำความรู้ตามที่ได้นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม เมื่อเราปฏิบัติได้ดังข้อที่กล่าวมาแล้ว ก็จะทำให้ความสุขได้เพิ่มขึ้น และยังเป็นการลดการแก่งแย่งแข่งขัน การเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน การเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์และสัตว์อื่น ตลอดจนการเบียดเบียนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดภัยธรรมชาติตามมา^{๔๕}

พระมหากำพล คุณงกโร ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนในเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ปกครองผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๓๑- ๔๐ ปี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน สถานภาพสมรสอยู่ด้วยกัน มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป และมีรายได้ต่อเดือน

^{๔๕} พระครูนิรมิตเวฬุวัน (ประยูร จิรสุโก) และคณะ, “บทบาทพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๔) : ๑๓ - ๒๒.

ระหว่าง ๒,๐๐๐ - ๓,๐๐๐ บาท ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ปกครองที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการอบรมทางจริยธรรม คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการเผยแพร่ธรรม ด้านการให้การศึกษา ด้านการให้ความรู้ ด้านการปกครอง และด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศ พบว่า กลุ่มผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในด้านการอบรมทางจริยธรรม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน กลุ่มเยาวชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ ๑๗ ปี มีระดับการศึกษา ม.๖/ปวช.ที่เยาวชนเคยเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์คือ ด้านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวนร้อยละของเยาวชนที่เคยเข้ารับการอบรมตามบทบาทของพระสงฆ์ ด้านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามากที่สุด และความถี่ในการทำกิจกรรมมีจำนวน ๕-๑๐ ครั้งต่อปี ความคิดเห็นของกลุ่มเยาวชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการอบรมทางจริยธรรมคือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการเผยแพร่ธรรม ด้านการให้การศึกษา ด้านการให้ความรู้ด้านการปกครองและด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศ พบว่า กลุ่มเยาวชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการอบรมทางจริยธรรม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน กลุ่มพระภิกษุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอบางกรวยถึงปัจจุบันต่ำกว่า ๕ ปี มีวุฒิการศึกษาทางสงฆ์ชั้นนักรัตนบัณฑิต เป็นพระลูกวัด และมีพรรษาระหว่าง ๑-๕ พรรษา ความคิดเห็นของกลุ่มพระภิกษุที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการอบรมทางจริยธรรมคือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการเผยแพร่ธรรม ด้านการให้การศึกษา ด้านการให้ความรู้ด้านการปกครองและด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศ พบว่า กลุ่มพระภิกษุมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการอบรมทางจริยธรรม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน^{๔๖}

พระครูอรุณธรรมภาณี (นพปฎล คุตตวโร) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒” ผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม 4.04 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ปัจจุบันนับถือศาสนา สถานภาพทางครอบครัว ปัจจุบันอยู่โรงเรียน พบว่านักเรียนที่มีเพศ ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐5 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัญหา และข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒ ด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่า พระสงฆ์บางรูปยังมีการแต่งกายไม่เหมาะสมต่อการเป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน พระสงฆ์บางรูปยังมีการวางตัวไม่เหมาะสมในการเวลานอกคาบบรรยายในห้องเรียน พระสงฆ์บางรูปใช้คำพูดไม่เหมาะสมในขณะที่ทำการเผยแผ่ศีลธรรมให้กับนักเรียน

^{๔๖} พระมหากำพล คุณงกรโ, “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนในเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, ปริญญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ปัญหาด้านการเลื่อมใสและการเป็นที่พึ่งของนักเรียน พระสงฆ์บางรูปชอบมั่วสุมกับยาเสพติดและอบายมุขสำหรับข้อเสนอนี้ พบว่า ควรมีหลักสูตรในการอบรมและมอบความรู้ให้กับพระสงฆ์ที่จะเข้ามาเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน ด้านการวางตัวที่เหมาะสม ควรมีการชมเชย หรือมอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีการประพฤติตัวที่เหมาะสม โดยมีพระสงฆ์เป็นแบบอย่าง พระสงฆ์ต้องใช้คำพูด และคำสอนในการเผยแผ่ศีลธรรมให้เหมาะสม ควรประพฤติตนให้น่าเลื่อมใสศรัทธาให้มากกว่านี้ จะได้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น พระสงฆ์ต้องไม่ควรเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกอย่าง แม้กับสุบุดหรี ควรมีหลักสูตรในการอบรมและมีความรู้ให้กับพระสงฆ์ที่จะเข้ามาเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเผยแผ่ และ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ^{๕๗}

พระมหาธีรวิทย์ ธีรธมฺโม (โสมเกษตริณฺทร์) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังของประชากรพระสงฆ์ในด้านพรชาและการศึกษาที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับการเลือกใช้วิธีการสื่อสารแบบเผชิญหน้าโดยการเทศน์สอน ชี้แนะ หรือบรรยายธรรม และการสื่อสารโดยการลงมือทำเป็นแบบอย่างหรือสาธิต รวมถึงระดับการเลือกใช้วิธีการสื่อสารแบบสองขั้นตอนโดยผ่านผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ประชากรพระสงฆ์ที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทแตกต่างกัน แต่ระดับการเลือกใช้วิธีการสื่อสารของประชากรพระสงฆ์แบบสองขั้นตอนโดยผ่านหน่วยงานของรัฐที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการชี้แนะประชาชนชนบทไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับการเลือกใช้วิธีการสื่อสารโดยผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อวิทยุโทรทัศน์ ของประชากรพระสงฆ์ที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการชี้แนะประชาชนชนบทแตกต่างกัน แต่ระดับการเลือกใช้วิธีการสื่อสารโดยผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อประเภทเอกสาร แผ่นพับหรือโปสเตอร์ที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทไม่แตกต่างกัน

สำหรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชากรพระสงฆ์ พบว่าประชากรพระสงฆ์ส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่งกับบทบาทของพระสงฆ์ในการเข้ามามีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และมีความพร้อมในบทบาทดังกล่าว พระสงฆ์ควรจะทำให้ความสนใจติดตามข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อนำข่าวสารที่ได้รับและหลักธรรมต่าง ๆ ได้แก่ เมตตาธรรม กตัญญู กตเวทิต์ ศีล 5 และสันโดษ เป็นต้น ไปชี้แนะหรือเทศน์สอนประชาชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยมีการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม ตลอดถึงสื่อมวลชนต่าง ๆ ก็ควรนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้มากขึ้นกว่านี้^{๕๘}

^{๕๗} พระครูอรุณธรรมภาณี (นพปฎล คุดตวโร), “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒”, **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๕๘} พระมหาธีรวิทย์ ธีรธมฺโม (โสมเกษตริณฺทร์), “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี”, **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธรรมนิเทศ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ตารางที่ ๒.๑๐ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระครูนิรมิตเวฬุวัน (ประยูร จิรสุโก)	พระสงฆ์มีบทบาทในการสนับสนุนเสริมการให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สนับสนุนและส่งเสริมการดำรงชีวิตต่อคุณธรรมและหลักพุทธธรรม
พระมหากำพล คุณงุโร	ในด้านการอบรมจริยธรรม คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการปกครอง และด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศ บทบาทของพระสงฆ์ คือ ด้านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มพระภิกษุมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในด้านการอบรมทางจริยธรรม
พระครูอรุณธรรมภาณี (นพปฎล คุตตวโร)	ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน พระสงฆ์บางรูปยังมีการวางตัวไม่เหมาะสมขณะทำการเผยแผ่สอนศีลธรรมให้กับนักเรียน พระสงฆ์บางรูปใช้คำพูดไม่เหมาะสม
พระมหาธีรวิทย์ ธีรธมโม (โสมเกษตริณทร์)	การชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนบทบาทแตกต่างกัน แต่ระดับการเลือกใช้วิธีการสื่อสารของประชากรพระสงฆ์แบบมีขั้นมีตอนโดยผ่านหน่วยงานของรัฐที่แตกต่างกัน ประชากรสงฆ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

๒.๔.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการเสริมสร้างศรัทธาของพระสงฆ์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ เกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ ผลการศึกษาที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ (ประจักษ์) และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบและคุณค่าของเหตุผลในการสอนธรรมของพระสงฆ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอิทธิพลต่อศรัทธาของประชาชน” ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติธรรมกรรมฐานมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล หลัง พุทธกาลได้พัฒนาไปสู่รูปแบบวิปัสสนาธุระกับคันถธุระ ในประเทศไทยสมัยสุโขทัย คณะสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสีเน้นวิปัสสนาธุระ ฝ่ายคามวาสีเน้นคันถธุระสมัยรัตนโกสินทร์หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต และหลวงพ่ocha สุภโท พระสงฆ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ฝึกฝนตนเองพร้อมอบรมสั่งสอนลูกศิษย์ในรูปแบบจาริกธุดงค์บำเพ็ญภาวนาตาม ป่าเขา ทำให้เกิดต้นแบบวัดป่าจัดสำนักเป็นรมณีสถาน เน้นความกลมกลืนกับธรรมชาติ ยึดระเบียบแบบแผนปฏิบัติที่เรียบง่าย เคร่งครัดในพระธรรมวินัย มุ่งบรรลุธรรม มีมาตรฐานสูง จนได้รับความเชื่อถือโดยทั่วไปทั้ง ในประเทศและต่างประเทศ แนวคิดด้านการสอนของพระพุทธศาสนา วัดได้พัฒนาเป็นสถาบันทางการศึกษา มี พระพุทธเจ้าและสาวกสงฆ์เป็นครู ทำหน้าที่ฝึกฝนอบรมตามหลักไตรสิกขา แนวคิดด้านพุทธตรรกศาสตร์ มีการ ใช้เหตุผล ๓ ประการ คือ สุ

ตมยปัญญา จินตมยปัญญา และภาวนามยปัญญา เพื่อประกาศเผยแผ่และปกป้อง พระพุทธศาสนา ภายหลังตรรกศาสตร์พุทธได้รับการพัฒนาการอย่างเป็นระบบคู่ขนานกับการปฏิบัติธรรม ส่วนรูปแบบการใช้เหตุผลในการสอนธรรมของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต และหลวงพ่อชา สุภทโท จัดได้ ๕ รูปแบบ ได้แก่ นิรณัย อุปนัย เปรียบเทียบ โยนิโสมนสิการ และปฏิบัติภาวนาเหตุผลในการสอนธรรมของพระสงฆ์ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือก่อเกิดคุณค่า ๕ ประการ ได้แก่ คุณค่าทางปัญญา จิตใจ ปฏิบัติ เศรษฐกิจ และสังคม คือ มีทัศนคติที่ถูกต้อง เกิดความรู้ความเข้าใจต่อโลกและชีวิต ฉลาดรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีความอิสระหลุดพ้น ปล่อยวาง จิตมั่นคง เข้มแข็งอดทน สะอาดบริสุทธิ์ สงบร่มเย็น มีความสุขในการใช้ชีวิต จัดการความเป็นอยู่ทาง กายภาพขั้นพื้นฐานเป็นระเบียบและปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมได้ถูกต้อง การผลิตและบริโภคไม่ก่อความเดือดร้อนต่อ ตนเองและผู้อื่น มีความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งได้ด้วยดี มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลและเป็นส่วน ร่วมที่สร้างสรรค์สังคม^{๕๙}

พระอนุชิต ชูเนียม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี” ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานจริงและที่คาดหวังในการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบทบาทของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานจริง และสิ่งที่คาดหวังในการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติจริงในปัจจุบัน ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชน มีความแตกต่างกัน และบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ที่พระสงฆ์กับผู้นำชุมชนคาดหวัง ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.๐๕^{๖๐}

พระวรชาติ ทะสาและคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาของประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาของประเทศไทยเกิดจากแรงผลักดันจากสภาพครอบครัวที่ต้องดิ้นรนให้พ้นจากสภาพที่เป็นอยู่ จึงเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์โดยการบวชเรียน ซึ่งกระบวนการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์มีความเชื่อหลักของชาวบ้านเป็นแรงสนับสนุนโดยมีกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของพระสงฆ์ในมิติของการศรัทธาอันเกิดจากการเข้าถึงแรงศรัทธาจากกลุ่มเพื่อน กลุ่มญาติธรรม ซึ่งอาศัยพื้นฐานทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม ที่เอื้อต่อการเข้าสู่กระบวนการสร้างแรงศรัทธาของประชาชน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญทำให้เกิดการส่งสมภารมีของพระสงฆ์อันเป็นที่มาของการได้อำนาจบารมีที่อยู่เหนือจิตใจของผู้เลื่อมใสศรัทธา ประชาชนหลังไหลเข้าถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนามากขึ้น หาก

^{๕๙} พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ (ประจักษ์) และคณะ, “การศึกษารูปแบบและคุณค่าของเหตุผลในการสอนธรรมของพระสงฆ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอิทธิพลต่อศรัทธาของประชาชน”, วารสารวารสารมหาจุฬาลงกรณ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๐) : ๔๔ - ๕๔.

^{๖๐} พระอนุชิต ชูเนียม, “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

พระสงฆ์รูปนั้นได้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างให้แก่ผู้เลื่อมใสศรัทธา ซึ่งสภาพสังคมไทยปัจจุบันพระสงฆ์ถือเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของประชาชนผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา^{๖๑}

การตี พูลประภา เอี่ยมเจริญ ได้ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยไว้เบื้องต้น จากการศึกษาพระวินัยปิฎก แล้วพบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ 12 มีใจความสำคัญว่า “ภิกษุว่ายากสอนยาก ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรมเพื่อจะให้ละข้อที่ประพฤตินั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาติเสส” จึงเห็นว่า สามารถนำมาเป็นแบบแผนการลงโทษพระภิกษุผู้กระทำความผิดพระวินัยแล้วไม่สำนึกผิดได้เป็นอย่างดีกล่าวคือ เมื่อพุทธศาสนิกชนพบเห็นพระภิกษุรูปใดประพฤติดุคพระวินัยสิกขาบทใด ๆ ก็ตาม หรือประพฤติดูน่าจารไม่เหมาะสมกับสมณเพศ ให้แจ้งไปที่วัดต้นสังกัดของพระภิกษุผู้ประพฤติดุคพระวินัยนั้น เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้นจะต้องสืบหาข้อเท็จจริง หากพบว่า เป็นความจริงตามที่ผู้แจ้งมา ควรเรียกพระภิกษุผู้ประพฤติดุคพระวินัยนั้นมาพบ แล้วว่ากล่าวตักเตือนให้กลับตนมั่นคงในศีลของพระ หากท่านกลับตนได้ก็เป็นเรื่องที่น่ายินดี แต่ถ้าท่านยังประพฤติดุคซ้ำซาก ไม่ฟังคำตักเตือน เจ้าอาวาสก็ควรดำเนินการประชุมสงฆ์ในอุโบสถ ให้ภิกษุรูปหนึ่งผู้ฉลาดและสามารถ สวดสมณภาสนา โดยทำเป็นจุดถกกรรมวาจา คือ สวดญัตติหนึ่งครั้ง และสวด สมณภาสนาสามครั้ง เมื่อสงฆ์สวดประกาศสมณภาสนาจบครั้งที่สาม ภิกษุผู้ว่ายากสอนยากนั้นต้องอาบัติสังฆาติเสสเพิ่มขึ้นอีก และจะต้องถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรมตามพระวินัย^{๖๒}

พระครูมงคลธวัช (ธนะวัฒน์ โพธิ์สีทอง) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมความศรัทธาต่อพุทธศาสนาของประชาชน อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมความศรัทธาต่อพุทธศาสนา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ มากทุกด้านสามารถเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านผู้ดำรงรักษาวัฒนธรรมและศิลปะของชาติ ด้านผู้ประสาน ให้เกิดความมั่นคงต่อรัฐ ด้านผู้นำทางจิตวิญญาณ ด้านผู้ส่งเสริมการพัฒนาประเทศ และด้านให้การศึกษา ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมความศรัทธาต่อพุทธศาสนา ในอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ และระดับการศึกษา แตกต่าง กัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมความศรัทธาต่อพุทธศาสนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน และ 3) แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาในอำเภอ ท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จากการสนทนากลุ่ม มีแนวทางในการพัฒนาโดยการเพิ่มศักยภาพของวัด การพัฒนาบุคลากร ภายในวัดให้มีความรู้ความสามารถทั้งด้านความรู้และด้านทักษะ สำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตลอดจนความรู้รอบตัวต่าง ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาวัดและชุมชน การพัฒนาวัดให้มีความเป็นระเบียบ การก่อสร้างที่

^{๖๑} พระวรชาติ ทะสาและคณะ, “กระบวนการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาของประเทศไทย”, วารสารวิชาการธรรมทศวรรษ ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๓ (๒๕๖๑) : ๔๗ - ๕๖.

^{๖๒} การตี พูลประภา เอี่ยมเจริญ, “รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย”, วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๑) : ๒๕ - ๔๐.

แข็งแรง พร้อมกับ สาธารณูปโภคที่เพียงพอและครบถ้วน เพื่อการมีบทบาทที่มีคุณภาพและมีผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อการ ส่งเสริมในด้านต่าง ๆ^{๖๓}

พระสมคิด จินตสโม (คล้ายเงิน) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเมตตา ด้านความประหยัด และด้านความกตัญญู อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ ผลการเรียนรู้ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ แต่ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ และระดับชั้น มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ปัญหาการแต่งกายผิดระเบียบของโรงเรียน ปัญหาการมาสายและเข้าเรียนไม่ตรงเวลา ปัญหาการละเมิดระบบเข้าคิวก่อน-หลังของการซื้ออาหารที่โรงอาหาร ปัญหาการยืมของแล้วไม่ส่งคืน ปัญหาการลอกการบ้าน ปัญหาทะเลาะวิวาทในโรงเรียน ปัญหาการทำร้ายสัตว์ในโรงเรียน ขาดการทำบัญชีรายรับรายจ่ายประจำตัว นักเรียนบางคนซื้อของที่ไม่จำเป็น นักเรียนบางคนใช้เงินสุรุ่ยสุร่าย ปัญหาการนิเทศครูอาจารย์ นักเรียนบางคนอายุที่จะแสดงความกตัญญู ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรส่งเสริมวินัยการแต่งกาย ส่งเสริมการตรงต่อเวลาโดยให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดี ควรรณรงค์การเข้าแถวซื้ออาหารตามลำดับก่อน-หลัง ควรส่งเสริมความซื่อสัตย์ทางวาจา ควรส่งเสริมความซื่อสัตย์ต่องาน และส่งการบ้านให้ตรงเวลา ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่มุ่งทำประโยชน์ให้สังคมและเสริมสร้างความสามัคคี ควรส่งเสริมความเมตตาทั้งต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์เดรัจฉาน ควรส่งเสริมการจัดทำบัญชีรายรับจ่าย ควรส่งเสริมการคิดก่อนซื้อ ควรส่งเสริมการออม ควรส่งเสริมการแสดงออกด้านความกตัญญูต่อครูอาจารย์ และควรยกย่องนักเรียนที่เป็นต้นแบบ^{๖๔}

^{๖๓} พระครูมงคลธวัช (ธนะวัฒน์ โพธิ์สีทอง), “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมความศรัทธาต่อพุทธศาสนาของประชาชน อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๖).

ตารางที่ ๒.๑๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการเสริมสร้างศรัทธาของพระสงฆ์

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ (ประจักษ์) และคณะ	การปฏิบัติภาวนาเหตุผลในการสอนธรรมของพระสงฆ์ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือก่อเกิดคุณค่า ๕ ประการ ได้แก่ คุณค่าทางปัญญา จิตใจ ปฏิบัติ เศรษฐกิจ และสังคม คือ มีทัศนคติที่ถูกต้อง เกิดความรู้ความเข้าใจต่อโลกและชีวิต
พระอนุชิต ชูเนียม	บทบาทของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานจริงและที่คาดหวังในการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบทบาทของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานจริง
พระวรชาติ ทะสาและคณะ	กระบวนการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์มีความเชื่อหลักของชาวบ้านเป็นแรงสนับสนุนโดยมีกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของพระสงฆ์ในมิติของการศรัทธาอันเกิดจากการเข้าถึงแรงศรัทธาจากกลุ่มเพื่อน กลุ่มญาติธรรม
ภารดี พูลประภา เอี่ยมเจริญ	เมื่อพุทธศาสนิกชนพบเห็นพระภิกษุรูปใดประพฤติผิดพระวินัยสิกขาบทใด ๆ ก็ตาม หรือประพฤติอนาจารไม่เหมาะสมกับสมณเพศ ให้แจ้งไปที่วัดต้นสังกัดของพระภิกษุผู้ประพฤติผิดพระวินัยนั้น
พระครูมงคลธวัช (ธนะวัฒน์ โพธิ์สีทอง)	แนวทางในการพัฒนาโดยการเพิ่มศักยภาพของวัด การพัฒนาบุคลากร ภายในวัดให้มีความรู้ความสามารถทั้งด้านความรู้และด้านทักษะสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
พระสมคิด จินตสโม (คล้ายเงิน)	สภาพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๙

^{๒๔} พระสมคิด จินตสโม (คล้ายเงิน), “บทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒).

๒.๔.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างศรัทธา

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้ เกี่ยวกับการสร้างศรัทธา ผลการศึกษาที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

ธราทิพย์ ตนขมภู ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ปรากฏการณ์ความศรัทธาของคนไทยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ปรากฏการณ์ความศรัทธาหรือความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของคนไทยมีรากฐานมาจาก เชื่อผี เชื่อบรรพบุรุษ เชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เชื่อเทพเจ้า นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ การผสมผสานความเชื่อโดยขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการของศรัทธา ทำให้ความเชื่อต่อศาสนาเคลื่อนออกห่างจากหลักศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ส่งผลให้เกิดความมกมายเชื่อทุกอย่างที่พึงพาหาประโยชน์ได้ บางครั้งก็ตกเป็นเครื่องมือของศรัทธา เพราะเป็นศรัทธาที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา

๒) กระบวนการการเกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาสามารถจำแนกได้ ๓ ระดับ เรียงโดยลำดับได้ดังนี้ (๑) ระดับการเข้าสู่ศรัทธาในเบื้องต้นโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการชี้วัดขอเท็จจริงมีปรากฏใน

เกสปุตตสูตร (๒) ระดับการใช้เหตุผลโดยการใชหลักตรรกะชี้วัดขอเท็จจริงมีปรากฏใน อริยสัจ ๔ และ (๓) ระดับปัญญาโดยใช้หลักไตรสิกขาฝึกอบรมพัฒนาจิตเพื่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้องมีปรากฏในศรัทธา ๔

๓) ปรากฏการณ์ความศรัทธาของคนไทยจำแนกตามความเชื่อได้ ๔ กลุ่ม ได้แก่ ศรัทธาในการรักษาโรค ศรัทธาในความสุข ศรัทธาในด้านความรัก และศรัทธาในเรื่องของกรรม สามารถนำมาศึกษา วิเคราะห์ ตามหลักธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท สรุปได้ดังนี้ ด้านการรักษาโรคใช้หลักอริยสัจ ๔ ด้านความสุขใช้หลักสุขของคฤหัสถ์ สุขของบรรพชิต ด้านความรักใช้หลักสมชีวิธรรม ฆราวาสธรรม พรหมวิหารธรรม กรรมใช้หลักศรัทธา ๔^{๖๕}

พระครูปลัดสังวาลย์ เทวโสโร (ศรีสุข) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาพราหมณ์” ผลการวิจัยพบว่า “ศรัทธา” ในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การเชื่อมั่นในความดี เป็นการเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุน เป็นศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญากำกับเสมอ มีลักษณะของความเชื่อตามความเป็นจริงโดยมองให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลของสิ่งต่าง ๆ ผู้มีความเชื่อถูกต้องจะไม่ตัดสินใจหรือลงความเห็นในเรื่องใดจนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ด้วยการปฏิบัติจนเห็นผลที่ได้รับจากประสบการณ์ด้วยตนเอง ความเชื่อหรือศรัทธาในพระไตรปิฎกมี ๔ ประการ คือ (๑) กัมมสัทธา (๒) วิปากสัทธา (๓) กัมมัสกตาสัทธา (๔) ตถาคตโพธิสัทธา โดยสรุปแล้วมุ่งเน้นให้เชื่อกฎแห่งธรรมชาติ กฎแห่งการกระทำของปัจเจกบุคคล หรือกฎแห่งเหตุผล และการเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย ในฐานะเป็นแบบอย่าง และเป็นกฎที่เราจะต้องเข้าใจและปฏิบัติตามเพื่อความพ้นทุกข์ในส่วนของศาสนาพราหมณ์ในแต่ละยุคแต่ละสมัยมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไปในลัทธิของชาวอารยันใหม่มีส่วนคล้ายคลึงกับปรัชญาของศาสนาใหม่ที่เกิดขึ้นในชมพูทวีปในสมัยเดียวกัน คือ ศาสนาเชน ศาสนาพราหมณ์ และพระพุทธศาสนา มีปรัชญาธรรมดังนี้

^{๖๕} ธราทิพย์ ตนขมภู, “วิเคราะห์ปรากฏการณ์ความศรัทธาของคนไทยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท”, *ปริญญาสาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

๑. มีความเชื่อยิ่งขึ้นว่า ดวงวิญญาณเป็นอนันตะ ดวงวิญญาณนั้นผ่านมาจากการเกิด (ชาติ) อันนับไม่ได้ ชาติหนึ่งอาจเกิดเป็นอย่างหนึ่ง อาจเกิดเป็นคนมีฐานะดี เป็นคนจน มีปัญญาดี บางทีเป็นคนโง่ บางครั้งอาจเป็นสัตว์บางชนิด และเป็นพืชบางอย่างก็มี เวียนกันอยู่อย่างนี้ไม่มีเวลาหยุด นิ่ง จนกว่าจะเข้าถึงความหลุดพ้น (โมกษะ) จากการเกิดเข้าไปอยู่กับ ปฐมวิญญาณ คือ มหาพรหม ๒. ความแตกต่างกันของชีวิตเป็นไปด้วยอำนาจของกรรม คือ การกระทำไว้แต่ชาติก่อนๆ และเพราะกรรมนั้นเองที่ทำให้เวียนว่ายตายเกิดเป็นวัฏฏะอยู่ ๓. เพราะเชื่อว่ามีกรรมเป็นเครื่องบันดาลให้เกิด และความไม่เสมอภาคที่มี เพราะการกระทำนั้นๆ จึงมีลัทธิใหม่สอนว่า เพื่อไม่ให้มีความเสมอภาค และเพื่อให้ไม่มีการเวียนเกิดเวียนตาย อย่างนั้น ก็ควรจะมียุทธกรรม คือ การไม่กระทำ ทำตัวให้เข้าถึงอภิมรรคในที่นี้อธิบายว่า คือ พรหม แต่การที่มนุษย์จะหลีกเลี่ยงกรรมไปสู่กรรมมีอยู่ทางเดียว คือ สละบ้านเข้าอยู่ป่า แสวงหาธรรมเป็นเบื้องหน้า ๔. ด้วยเหตุแห่งการนับถือว่า วิญญาณต้องเวียนว่ายตายเกิด เพราะกรรมดังกล่าว ข้างต้น จึงเกิดเป็นลัทธิสิ้นสุดแห่งโลกเก่า และการเริ่มต้นแห่งโลกใหม่ เป็นไปตามกาลสมัย ดังกล่าวข้างต้น การเกิดแห่งโลก หรือการสิ้นสุดแห่งโลก เป็นหน้าที่ของเทวะผู้สร้างและเทวะผู้ทำลาย^{๖๖}

พระปลัดกล้านรงค์ ญาณวีโร (โตนดแก้ว) และคณะได้ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ประกอบด้วยส่วนที่ ๑ ส่วนนำ ๑) สภาพแวดล้อม ๒) หลักการ ๓) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ ๒ ตัวแบบ ๑) ระบบการดำเนินการ ๒) กระบวนการดำเนินการ การสร้างศรัทธา ๔ ด้าน ได้แก่ ปฏิบัติกิจวัตรกิจกรรมสม่ำเสมอ ปฏิบัติความดีพื้นฐานสากล ๕ ประการเป็นนิสัย รอบรู้แตกฉานในธรรมะ ปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตร และส่วนที่ ๓ ขั้นตอนการนำไปใช้ ๑) โครงสร้าง ๒) การตัดสินใจ ๓) แนวทางการประเมิน^{๖๗}

พระปลัดกล้านรงค์ ญาณวีโร (โตนดแก้ว) และคณะได้ทำวิจัยเรื่อง “ผลการวิจัยพบว่า ๑)สภาพการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศ พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้พบปัญหาอุปสรรคในงานแต่ละด้าน ในลักษณะภาพรวม ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านพระธรรมทูต(๒)ด้านการเทศน์สอน(๓)ด้านสื่ออุปกรณ์การสอน(๔) ด้านกิจกรรมทางศาสนา ๒) การสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศมี ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการวางแผนกิจวัตรกิจกรรม (๒)ด้านการพัฒนาปรับปรุงความดีพื้นฐานสากล ๕ ประการ (๓)ด้านการเรียน ตอบปัญหาธรรมะ และ (๔) ด้านการเป็นกัลยาณมิตรเป็นการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศที่๖๘

^{๖๖} พระครูปลัดสังวาลย์ เทวโส (ศรีสุข) , “ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาพราหมณ์”, **ปริญญาพุทธศาสนดรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐).

^{๖๗} พระปลัดกล้านรงค์ ญาณวีโร (โตนดแก้ว) และคณะ, **รูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย, วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์** ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๔) : ๓๐๑ - ๓๒๔.

^{๖๘} พระปลัดกล้านรงค์ ญาณวีโร (โตนดแก้ว) และคณะ, **การสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในต่างประเทศ, วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา** ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๔) : ๖๔ - ๗๓.

ตารางที่ ๒.๑๒ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างศรัทธา

นักวิจัย	สรุปผลการวิจัย
ธาราทิพย์ ตนชมภู	กระบวนการเกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาสามารถจำแนกได้ ๓ ระดับ คือ ระดับการเข้าสู่ศรัทธาในเบื้องต้นโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ ระดับการใช้เหตุผลโดยใช้หลักตรรกะชี้ชัดข้อเท็จจริงมีปรากฏ ระดับปัญญาโดยใช้หลักไตรสิกขาฝึกอบรมพัฒนาจิตเพื่อให้เกิดความรู้ที่ถูกต้อง
พระครูปลัดสังวาลย์ เทวสโร	การเชื่อมั่นในความดี เป็นการเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุน เป็นศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา กำกับเสมอ มีลักษณะของความเชื่อตามความเป็นจริงโดยมองให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลของสิ่งต่าง ๆ
พระครูปลัดสังวาลย์ เทวสโร (ศรีสุข)	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ พบปัญหาอุปสรรคในงานแต่ละด้าน ในลักษณะภาพรวม คือ ด้านพระธรรมทูต ด้านการเทศน์สอน ด้านสื่ออุปกรณ์การสอน ด้านการวางแผนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านการพัฒนาปรับปรุงความดีพื้นฐานสากล ๕ ประการ ด้านการเรียน ตอบปัญหาธรรมะ และด้านการเป็นกัลยาณมิตร
พระปลัดกล้าณรงค์ ญาณวีโร (โตนดแก้ว) และคณะ	รูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ประกอบด้วยส่วนที่ ๑ ส่วนนำ ๑) สภาพแวดล้อม ๒) หลักการ ๓) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ ๒ ตัวแบบ ๑) ระบบการดำเนินการ ๒) กระบวนการดำเนินการการสร้างศรัทธา
พระปลัดกล้าณรงค์ ญาณวีโร (โตนดแก้ว) และคณะ	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้พบปัญหาอุปสรรคในงานแต่ละด้าน ในลักษณะภาพรวม ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านพระธรรมทูต(๒)ด้านการเทศน์สอน(๓)ด้านสื่ออุปกรณ์การสอน(๔) ด้านกิจกรรมทางศาสนา

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน อำเภอมัญญะบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

๑. ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา ระดับวุฒิการศึกษา ตำแหน่งปกครอง คณะสงฆ์ และสังฆมณฑล ๔ ถือได้ว่าเป็นคุณธรรมของการให้บริการ เพราะเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการช่วยเหลือผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่นก็คือการบริการอย่างหนึ่ง คือ

๒. บทบาทการเสริมสร้างศรัทธาตามแนวคิดหลักการพึ่งตนเอง ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงหลักการพึ่งตนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอาจจะแยกแยะโดยยึดหลักสำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่ยิ่งของตนเอง มีจิตใจสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตเอื้ออาทร ประณีตประนอมเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๒. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นอิสระ

๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

๔. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องความต้องการ และสภาพแวดล้อม

๕. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการลดรายจ่ายในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือจะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลัก พออยู่ พอกิน^{๒๙}

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน อำเภอมัญญะบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหา ศรัทธาในพระพุทธศาสนามี ๔ ประการ ประกอบด้วย ๑) กัมมสัทธา คือ เชื่อในเรื่องกรรม กรรมมีอยู่จริง ๒) วิปากสัทธา คือ เชื่อในผลของกรรม ทำดี ได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว ทำอะไรไว้ ย่อมได้รับ ผลอย่างนั้น ๓) กัมมัสมกตาสัทธา คือ เชื่อในเรื่องที่สัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง รับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ๔) ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง พระองค์ทรงค้นพบหลักธรรมด้วยตนเอง

^{๒๙} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า

ตัวแปรอิสระ
(Independent Variables)

ตัวแปรตาม
(Dependent Variables)

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ไว้ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกันหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือคณะพระสงฆ์ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๗๒๖ รูป^๑

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้ทำการสุ่มมาจากประชากรจำนวน ๗๒๖ รูป โดยคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ดังนี้^๒

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ ๐.๐๕

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตร } n &= \frac{726}{1 + 726(0.05)^2} \\ &= 259 \end{aligned}$$

ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๕๙ รูป

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยจึงนำมาคำนวณตามสัดส่วนที่เหมาะสม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สูตร} \quad n &= \frac{nN}{N^{\circ}} \\ \text{โดยที่} \quad n &= \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \\ N &= \text{จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม} \\ N^{\circ} &= \text{จำนวนประชากรทั้งหมด} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ตัวอย่างเช่น ตำบลบ่อตาโล่} &= \frac{29 \times 259}{726} \\ &= 10 \end{aligned}$$

^๑ ที่มา: สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, บัญชีสำรวจพระภิกษุประจำปี ๒๕๖๕ ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, รวม ๑๐ ตำบล จำนวน ๗๓๒ รูป.

^๒ สุวรรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

ตารางที่ ๓.๑ แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ศึกษา	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (รูป)	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
คณะสงฆ์ตำบลลำตาเสา	๒๙	๑๐
คณะสงฆ์ตำบลบ่อตาโล่	๕๒๖	๑๘๘
คณะสงฆ์ตำบลวังน้อย	๓๖	๑๓
คณะสงฆ์ตำบลสนับทึบ	๓๒	๑๑
คณะสงฆ์ตำบลหันตะเภา	๑๔	๕
คณะสงฆ์ตำบลวังจุฬา	๓๗	๑๓
คณะสงฆ์ตำบลข้าวงาม	๑๐	๔
คณะสงฆ์ตำบลชะแมบ	๔๒	๑๕
รวม	๗๒๖	๒๕๙

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งสังเคราะห์มาจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็นศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ก. การสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษาหลักการและเอกสารแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๔. สร้างเครื่องมือการวิจัย

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัย

๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ข. ลักษณะสร้างเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) หรือตรวจสอบรายการโดยถามเกี่ยวกับ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา ตำแหน่งในการปกครองของคณะสงฆ์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างศรัทธา ๕ ประการ คือ

๑. ด้านจิตใจ จำนวน ๕ ข้อ
๒. ด้านสังคม จำนวน ๕ ข้อ
๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน ๕ ข้อ
๔. ด้านเทคโนโลยี จำนวน ๕ ข้อ
๕. ด้านเศรษฐกิจ จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับศรัทธา ๔ ประการด้วยปัญญาหรือเหตุผล ซึ่งเรียกว่าศรัทธาเพื่อปัญญา ศรัทธาในพระพุทธศาสนามี ๔ ประการ ได้แก่

๑. กัมมสัทธา จำนวน ๕ ข้อ
๒. วิปากสัทธา จำนวน ๕ ข้อ
๓. กัมมัสสกตาสัทธา จำนวน ๕ ข้อ
๔. ตถาคตโพธิสัทธา จำนวน ๕ ข้อ

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีระดับความระดับการปฏิบัติการมากที่สุด

๔ หมายถึง มีระดับความระดับการปฏิบัติการมาก

๓ หมายถึง มีระดับความระดับการปฏิบัติการปานกลาง

๒ หมายถึง มีระดับความระดับการปฏิบัติการน้อย

๑ หมายถึง มีระดับความระดับการปฏิบัติการน้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๓ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๑-๕.๐๐ หมายความว่า มีระดับความระดับการปฏิบัติการมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๑-๔.๕๐ หมายความว่า มีระดับความระดับการปฏิบัติการมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๑-๓.๕๐ หมายความว่า มีระดับความระดับการปฏิบัติการปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๑-๒.๕๐ หมายความว่า มีระดับความระดับการปฏิบัติการน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๕๐ หมายความว่า มีระดับความระดับการปฏิบัติการน้อย

^๓ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

ค. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างไว้ไปดำเนินการตรวจสอบหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

๑) การวิเคราะห์ Face validity (ความตรงเชิงพินิจ) ซึ่งเป็นการตรวจสอบประเมินคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยที่ปรีกษาสารนิพนธ์ ทั้ง ๒ รูปหรือคน ด้วยการตรวจสอบประเมินกรอบเนื้อหา ขอบเขตของแบบสอบถามประเด็นสำคัญของการสอบถาม ตลอดจนการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาเชิงวิชาการที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการเก็บข้อมูล

๒) การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Contents validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence)^๔ โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยและเนื้อหาวิจัยไม่น้อยกว่า ๕ รูปหรือคน ได้ผลการหาค่า IOC เท่ากับ 1.ทุกข้อ โดยมีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการหาค่า IOC จำนวน ๕ รูปหรือคน ดังนี้

๑. พระปลัดระพี พุทธิสารโ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. อาจารย์ ดร.สุมาลี บุญเรือง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. พระครูสุตวตฺติคุณบัณฑิต, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) การหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงจากขั้นตอนการหาค่า IOC แล้วไปแจกให้กลุ่มบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากร

^๔พระมหากฤษณา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการเชิงพุทธ, (พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๒๒๔-๒๒๖.

ของงานวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด ได้แก่ แบบสอบถาม เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient)^๕ ใช้โปรแกรม

สำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try Out) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.75

๔) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยที่วิเคราะห์ผลได้จากการทดลองใช้ (Try Out) ตามคำแนะนำของที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๕) สร้างเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำเสนอต่อที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นและจัดพิมพ์ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ในการเก็บข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

๒) ผู้วิจัยเสนอติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงเจ้าคณะอำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

๓) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบการแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ พระสงฆ์ ในอำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๗๒๖ รูป กลุ่มตัวอย่าง ๒๕๙ รูป โดยในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจก และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองพร้อมผู้ช่วยผู้วิจัย ซึ่งจำนวนแบบสอบถามที่สามารถเก็บคืนได้ มีจำนวน 259 ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๔) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่รับกลับมา ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสังคมศาสตร์

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้ว ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

^๕Lee J. Cronbach, *Essentials of Psychological Testing*, 4th ed., (New York : Harper & Row, 1971), p. 67.

๒) ความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

๓) การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการของบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t - test) และค่าเอฟ (F - test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๔) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis technic)

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึก แบ่งออกเป็น ๙ รูปหรือคน จำนวน ๓ กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มพระสงฆ์จำพรรษา จำนวน ๓ รูป คือ

๑.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ : พระครูภิรมศาสนกิจ เจ้าคณะอำเภอวังน้อย วัดราษฎร์บรรจง อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ : พระครูสังฆรักษ์ภูริทัต ภูริทตฺโต ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดพะยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ : พระครูปลัดประกาย ธมฺมทีโป ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดพะยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มข้าราชการ จำนวน ๓ คน คือ

๔.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ : นางจุฑามณี เมฆมงคล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพะยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๕.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ : นายวัชรวิทย์ ครุรัฐปิยสกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนพระอินทร์ศึกษา(กล่อมสกุลอุทิศ) อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๖.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ : น.ส.กิตติมา ปิแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง ๑ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มผู้นำท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๓ คน คือ

๗.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ : นายสำราญ หมั่นมาก รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๘.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ : นายธนะโรจน์ ธนาชัยกุลไพศาล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๙. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ : นายสุเทพ แก้วแดง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ตำบลพะยอม อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๒ เป็นข้อความที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่า IOC ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญ (Experts) จำนวน ๕ รูปหรือคน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทฤษฎี ด้านระเบียบวิธีวิจัย และด้านพระพุทธศาสนาหรือด้านการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัยเป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ได้แก่

๑. พระปลัดระพี พุทธิสารโร, รศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ผศ. ดร.สุมาลี บุญเรือง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. ผศ. ดร.สุภัทรชัย สีสะไบ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕. พระครูสุตวตฺติคุณบัณฑิต, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบ สัมภาษณ์ ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และมีการใช้ภาษาไม่เหมาะสมในบางข้อ จึงต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๒ ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง เป็นขั้นตอนการเตรียมการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น ๔ ขั้นตอนดังนี้

- ๑) ทำการนัดหมายวันเวลาที่จะไปขอสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๒) ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
- ๓) ส่งหนังสือแนะนำและแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้าอย่างน้อย ๗ วัน
- ๔) เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

ระยะที่สอง เป็นขั้นตอนการดำเนินการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนดังนี้

- ๑) แนะนำตัวผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสร้างความคุ้นเคย
- ๒) แจ้งวัตถุประสงค์ของการมาสัมภาษณ์ และอธิบายลำดับขั้นตอนในการสัมภาษณ์
- ๓) ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ เพื่อใช้อ้างอิงในการสรุปผลการวิจัย

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอร้อยน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” นี้ ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ t (t-distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F-distribution)
SS	แทน	ผลโดยรวมกำลังสอง (Sum of Square)
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)
Sig	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significances)
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

อีกทั้งผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นจากการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการศึกษาระดับบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ การสัมภาษณ์สรุปผล ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน ๒๕๙ ฉบับ ได้รับกลับมา ๒๕๙ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ และมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา นักธรรม ตำแหน่ง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
(n = ๒๕๙)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๑. อายุ		
๒๐ - ๓๐ ปี	๖๖	๒๕.๕
๓๑ - ๔๐ ปี	๗๑	๒๗.๔
๔๑ - ๕๐ ปี	๕๒	๒๐.๑
๕๑ ปี ขึ้นไป	๗๐	๒๗.๐
รวม	๒๕๙	๑๐๐.๐๐
๒. พรรษา		
ยังไม่มีพรรษา	๔๘	๑๘.๕
พรรษา ๑ - ๕	๗๐	๒๗.๐
พรรษา ๖ - ๑๐	๙๓	๓๕.๙
พรรษา ๑๐ ขึ้นไป	๔๘	๑๘.๕
รวม	๒๕๙	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)
(n = ๒๕๙)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๓. นักรรรม		
นักรรรมตรี	๘	๓.๑
นักรรรมโท	๔๔	๑๗.๐
นักรรรมเอก	๒๐๑	๗๗.๖
ไม่มีนักรรรม	๖	๒.๓
รวม	๒๕๙	๑๐๐.๐๐
๔. ตำแหน่ง		
เป็นพระสังฆาธิการ	๗๓	๒๘.๒
ไม่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการ	๑๘๖	๗๑.๘
รวม	๒๕๙	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มี ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๗๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๔ รองลงมา มีอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไปจำนวน ๗๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๐ และถัดมาตามลำดับ

พรรษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีพรรษา ๖ - ๑๐ พรรษา จำนวน ๙๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๙ รองลงมา มีพรรษา ๑ - ๕ พรรษา จำนวน ๗๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๐ และถัดมาตามลำดับ

นักรรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษานักรรรมเอก จำนวน ๒๐๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๖ รองลงมา มีระดับการศึกษานักรรรมโทจำนวน ๔๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐ และถัดมาตามลำดับ

ตำแหน่ง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการจำนวน ๑๘๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๘ รองลงมา เป็นพระสังฆาธิการจำนวน ๗๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๒

๔.๒ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวม และรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

(n = ๒๕๙)

บทบาทพระสงฆ์ในการเสริมสร้างศรัทธา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย ภาพรวม	ระดับการปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านจิตใจ	๔.๓๕	๐.๗๖	มาก
ด้านสังคม	๔.๑๔	๐.๗๒	มาก
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓.๕๙	๑.๐๓	มาก
ด้านเทคโนโลยี	๓.๔๙	๑.๐๘	ปานกลาง
ด้านเศรษฐกิจ	๓.๖๖	๑.๐๕	มาก
โดยภาพรวม	๓.๘๕	๐.๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๘๕$, S.D. = ๐.๗๗) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้านยกเว้น ด้านด้านเทคโนโลยี ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในด้านปานกลาง โดย ด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = ๔.๓๕$, S.D. = ๐.๗๖) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเทคโนโลยี ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = ๓.๔๙$, S.D. = ๑.๐๘)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ศรัทธา ๔ โดยภาพรวม

(n = ๒๕๙)

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ศรัทธา ๔ โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.กัมมัสัทธิ	๔.๒๑	๐.๘๕	มาก
๒. วิปัสสนา	๔.๒๐	๐.๘๕	มาก
๓.กัมมัสสกาตาสัทธิ	๔.๒๗	๐.๘๐	มาก
๔.ตถาคตโพธิสัทธิ	๔.๑๓	๐.๘๗	มาก
โดยภาพรวม	๔.๒๐	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๔.๒๐$, S.D. = ๐.๗๖) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน โดย กัมมัสสกาตาสัทธิมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = ๔.๒๗$, S.D. = ๐.๘๐) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ตถาคตโพธิสัทธิ ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D. = ๐.๘๗)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านจิตใจ

(n = ๒๕๙)

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านจิตใจ	ระดับการปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พระสงฆ์มีความประพฤติน่าเลื่อมใส	๔.๑๓	๑.๐๕	มาก
พระสงฆ์ทำกิจวัตรอย่างต่อเนื่อง	๔.๒๔	๐.๙๕	มาก
วัดมีกิจกรรมที่พัฒนาจิตใจอยู่เสมอ	๔.๔๖	๐.๘๗	มาก
พระสงฆ์นำประชาชนปฏิบัติธรรมในเทศกาลสำคัญ	๔.๕๖	๐.๘๐	มากที่สุด
ประชาชนสามารถนำคำสอนที่พระสงฆ์สอนไปใช้ในชีวิตรประจำวัน	๔.๓๙	๐.๘๕	มาก
โดยภาพรวม	๔.๓๕	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านจิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๔.๓๕$, S.D. = ๐.๗๖) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากและมากที่สุด โดย ด้านพระสงฆ์นำประชาชนปฏิบัติธรรมในเทศกาลสำคัญ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = ๔.๕๖$, S.D. = ๐.๘๐) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์มีความประพฤติน่าเลื่อมใส ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D. = ๑.๐๕)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสังคม

(n = ๒๕๙)

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสังคม	ระดับการปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พระสงฆ์มีบทบาทในการออกความเห็นในสังคม	๔.๔๓	๐.๗๔	มาก
พระสงฆ์มีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน	๔.๓๘	๐.๗๖	มาก
พระสงฆ์สอนให้ประชาชนเป็นคนดีและช่วยเหลือสังคม	๔.๐๓	๐.๙๖	มาก
วัดมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์	๓.๖๘	๑.๒๓	มาก
ประชาชนมีกิจกรรมร่วมกับวัดอย่างสม่ำเสมอ	๔.๒๒	๐.๘๓	มาก
โดยภาพรวม	๔.๑๔	๐.๗๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๔.๑๔$, S.D. = ๐.๗๒) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน โดย พระสงฆ์มีบทบาทในการออกความเห็นในสังคม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = ๔.๔๓$, S.D. = ๐.๗๔) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ วัดมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = ๓.๖๘$, S.D. = ๑.๒๓)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(n = ๒๕๙)

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ระดับการปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พระสงฆ์นำหลักธรรมที่เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมมาสอนประชาชน	๓.๖๙	๑.๒๐	มาก
พระสงฆ์เป็นผู้นำในการรักษาสิ่งแวดล้อม	๓.๖๑	๑.๑๗	มาก
พระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อนการลดโลกร้อน	๓.๒๗	๑.๓๔	ปานกลาง
วัดมีถังขยะและมีทำความสะอาดบริเวณวัดเสมอ	๓.๕๘	๑.๑๗	มาก
ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓.๘๒	๑.๑๑	มาก
โดยภาพรวม	๓.๕๙	๑.๐๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = ๓.๕๙, S.D. = ๑.๐๓) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากและปานกลาง โดย ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X}$ = ๓.๘๒, S.D. = ๑.๑๑) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อนการลดโลกร้อน ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X}$ = ๓.๒๗, S.D. = ๑.๓๔)

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านเทคโนโลยี

(n = ๒๕๔)

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านเทคโนโลยี	ระดับการปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พระสงฆ์สามารถใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๖๑	๑.๑๗	มาก
พระสงฆ์สามารถผลิตสื่อการสอนธรรมะจากเทคโนโลยี	๓.๗๒	๑.๑๓	มาก
พระสงฆ์สามารถสอนการใช้เทคโนโลยีให้แก่เยาวชนในชุมชน	๓.๔๘	๑.๑๖	ปานกลาง
วัดมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย มีเพจ Facebook เป็นต้น	๓.๔๓	๑.๒๗	ปานกลาง
ประชาชนสามารถสร้างศรัทธาผ่านการฟังธรรมะช่องทางออนไลน์	๓.๒๒	๑.๓๐	ปานกลาง
โดยภาพรวม	๓.๔๙	๑.๐๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านเทคโนโลยี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๔๙$, S.D. = ๑.๐๘) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากและปานกลาง โดย พระสงฆ์สามารถผลิตสื่อการสอนธรรมะจากเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = ๓.๗๒$, S.D. = ๑.๑๓) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ประชาชนสามารถสร้างศรัทธาผ่านการฟังธรรมะช่องทางออนไลน์ที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๒๒$, S.D. = ๑.๓๐)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านเศรษฐกิจ

(n = ๒๕๕)

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านเศรษฐกิจ	ระดับการปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พระสงฆ์เป็นผู้นำในด้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๘๐	๑.๑๘	มาก
พระสงฆ์เป็นแนะนำให้ประชาชนรู้จักการสันโดษมาใช้ในการดำเนินชีวิต	๓.๔๕	๑.๓๐	ปานกลาง
พระสงฆ์มีการนำหลักธรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจมาแนะนำแก่ประชาชน	๓.๗๐	๑.๑๘	มาก
วัดมีการช่วยเหลือประชาชนในเมื่อมีภัยเช่นโรคระบาดโควิด ๑๙ เป็นต้น	๓.๔๙	๑.๒๔	ปานกลาง
ประชาชนได้นำหลักธรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการชีวิตประจำวัน	๓.๘๗	๑.๑๑	มาก
โดยภาพรวม	๓.๖๖	๑.๐๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านเศรษฐกิจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๖๖$, S.D. = ๑.๐๕) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากและปานกลาง โดย ประชาชนได้นำหลักธรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการชีวิตประจำวัน คือ ($\bar{X} = ๓.๘๐$, S.D. = ๑.๑๘) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์เป็นแนะนำให้ประชาชนรู้จักการสันโดษมาใช้ในการดำเนินชีวิต ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = ๓.๔๕$, S.D. = ๑.๓๐)

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านกัมมัสถา

(n = ๒๕๙)

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยด้านกัมมัสถา	ระดับการปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พระสงฆ์มีการสอนเรื่องของกรรม	๔.๒๒	๐.๙๔	มาก
พระสงฆ์สอนให้เชื่อว่าทุกคนมีกรรมเป็นของตนเอง	๔.๒๗	๐.๙๐	มาก
พระสงฆ์สอนในเรื่องการทำดีย่อมได้รับผลดี การทำชั่วย่อมได้รับผลไม่ดี	๔.๑๓	๐.๙๙	มาก
ประชาชนเชื่อว่า บุคคลที่ไม่เบียดเบียนสัตว์จะส่งผลให้ผู้ป่วยปราศจากความทุกข์	๔.๓๗	๐.๙๑	มาก
ประชาชนเชื่อว่าสิ่งดีหรือไม่ดีที่เกิดขึ้นในชีวิตคนเราไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่เกิดขึ้นจากกรรม	๔.๐๘	๑.๐๓	มาก
โดยภาพรวม	๔.๒๑	๐.๘๕	มาก

จากตารางที่ ๙ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านกัมมัสถา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๔.๒๑$, S.D. = ๐.๘๕) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน โดย ประชาชนเชื่อว่า บุคคลที่ไม่เบียดเบียนสัตว์จะส่งผลให้ผู้ป่วยปราศจากความทุกข์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = ๔.๓๗$, S.D. = ๐.๙๑) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ประชาชนเชื่อว่าสิ่งดีหรือไม่ดีที่เกิดขึ้นในชีวิตคนเราไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่เกิดขึ้นจากกรรม ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = ๔.๐๘$, S.D. = ๑.๐๓)

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิปากสัทธา

(n = ๒๕๙)

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิปากสัทธา	ระดับการปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พระสงฆ์สอนเรื่องผลการทำงานชั่ว	๔.๑๐	๐.๙๙	มาก
พระสงฆ์สอนเรื่องอานิสงส์ของการทำความดี	๔.๑๐	๑.๐๐	มาก
ประชาชนเชื่อว่าบุคคลที่ดำรงชีวิต อยู่บนความเชื่อทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว บิฑามารดามีบุญคุณ ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในชีวิต	๔.๒๔	๐.๙๖	มาก
ประชาชนเชื่อว่าการทำบุญมากกว่าบาปส่งผลให้ชีวิตมีแต่ความสุข	๔.๒๒	๑.๐๐	มาก
ประชาชนเชื่อว่าการกระทำความดีเมื่อตายแล้วส่งผลให้เกิดในภพภูมิที่ดี	๔.๓๖	๐.๙๐	มาก
โดยภาพรวม	๔.๒๐	๐.๘๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านวิปากสัทธา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๔.๒๐$, S.D. = ๐.๘๕) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน โดย ประชาชนเชื่อว่าการกระทำความดีเมื่อตายแล้วส่งผลให้เกิดในภพภูมิที่ดี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = ๔.๓๖$, S.D. = ๐.๙๐) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์สอนเรื่องอานิสงส์ของการทำความดี ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = ๔.๑๐$, S.D. = ๑.๐๐)

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กัมมัสสกตาสัทธา

(n = ๒๕๕)

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กัมมัสสกตาสัทธา	ระดับการปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พระสงฆ์มีการสอนเรื่องของสัตว์โลกมีกรรมเป็นของตนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้	๔.๔๐	๐.๘๔	มาก
พระสงฆ์มีการอ้างอิงพระไตรปิฎกเรื่องกรรมแก่ประชาชน	๔.๒๗	๐.๘๔	มาก
พระสงฆ์สอนให้ประชาชนยอมรับเรื่องกรรมดีกรรมชั่วใช้ชีวิตอยู่บนความเชื่อยอมประสพความเจริญในชีวิต	๔.๒๖	๐.๘๗	มาก
ประชาชนมีความเชื่อในเหตุและผลของกรรม	๔.๒๓	๐.๘๙	มาก
ประชาชนเกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพราะเรื่องของกรรมที่ตนเองได้กระทำ	๔.๒๐	๐.๘๗	มาก
โดยภาพรวม	๔.๒๗	๐.๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านกัมมัสสกตาสัทธา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๔.๒๗$, S.D. = ๐.๘๐) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน โดย พระสงฆ์มีการสอนเรื่องของสัตว์โลกมีกรรมเป็นของตนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = ๔.๔๐$, S.D. = ๐.๘๔) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ประชาชนเกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพราะเรื่องของกรรมที่ตนเองได้กระทำที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = ๔.๒๐$, S.D. = ๐.๘๗)

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตถาคตโพธิสัทธา

(n = ๒๕๙)

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตถาคตโพธิสัทธา	ระดับการปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
พระสงฆ์มีการสอนเรื่องการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า	๔.๑๕	๐.๘๙	มาก
พระสงฆ์มีการนำหลักอริยสัจ ๔ มาสั่งสอนประชาชน	๔.๑๔	๐.๙๒	มาก
พระสงฆ์มีการนำหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ มาสั่งสอนประชาชน	๔.๑๐	๐.๙๖	มาก
ประชาชนมีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัย	๔.๑๑	๐.๙๔	มาก
เพราะการประพฤติไตรสิกขา	๔.๑๑	๐.๙๔	มาก
ศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นคุณธรรมสำคัญของอุบาสกอุบาสิกา	๔.๒๐	๐.๙๔	มาก
โดยภาพรวม	๔.๑๓	๐.๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านตถาคตโพธิสัทธา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D. = ๐.๘๗) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน โดย ศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นคุณธรรมสำคัญของอุบาสกอุบาสิกา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = ๔.๒๐$, S.D. = ๐.๙๔) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ พระสงฆ์มีการนำหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ มาสั่งสอนประชาชนที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = ๔.๑๐$, S.D. = ๐.๙๖)

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา นักรธรรมและตำแหน่ง ตามสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ พระสงฆ์ โดยแสดงการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ผลการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อ
การเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ ๔.๑๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของ
พระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

(n = ๒๕๕)

โดยภาพรวม		SS	DF	MS	F	Sig.
ด้านกัมมัสถา	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๙	๓	๐.๒๓	๐.๓๑๑	๐.๘๑๑
	ภายในกลุ่ม	๑๘๗.๓๓	๒๕๕	๐.๗๓		
	รวม	๑๘๘.๐๓	๒๕๘			
ด้านวิปากัสถา	ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๑	๓	๐.๑๗	๐.๒๒๒	๐.๘๗๗
	ภายในกลุ่ม	๑๘๙.๐๔	๒๕๕	๐.๗๔		
	รวม	๑๘๙.๕๕	๒๕๘			
ด้านกัมมัสสกตาสถา	ระหว่างกลุ่ม	๒.๑๑	๓	๐.๗๐	๑.๐๘	๐.๓๕๕
	ภายในกลุ่ม	๑๖๔.๙๙	๒๕๕	๐.๖๔		
	รวม	๑๖๗.๑๐	๒๕๘			
ด้านตถาคตโพธิสถา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๙๔	๓	๐.๖๔	๐.๘๔	๐.๔๗๗
	ภายในกลุ่ม	๑๙๕.๒๒	๒๕๕	๐.๗๖		
	รวม	๑๙๗.๑๗	๒๕๘			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๘๔	๓	๐.๒๘	๐.๔๗๗	๐.๗๐๐
	ภายในกลุ่ม	๑๕๐.๒๓	๒๕๕	๐.๕๘		
	รวม	๑๕๑.๐๗	๒๕๘			

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของ
พระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
๐.๐๑ จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของ
พระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยาในทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องทำการเปรียบเทียบความ
แตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference :
LSD.)

สมมติฐานที่ ๒ สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ ๔.๑๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามพรรษา

(n = ๒๕๙)

โดยภาพรวม		SS	DF	MS	F	Sig.
ด้านกัมมัสถา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๖๖	๓	๐.๕๕	๐.๗๕	๐.๕๑
	ภายในกลุ่ม	๑๘๖.๓๗	๒๕๕	๐.๗๓		
	รวม	๑๘๘.๐๓	๒๕๘			
ด้านวิปากัสถา	ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๑	๓	๐.๑๔	๐.๑๘	๐.๙๐
	ภายในกลุ่ม	๑๘๙.๑๓	๒๕๕	๐.๗๔		
	รวม	๑๘๙.๕๔	๒๕๘			
ด้านกัมมัสถกตาสถา	ระหว่างกลุ่ม	๐.๓๑	๓	๐.๑๐	๐.๑๖	๐.๙๒
	ภายในกลุ่ม	๑๖๖.๗๘	๒๕๕	๐.๖๕		
	รวม	๑๖๗.๑๐	๒๕๘			
ด้านตถาคตโพธิสถา	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๘	๓	๐.๐๖	๐.๐๗	๐.๙๗
	ภายในกลุ่ม	๑๙๖.๙๙	๒๕๕	๐.๗๗		
	รวม	๑๙๗.๑๗	๒๕๘			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๒	๓	๐.๑๔	๐.๒๓	๐.๘๖
	ภายในกลุ่ม	๑๕๐.๖๕	๒๕๕	๐.๕๙		
	รวม	๑๕๑.๐๗	๒๕๘			

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามพรรษา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

สมมติฐานที่ ๓ สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ ๔.๑๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามการศึกษานักธรรม

(n = ๒๕๙)

โดยภาพรวม		SS	DF	MS	F	Sig.
ด้านกัมมัสถา	ระหว่างกลุ่ม	๓.๖๘	๓	๑.๒๓	๑.๗๐	๐.๑๖
	ภายในกลุ่ม	๑๘๔.๓๔	๒๕๕	๐.๗๒		
	รวม	๑๘๘.๐๓	๒๕๘			
ด้านวิปากัสถา	ระหว่างกลุ่ม	๐.๘๑๓	๓	๐.๒๗	๐.๓๖	๐.๗๗
	ภายในกลุ่ม	๑๘๘.๗๔	๒๕๕	๐.๗๔		
	รวม	๑๘๙.๕๕	๒๕๘			
ด้านกัมมัสถกตาสถา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๒	๓	๐.๓๗	๐.๕๗	๐.๖๓
	ภายในกลุ่ม	๑๖๕.๘๘	๒๕๕	๐.๖๕		
	รวม	๑๖๗.๐๐	๒๕๘			
ด้านตถาคตโพธิสถา	ระหว่างกลุ่ม	๓.๙๘	๓	๑.๓๒	๑.๗๕	๐.๑๕
	ภายในกลุ่ม	๑๙๓.๑๘	๒๕๕	๐.๗๕		
	รวม	๑๙๗.๑๗	๒๕๘			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๔	๓	๐.๖๑	๑.๐๔	๐.๓๗
	ภายในกลุ่ม	๑๔๙.๒๓	๒๕๕	๐.๕๘		
	รวม	๑๕๑.๐๗	๒๕๘			

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกการศึกษานักธรรม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

สมมติฐานที่ ๔ สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ ๔.๑๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์

(n = ๒๕๙)

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการ เสริมสร้างศรัทธาใน พระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา โดย ภาพรวม จำแนกตามตำแหน่ง ปกครองคณะสงฆ์	เพศ					
	พระสังฆาธิการ		ไม่มีตำแหน่งพระ สังฆาธิการ		t	sig
	๗๓ คน		๑๘๖ คน			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
	ด้านกัมมัสัทธา	๔.๓๓	๐.๗๑	๔.๑๖	๐.๘๙	๑.๔๙
ด้านวิปากัสัทธา	๔.๓๑	๐.๗๐	๔.๑๖	๐.๙๐	๑.๖๔	๐.๑๒
ด้านกัมมัสสกกตาสัทธา	๔.๓๑	๐.๖๔	๔.๒๕	๐.๘๕	๑.๓๑	๐.๐๖
ด้านตถาคตโพธิสัทธา	๔.๑๖	๐.๗๓	๔.๑๒	๐.๙๒	๑.๔๖	๐.๒๗
ภาพรวม	๔.๒๘	๐.๖๑	๔.๑๗	๐.๘๑	๐.๕๐	๐.๑๑

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา โดยภาพรวม จำแนกตามตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

ตารางที่ ๔.๑๗ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	ig.	ผล การทดสอบ	
		ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑. พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็น ต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้าง ศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอ วังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๐.๔๗	๐.๗๐	✓
๒. พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีระดับความ คิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการ เสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	๐.๒๓		✓
๓. พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับ ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ เพื่อการ เสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	๑.๐๔	๐.๓๗	✓
๔. สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครอง คณะสงฆ์ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาท ของพระสงฆ์ เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาใน พระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๐		
	๐.๕๐	๐๐.๑๑	✓

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับ
พรรษา นักธรรมและตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ พระสงฆ์ที่มีมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์
เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่
แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๔.๓ การสัมภาษณ์สรุปผล ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๐ รูปหรือคน เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๔.๔.๑ ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคใน บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑.ปัญหาและอุปสรรค ในด้านจิตใจ

๑. พระสงฆ์ในอำเภอวังน้อย มีวัดจำนวนมาก พระสงฆ์มีความประพฤติน่าเลื่อมใส^๑ แต่ยังมีพระสงฆ์บางรูปที่ยังขาดความเข้าใจในการประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม หรือ ขาดอาจารย์ที่น่าเลื่อมใส เพราะไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนหรือได้รับการฝึกอบรมที่ถูกต้อง^๒

๒. วัดในอำเภอวังน้อยขาดกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม^๓ ส่วนใหญ่ประชาชนเข้ามาวัดเน้นการทำบุญเพื่อความสบายใจและทำบุญ^๔ พระสงฆ์จึงเน้นในเรื่องของกิจกรรมการทำบุญมากกว่ากิจกรรมการมีส่วนร่วม เช่น การปฏิบัติธรรม การสันทนาการ เป็นต้น^๕

๓. ส่วนใหญ่พระสงฆ์ยังขาดการอธิบายหลักธรรมที่จะสามารถพัฒนาจิตใจ ยกระดับจิตใจของประชาชน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา^๖

๔. ประชาชนในอำเภอวังน้อย ต้องเร่งรีบทำงานจึงมีเวลาในการเข้าวัดเพื่อศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาน้อยลง ทำให้ส่วนใหญ่ขาดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิต^๗

๒.ปัญหาและอุปสรรค ในด้านสังคม

๑. พระสงฆ์ในอำเภอวังน้อยยังไม่มีระบบที่เผยแพร่พุทธศาสนาด้านพัฒนาสังคมและเมื่อเทศนาอบรมประชาชนไปแล้วไม่ได้ติดตามผลว่าสังคมมีการพัฒนามากน้อยเพียงใดเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล^๘

^๑ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^๒ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^๓ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^๔ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^๕ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^๖ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^๗ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^๘ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^๙ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

๒.ในสังคมในเขตอำเภอวังน้อยเป็นพื้นที่ที่มีโรงงาน เป็นพหุวัฒนธรรม^{๑๐} การจะพัฒนาสังคมโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาจำเป็นอย่างยิ่งแต่ก็ยังขาดการนำหลักธรรมไปอบรมประชาชนโดยสอดแทรกง่าย ๆ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่อยู่ในวันพระเป็นการเชิงรับมากกว่าเชิงรุก^{๑๑}

๓.วัดมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์แต่การช่วยเหลือประชาชนนั้นมีบ้างเป็นมาโอกาสพระสงฆ์จึงเป็นผู้รับมากกว่าผู้ให้แล้วสังคมในทางวัดก็เป็นพุทธพาณิชย์มากกว่าการเผยแผ่คำสอนที่จะช่วยพัฒนาสังคมให้ไปสู่สังคมสันติสุขโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาได้^{๑๒}

๓.ปัญหาและอุปสรรค ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑. วัดในอำเภอวังน้อยมีจำนวนมาก มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ดี แต่บางวัดยังไม่เป็นระเบียบ ทำให้ศรัทธาของประชาชนลดลงได้^{๑๓}

๒.วัดในอำเภอวังน้อยขับเคลื่อนการลดโลกร้อนมีน้อย ส่วนใหญ่รักษาความเป็นโบราณคืออยู่ตามธรรมชาติ บางวัดเน้นการก่อสร้างศาสนสถานมากกว่าการสร้างศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนา^{๑๔}

๓.บางวัดการจัดการถังขยะหรือ สภาพแวดล้อมภายในวัดยังไม่ดี ทำให้ศรัทธาของประชาชนลดลงได้^{๑๕}

๔.ปัญหาและอุปสรรค ในด้านเทคโนโลยี

๑. การประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัดและเผยแผ่พระพุทธศานาน้อย ส่วนใหญ่จะเผยแผ่เป็นการส่วนตัว เพราะจะต้องระวังในส่วนของวินัย^{๑๖}

๒.บทบาทด้านเทคโนโลยีของพระสงฆ์มีน้อย ไม่มีการผลิตสื่อออนไลน์ หรือ การประชาสัมพันธ์เชิงรุกเท่าที่ควร^{๑๗}

๓.ประชาชนสามารถสร้างศรัทธาผ่านการฟังธรรมะช่องทางออนไลน์ได้^{๑๘}

๕.ปัญหาและอุปสรรค ในด้านเศรษฐกิจ

๑. วัดในอำเภอวังน้อยมีจำนวนมาก มีการสอนให้ประชาชนดำรงชีวิตด้วยความสันโดษไม่โลภมากจนเกินไปทำให้ชีวิตตนเองเดือดร้อน^{๑๙}

๒.พระสงฆ์มีการนำหลักธรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจมาแนะนำแก่ประชาชน แต่เป็นบางวัดเท่านั้น บางวัดยังไม่สามารถนำหลักธรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจมาแนะนำแก่ประชาชนมาสอนประชาชนได้^{๒๐}

^{๑๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๑๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๑๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๑๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๑๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๑๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๑๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๒๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

๓.บทบาทของพระสงฆ์ในด้านเศรษฐกิจมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นการช่วยเหลือประชาชนโดยอ้อมมากกว่า เพราะต้องอยู่ในขอบเขตของพระธรรมวินัยและขอบเขตของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์^{๒๑}

ตารางที่ ๔.๑๘ สรุปปัญหาและอุปสรรคใน บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
มีพระสงฆ์บางรูปที่ยังขาดความเข้าใจในการประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม หรือ ขาดอาจารย์ที่น่าเลื่อมใส	๓	๑,๕,๗
วัดในอำเภอวังน้อยขาดกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม	๓	๒,๖,๘
ส่วนใหญ่พระสงฆ์ยังขาดการอธิบายหลักธรรมที่จะสามารถพัฒนาจิตใจและประชาชนในอำเภอวังน้อย มีเวลาในการเข้าวัดเพื่อศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศานาน้อยลง	๒	๔,๙
พระสงฆ์ในอำเภอวังน้อยยังไม่มีระบบที่เผยแพร่พุทธศาสนาด้านพัฒนาสังคม	๑	๑
ขาดการนำหลักธรรมไปอบรมประชาชนโดยสอดแทรกง่าย ๆ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่อยู่ในวันพระเป็นการเชิงรับมากกว่าเชิงรุก	๒	๒, ๘
วัดเป็นพุทธพาณิชย์มากกว่าการเผยแผ่คำสอนที่จะช่วยพัฒนาสังคม	๑	๒
บางวัดยังไม่เป็นระเบียบ ทำให้ศรัทธาของประชาชนลดลงได้	๑	๕
บางวัดเน้นการก่อสร้างศาสนสถานมากกว่าการสร้างศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนา	๑	๓

^{๒๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔.๑๖ สรุปปัญหาและอุปสรรคใน บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาใน พระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
การประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัดและเผยแพร่ พระพุทธศาสนาน้อย ไม่มีการผลิตสื่อออนไลน์ บางวัดยังไม่สามารถนำหลักธรรมที่เกี่ยวกับ เศรษฐกิจมาแนะนำแก่ประชาชนมาสอน ประชาชนได้	๓	๕,๖,๖
บทบาทของพระสงฆ์ในด้านเศรษฐกิจมีน้อย	๒	๗,๘
	๑	๑

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพระสงฆ์บางรูปที่ยังขาดความเข้าใจในการประพาดิตนให้อยู่ในศีลธรรม หรือ ขาดอาจารย์ที่น่าเลื่อมใส วัดในอำเภอวังน้อยขาดกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่พระสงฆ์ยังขาดการอธิบายหลักธรรมที่จะสามารถพัฒนาจิตใจและประชาชนในอำเภอวังน้อย มีเวลาในการเข้าวัดเพื่อศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาน้อยลง พระสงฆ์ในอำเภอวังน้อยยังไม่มีระบบที่เผยแพร่พุทธศาสนาผ่านพัฒนาสังคม และขาดการนำหลักธรรมไปอบรมประชาชนโดยสอดแทรกง่าย ๆ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่อยู่ในวันพระเป็นการเชิงรับมากกว่าเชิงรุก วัดเป็นพุทธพาณิชย์มากกว่าการเผยแผ่คำสอนที่จะช่วยพัฒนาสังคม บางวัดยังไม่เป็นระเบียบ ทำให้ศรัทธาของประชาชนลดลงได้ บางวัดเน้นการก่อสร้างศาสนสถานมากกว่าการสร้างศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนา บางวัดการจัดการถึงขยะหรือ สภาพแวดล้อมภายในวัดยังไม่ดี การประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัดและเผยแพร่พระพุทธศาสนาน้อย ไม่มีการผลิตสื่อออนไลน์ บางวัดยังไม่สามารถนำหลักธรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจมาแนะนำแก่ประชาชนมาสอนประชาชนได้ บทบาทของพระสงฆ์ในด้านเศรษฐกิจมีน้อย

๔.๔.๒ ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับข้อเสนอแนะใน บทบาทของ พระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑.ข้อเสนอแนะ ในด้านจิตใจ

๑. พระสงฆ์ควรมีความประพฤติที่น่าเลื่อมใส^{๒๒} มีการศึกษาอบรมความเข้าใจในการ ประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม เป็นที่พึ่งของประชาชนได้^{๒๓}รักษาศรัทธาโดยการทำงานตามพันธกิจของ การบริหารกิจการพระพุทธศาสนา ๖ ด้าน^{๒๔}

๒. วัดในอำเภอวังน้อย ควรมีกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม พระสงฆ์ควรเน้น พระสงฆ์จึงเน้นในเรื่องของกิจกรรมการทำบุญมากกว่ากิจกรรมการมีส่วนร่วม เช่น การปฏิบัติธรรม การสันทนาการ เป็นต้น^{๒๕}

๓. พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชน^{๒๖}

๔. พระสงฆ์ควรอธิบายหลักธรรมที่สามารถพัฒนาจิตใจ ยกระดับจิตใจของประชาชน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา^{๒๗}

๒.ข้อเสนอแนะ ในด้านสังคม

๑. ควรมีระบบที่เผยแพร่พุทธศาสนาด้านพัฒนาสังคมและเมื่อเทศนาอบรมประชาชนไป แล้ว^{๒๘}

๒. พระสงฆ์ควรเปลี่ยนวิธีการอธิบายคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยเน้นเชิงรุกมากกว่า เชิงรับ^{๒๙}

๓. วัดควรเป็นสถานที่ช่วยพัฒนาสังคมให้ไปสู่สังคมสันติสุขโดยใช้หลักธรรมทางพุทธ ศาสนาได้^{๓๐}

๓.ข้อเสนอแนะ ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑. วัดในอำเภอวังน้อยมีจำนวนมาก ควรจัดวัดให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ดี จัด ระเบียบ ทำให้รักษาศรัทธาของประชาชน^{๓๑}

๒. พระสงฆ์ควรรณรงค์ให้วัดในอำเภอวังน้อยขับเคลื่อนการลดโลกร้อน^{๓๒}

^{๒๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๒๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๒๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๒๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๒๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๒๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๒๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๒๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๓๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๓๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๓๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

๓. วัดควรจัดการจัดการถึงขยะหรือ สภาพแวดล้อมภายในวัดเพื่อความเรียบร้อย รักษาความสะอาดทางกายภาพ นำไปสู่การพัฒนาด้านจิตใจได้^{๓๓}

๔.ข้อเสนอแนะ ในด้านเทคโนโลยี

๑.ควรมีการอบรมในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัดและเผยแพร่พระพุทธศาสนา^{๓๔}

๒.ควรมีการผลิตสื่อออนไลน์ หรือ การประชาสัมพันธ์เชิงรุก^{๓๕}

๓. เจ้าคณะผู้ควรให้ความสำคัญในเรื่องการสื่อออนไลน์ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และอบรมผู้อยู่ได้บังคับบัญชาในเรื่องของการใช้สื่อที่ไม่เหมาะสมด้วย^{๓๖}

๕.ข้อเสนอแนะ ในด้านเศรษฐกิจ

๑.พระสงฆ์ควรนำหลักการความสันโดษ พอเพียง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจมาแนะนำแก่ ประชาชนมาสอนประชาชนได้^{๓๗}

๒.พระสงฆ์ควรช่วยเหลือประชาชนในด้านเศรษฐกิจโดยอ้อมมากกว่า เพราะต้องอยู่ใน ขอบเขตของพระธรรมวินัยและขอบเขตของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์^{๓๘}

ตารางที่ ๔.๑๙ สรุปข้อเสนอแนะ บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา แก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
พระสงฆ์ควรมีความประพฤติที่น่าเลื่อมใส มีการศึกษาอบรมความเข้าใจในการประพฤติตน ให้อยู่ในศีลธรรม เป็นที่พึ่งของประชาชนได้	๓	๑,๒,๕
วัดในอำเภอวังน้อย ควรมีกิจกรรมที่ทำให้ ประชาชนมีส่วนร่วม	๑	๘
พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของ ประชาชนอธิบายหลักธรรมที่จะสามารถพัฒนา จิตใจ	๒	๑,๕
ควรมีระบบที่เผยแพร่พุทธศาสนาด้านพัฒนา สังคมและเมื่อเทศนาอบรมประชาชนไปแล้ว และวัดควรเป็นสถานที่ช่วยพัฒนาสังคมให้ไปสู่ สังคมสันติสุข	๓	๑,๔,๖

^{๓๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๓๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๓๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๓๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๓๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๓๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

ตารางที่ ๔.๑๙ สรุปข้อเสนอแนะ บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา
แก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ควรจัดวัดให้มีมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดี จัดระเบียบ ทำให้รักษาศรัทธาของ ประชาชนและขับเคลื่อนการลดโลกร้อน	๒	๑, ๔
วัดควรจัดการการจัดการถังขยะหรือ สภาพแวดล้อมภายในวัด	๑	๙
ควรมีการอบรมในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ของวัดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๒	๓, ๔
เจ้าคณะผู้ควรให้ความสำคัญในเรื่องการสื่อ ออนไลน์	๑	๖
พระสงฆ์ควรนำหลักการความสันโดษ พอเพียง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจช่วยเหลือประชาชนในด้าน เศรษฐกิจโดยอ้อม	๒	๒, ๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ข้อเสนอแนะในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธา
ในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระสงฆ์ควรมีความ
ประพฤติน่าเลื่อมใส มีการศึกษาอบรมความเข้าใจในการประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม เป็นที่พึ่งของ
ประชาชนได้วัดในอำเภอวังน้อย ควรมีกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำทาง
จิตวิญญาณของประชาชนอธิบายหลักธรรมที่จะสามารถพัฒนาจิตใจ ควรมีระบบที่เผยแผ่พุทธศาสนา
ด้านพัฒนาสังคมและเมื่อเทศนาอบรมประชาชนไปแล้วและวัดควรเป็นสถานที่ช่วยพัฒนาสังคมให้ไปสู่
สังคมสันติสุข ควรจัดวัดให้มีมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ดี จัดระเบียบ ทำให้รักษาศรัทธาของ
ประชาชนและขับเคลื่อนการลดโลกร้อน วัดควรจัดการการจัดการถังขยะหรือ สภาพแวดล้อมภายใน
วัด ควรมีการอบรมในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา เจ้าคณะผู้ควรให้
ความสำคัญในเรื่องการสื่อออนไลน์และพระสงฆ์ควรนำหลักการความสันโดษ พอเพียง เพื่อพัฒนา
เศรษฐกิจช่วยเหลือประชาชนในด้านเศรษฐกิจโดยอ้อม

๔.๔.๓ ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคใน บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา ๔ ดังนี้

๑.ปัญหาและอุปสรรค ในด้านกัมมศรัทธา (เชื่อเรื่องของกรรม)

๑.สังคมไทยทุกวันนี้เชื่อหลักวิทยาศาสตร์มากกว่าหลักพุทธศาสตร์ ไม่คำนึงถึงบาปบุญคุณโทษตามที่เป็นจริง^{๓๙}

๒.ประชาชนเชื่อว่าสิ่งดีหรือไม่ดีที่เกิดขึ้นในชีวิตคนเราไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่เกิดขึ้นจากกรรมยังมีน้อย หรือ อาจจะไม่เชื่อเลย เพราะผลของกรรมดี หรือ กรรมชั่วยังไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจน^{๔๐}

๓.วัดในอำเภอวังน้อย มีพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแสดงธรรมให้ประชาชนเห็นถึงผลกรรมที่ชัดเจนที่เป็นรูปธรรมยังมีน้อย ส่วนใหญ่อธิบายเป็นหลักการมากกว่าชี้ให้เห็นถึงการปฏิบัติที่ชัดเจน^{๔๑}

๒.ปัญหาและอุปสรรค ในด้านวิปากศรัทธา (เชื่อเรื่องผลของกรรม)

๑.ประชาชนเข้าวัดในช่วงกิจกรรมวันธรรมสวนะ มีโอกาสได้ฟังธรรม ก็ยังเชื่อเรื่องผลของการกระทำ แต่ประชาชนที่ไม่เข้า ไม่สนใจมีอยู่มาก^{๔๒}

๒.ขาดการอบรมเยาวชนให้รู้เรื่องผลของกรรม^{๔๓}

๓.พระสงฆ์ยังเป็นการเผยแพร่เชิงรับมากกว่าเชิงรุก เพราะการอธิบายเรื่องผลของกรรมเป็นเรื่องที่ใหญ่และน่าสนใจ^{๔๔}

๔.ประชาชนในเขตอำเภอวังน้อย หวังที่พึ่งทางด้านจิตใจของพระสงฆ์^{๔๕}

๓.ปัญหาและอุปสรรค ในด้านกัมมัสสกตาสัทธิ (เชื่อเรื่องสัตว์มีกรรมเป็นของๆตน)

๑.ประชาชนยังไม่เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพราะเรื่องของการกรรมที่ตนเองได้กระทำ^{๔๖}

๒.กฎหมายบางข้อ เอื้อประโยชน์ต่อการทำผิดศีลธรรม^{๔๗}

๓.ขาดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ประชาชน ขาดศีล ๕ ทำให้สังคมมีความหวาดระแวงกัน ขาดการปรองดอง เพราะไม่เชื่อผลกรรมที่ตนเองกระทำ^{๔๘}

๔.ปัญหาและอุปสรรค ในด้านตลาคตโพธิสัทธา (เชื่อเรื่องการตรัสรู้ของของพระพุทธเจ้า)

^{๓๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๔๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๔๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๔๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๔๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๔๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๔๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๔๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๔๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๔๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

๑. ประชาชนยังไม่มีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัยเพราะการประพจน์ไตรสิกขา^{๔๙}
๒. ประชาชนเข้าวัดน้อยลง^{๕๐}
๓. ข่าวสารด้านลบกระทบต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และกระทบต่อศรัทธาของประชาชนโดยทั่วไป หรือที่กำลังที่จะมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทำให้หมดศรัทธาไปเลย^{๕๑}

ตารางที่ ๔.๒๐ สรุปปัญหาและอุปสรรคใน บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา ๔

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
สังคมไทยทุกวันนี้เชื่อหลักวิทยาศาสตร์มากกว่าหลักพุทธศาสตร์	๑	๑
พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแสดงธรรมให้ประชาชนเห็นถึงผลกระทบที่ชัดเจนที่เป็นรูปธรรมยังมีน้อย	๒	๑, ๒
ประชาชนเข้าวัดในช่วงกิจกรรมวันธรรมสวนะ มีโอกาสได้ฟังธรรม ก็ยังเชื่อเรื่องผลของการกระทำ แต่ประชาชนที่ไม่เข้า ไม่สนใจมีอยู่มากและขาดการอบรมเยาวชนให้รู้เรื่องผลของกรรม	๒	๑, ๖
ประชาชนในเขตอำเภอวังน้อย หวังที่พึ่งทางด้านจิตใจของพระสงฆ์	๒	๖, ๗
ประชาชนยังไม่เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพราะเรื่องของการที่ตนเองได้กระทำ	๑	๒
กฎหมายบางข้อ เอื้อประโยชน์ต่อการทำผิดศีลธรรม และประชาชน ขาดศีล ๕ ทำให้สังคมมีความหวาดระแวงกัน ขาดการปรองดอง เพราะไม่เชื่อผลกรรมที่ตนเองกระทำ	๒	๑, ๘
ประชาชนยังไม่มีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัยเพราะการประพจน์ไตรสิกขา	๑	๔
ประชาชนเข้าวัดน้อยลง	๑	๕
ข่าวสารด้านลบกระทบต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และกระทบต่อศรัทธาของประชาชน	๑	๓

^{๔๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๕๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๕๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในด้านศรัทธา ๔ สังคมไทยทุกวันนี้เชื่อหลักวิทยาศาสตร์มากกว่าหลักพุทธศาสตร์ พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแสดงธรรมให้ประชาชนเห็นถึงผลกรรมที่ชัดเจนที่เป็นรูปธรรมยังมีน้อย ประชาชนเข้าวัดในช่วงกิจกรรมวันธัมมัสสวนะ มีโอกาสได้ฟังธรรม ก็ยังเชื่อเรื่องผลของการกระทำ แต่ประชาชนที่ไม่เข้า ไม่สนใจมีอยู่มากและขาดการอบรมเยวชนให้รู้เรื่องผลของกรรม ประชาชนในเขตอำเภอวังน้อย หวังที่พึ่งทางด้านจิตใจของพระสงฆ์ประชาชนยังไม่เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพราะเรื่องของกรรมที่ตนเองได้กระทำ กฎหมายบางข้อ เอื้อประโยชน์ต่อการทำผิดศีลธรรมและประชาชน ขาดศีล ๕ ทำให้สังคมมีความหวาดระแวงกัน ขาดการปรองดอง เพราะไม่เชื่อผลกรรมที่ตนเองกระทำ ประชาชนยังไม่มีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัยเพราะการประพฤติไตรสิกขา ประชาชนเข้าวัดน้อยลงและข่าวสารด้านลบกระทบต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และกระทบต่อศรัทธาของประชาชนโดยทั่วไป

๔.๔.๔ ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับข้อเสนอแนะใน บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา ๔ ดังนี้

๑.ข้อเสนอแนะ ในด้านกัมมศรัทธา (เชื่อเรื่องของกรรม)

๑.พระสงฆ์ควรมีกิจกรรมร่วมกับสังคมในการอธิบายถึงหลักของกรรม^{๕๒}

๒.ควรสร้างพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแสดงธรรมให้ประชาชนเห็นถึงผลกรรมที่ชัดเจนที่เป็นรูปธรรม^{๕๓}

๒.ข้อเสนอแนะ ในด้านวิปากศรัทธา (เชื่อเรื่องผลของกรรม)

๑.พระสงฆ์ควรมีการอบรมเยวชนให้รู้เรื่องผลของกรรม^{๕๔}

๒.พระสงฆ์ควรมีการเผยแผ่เชิงรุกมากกว่าเชิงรับ เพราะการอธิบายเรื่องผลของกรรมเป็นเรื่องที่ใหญ่และน่าสนใจ^{๕๕}

๓.พระสงฆ์ควรประพฤติตนให้เป็นที่ยึดเกาะประชาชนในอำเภอวังน้อยได้ เพราะประชาชนในเขตอำเภอวังน้อย หวังที่พึ่งทางด้านจิตใจของพระสงฆ์^{๕๖}

๓.ข้อเสนอแนะ ในด้านกัมมัสสวกตาสัทธิ (เชื่อเรื่องสัตว์มีกรรมเป็นของๆตน)

๑.พระสงฆ์ควรมีการปลูกฝังศรัทธาโดยการรักษาศีล และสอนให้ประชาชนเรื่องศีล ๕^{๕๗}

๒.พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ อธิบายคำสอนทางพุทธศาสนาให้เข้าใจง่ายและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง^{๕๘}

๔.ข้อเสนอแนะ ในด้านตถาคตโพธิศรัทธา (เชื่อเรื่องการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า)

^{๕๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๕๓} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๕๔} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๕๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๕๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๕๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

^{๕๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

๑. พระสงฆ์ควรสอนประชาชนให้รู้จักความทุกข์ และหนทางความพ้นทุกข์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา^{๕๙}

๒. พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่าง ควรสอนตัวเองก่อนที่สอนประชาชน ให้ธรรมะและสอนให้ประชาชนสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง โดนเน้นหลักศีล ๕^{๖๐}

ตารางที่ ๔.๒๑ ข้อเสนอแนะ บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา ๔

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
พระสงฆ์ควรมีกิจกรรมร่วมกับสังคมในการอธิบายถึงหลักของกรรมและควรสร้างพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแสดงธรรม	๒	๑,๑
พระสงฆ์ควรมีการอบรมเยาวชนให้รู้เรื่องผลของกรรม	๑	๗
พระสงฆ์ควรมีการเผยแผ่เชิงรุกมากกว่าเชิงรับ เพราะการอธิบายเรื่องผลของกรรมเป็นเรื่องที่ใหญ่และน่าสนใจ และพระสงฆ์ควรประพฤติตนให้เป็นที่พึ่งแก่ประชาชนในอำเภอลำดวนได้	๒	๓,๘
พระสงฆ์ควรมีการปลูกฝังศรัทธาโดยการรักษาศีล และสอนให้ประชาชนเรื่องศีล ๕	๑	๔
พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ	๑	๕
พระสงฆ์ควรสอนประชาชนให้รู้จักความทุกข์ และหนทางความพ้นทุกข์	๑	๖
พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่าง ควรสอนตัวเองก่อนที่สอนประชาชน	๑	๒

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า ข้อเสนอแนะในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา ๔ พระสงฆ์ควรมีกิจกรรมร่วมกับสังคมในการอธิบายถึงหลักของกรรมและควรสร้างพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแสดงธรรมพระสงฆ์ควรมีการอบรมเยาวชนให้รู้เรื่องผลของกรรมพระสงฆ์ควรมีการเผยแผ่เชิงรุกมากกว่าเชิงรับ เพราะการอธิบายเรื่องผลของกรรมเป็นเรื่องที่ใหญ่และน่าสนใจและพระสงฆ์ควรประพฤติตนให้เป็นที่พึ่งแก่ประชาชนในอำเภอลำดวนได้พระสงฆ์ควรมีการปลูกฝังศรัทธาโดยการรักษาศีล และสอนให้ประชาชนเรื่องศีล ๕ พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับพระสงฆ์ควรสอนประชาชนให้

^{๕๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖, วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖.

^{๖๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

รู้จักความทุกข์ และหนทางความพ้นทุกข์ พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่าง ควรสอนตัวเองก่อนที่สอน
ประชาชน

๔.๔ องค์ความรู้

๔.๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษา ค้นคว้า ผู้วิจัยได้ค้นพบผลการวิจัยที่สามารถเขียนเป็นแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ : องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๑ พบว่า ในการวิจัยเชิงปริมาณ

ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.85, S.D. = 0.77$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้านยกเว้น ด้านด้านเทคโนโลยี ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในด้านปานกลาง โดย ด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = 4.35, S.D. = 0.76$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเทคโนโลยี ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = 3.44, S.D. = 0.08$)

ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.20, S.D. = 0.76$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน โดย กัมมัฏฐกตาสัทธามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = 4.27, S.D. = 0.80$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ตลาคตโพธิสัทธา ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = 3.93, S.D. = 0.87$)

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกการศึกษานักธรรม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามพรรษา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกการศึกษานักธรรม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา โดยภาพรวม จำแนกตามตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

บทบาทของพระสงฆ์ ๕ ด้าน

ปัญหาและอุปสรรคในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพระสงฆ์บางรูปที่ยังขาดความเข้าใจในการประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม หรือ ขาดอาจารย์ที่น่าเลื่อมใส วัดในอำเภอวังน้อยขาดกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่พระสงฆ์ยังขาดการอธิบายหลักธรรมที่จะสามารถพัฒนาจิตใจและประชาชนในอำเภอวังน้อย มีเวลาในการเข้าวัดเพื่อศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศานาน้อยลง พระสงฆ์ในอำเภอวังน้อยยังไม่มีระบบที่เผยแพร่พุทธศาสนาด้านพัฒนาสังคม และขาดการนำหลักธรรมไปอบรมประชาชนโดยสอดแทรกง่าย ๆ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่อยู่ในวันพระเป็นการเชิงรับมากกว่าเชิงรุก วัดเป็นพุทธพาณิชย์มากกว่าการเผยแพร่คำสอนที่จะช่วยพัฒนาสังคม บางวัดยังไม่เป็นระเบียบทำให้ศรัทธาของประชาชนลดลงได้ บางวัดเน้นการก่อสร้างศาสนสถานมากกว่าการสร้างศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนา บางวัดการจัดการถึงขยะหรือ สภาพแวดล้อมภายในวัดยังไม่ดี การประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัดและเผยแพร่พระพุทธศานาน้อย ไม่มีการผลิตสื่อออนไลน์ บางวัดยังไม่สามารถนำหลักธรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจมาแนะนำแก่ประชาชนมาสอนประชาชนได้ บทบาทของพระสงฆ์ในด้านเศรษฐกิจมีน้อย

ข้อเสนอแนะในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระสงฆ์ควรมีความประพฤติที่น่าเลื่อมใส มีการศึกษาอบรมความเข้าใจในการประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม เป็นที่พึ่งของประชาชนได้วัดในอำเภอวังน้อย ควรมีกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชนอธิบายหลักธรรมที่จะสามารถพัฒนาจิตใจ ควรมีระบบที่เผยแพร่พุทธศาสนาด้านพัฒนาสังคมและเมื่อเทศนาอบรมประชาชนไปแล้วและวัดควรเป็นสถานที่ช่วยพัฒนาสังคมให้ไปสู่สังคมสันติสุข ควรจัดวัดให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ดี จัดระเบียบ ทำให้รักษาศรัทธาของประชาชนและขับเคลื่อนการลดโลกร้อน วัดควรจัดการการจัดการถึงขยะหรือ สภาพแวดล้อมภายในวัด ควรมีการอบรมในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัดและเผยแพร่พระพุทธศาสนา เจ้าคณะผู้ควรให้ความสำคัญในเรื่องการสื่อออนไลน์และพระสงฆ์ควรนำหลักการความสันโดษ พอเพียง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจช่วยเหลือประชาชนในด้านเศรษฐกิจโดยอ้อม

บทบาทด้านศรัทธา ๔

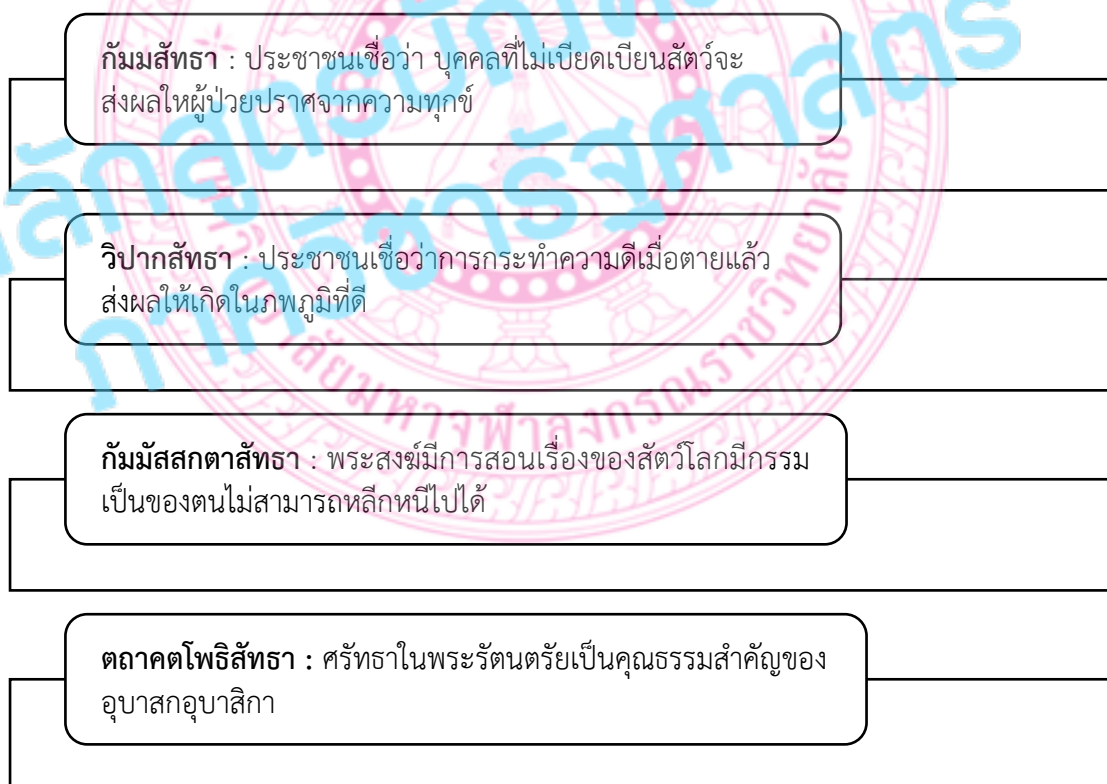
ปัญหาและอุปสรรคในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในด้านศรัทธา ๔ สังคมไทยทุกวันนี้เชื่อหลักวิทยาศาสตร์มากกว่าหลักพุทธศาสตร์ พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแสดงธรรมให้ประชาชนเห็นถึงผลกรรมที่ชัดเจนที่เป็นรูปธรรมยังมีน้อย ประชาชนเข้าวัดในช่วงกิจกรรมวันธรรมสวนะ มีโอกาสได้ฟังธรรม ก็ยังเชื่อเรื่องผลของการกระทำ แต่ประชาชนที่ไม่เข้า ไม่สนใจมีอยู่มากและขาดการอบรมเยาวชนให้รู้เรื่องผลของกรรม ประชาชนในเขตอำเภอวังน้อย หวังที่พึ่งทางด้านจิตใจของพระสงฆ์ ประชาชนยังไม่เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพราะเรื่องของกรรมที่ตนเองได้กระทำ กฎหมายบางข้อเอื้อประโยชน์ต่อการทำผิดศีลธรรมและประชาชน ขาดศีล ๕ ทำให้สังคมมีความหวาดระแวงกัน ขาด

การปรองดอง เพราะไม่เชื่อผลกรรมที่ตนเองกระทำ ประชาชนยังไม่มีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัย เพราะการประทุติไตรสิกขา ประชาชนเข้าวัดน้อยลงและข่าวสารด้านลบกระทบต่อภาพลักษณ์ของ พระสงฆ์และกระทบต่อศรัทธาของประชาชนโดยทั่วไป

ข้อเสนอแนะในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ ประชาชนในอำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา ๔ พระสงฆ์ควรมีกิจกรรม ร่วมกับสังคมในการอธิบายถึงหลักของกรรมและควรสร้างพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแสดงธรรม พระสงฆ์ควรมีการอบรมเยาวชนให้รู้เรื่องผลของกรรมพระสงฆ์ควรมีการเผยแผ่เชิงรุกมากกว่าเชิงรับ เพราะการอธิบายเรื่องผลของกรรมเป็นเรื่องที่ใหญ่และน่าสนใจและพระสงฆ์ควรประทุติตนให้เป็น ที่พึ่งแก่ประชาชนในอำเภอลำดวนได้พระสงฆ์ควรมีการปลูกฝังศรัทธาโดยการรักษาศีล และสอนให้ ประชาชนเรื่องศีล ๕ พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับพระสงฆ์ควรสอนประชาชนให้รู้จักความทุกข์ และหนทางความพ้นทุกข์ พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่าง ควรสอนตัวเองก่อนที่สอนประชาชน

๔.๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการวิจัยและได้เรียบเรียงอธิบายได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๒ : องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย (ผู้วิจัย : ๒๕๖๗)

จากแผนภาพที่ ๔.๒ พบว่า สัทธา ๔ ที่ผู้วิจัยค้นพบ สามารถอธิบายบทบาทของพระสงฆ์เพื่อ การเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กัมมสัทธา : ประชาชนเชื่อว่า บุคคลที่ไม่เบียดเบียนสัตว์จะส่งผลให้ผู้ป่วยปราศจากความ ทุกข์ เพราะสังคมไทยทุกวันนี้เชื่อหลักวิทยาศาสตร์มากกว่าหลักพุทธศาสตร์ พระสงฆ์ที่มีบทบาทใน การแสดงธรรมให้ประชาชนเห็นถึงผลกระทบที่ชัดเจนที่เป็นรูปธรรมยังมีน้อย ซึ่ง ๔ พระสงฆ์ควรมี กิจกรรมร่วมกับสังคมในการอธิบายถึงหลักของกรรม

วิปากสัทธา : ประชาชนเชื่อว่าการกระทำความดีเมื่อตายแล้วส่งผลให้เกิดในภพภูมิที่ดี แต่ยังมี ประชาชนที่ยังไม่เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพราะเรื่องของกรรมที่ตนเองได้กระทำ และยังมี กฎหมายกฎหมายบางข้อ เอื้อประโยชน์ต่อการทำผิดศีลธรรมและประชาชน ขาดศีล ๕ ทำให้สังคมมี ความหวาดระแวงกัน ขาดการปรองดอง เพราะไม่เชื่อผลกระทบที่ตนเองกระทำ พระสงฆ์ควรประพฤติ ตนให้เป็นที่ยึดเกาะประชาชนในอำเภอวังน้อยได้ เพราะประชาชนในเขตอำเภอวังน้อย หวังที่พึ่งทางด้าน จิตใจของพระสงฆ์

กัมมัสสกตาสัทธา : พระสงฆ์มีการสอนเรื่องของสัตว์โลกมีกรรมเป็นของตนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่ยังมีประชาชนขาดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ประชาชน ขาดศีล ๕ ทำให้สังคมมี ความหวาดระแวงกัน ขาดการปรองดอง เพราะไม่เชื่อผลกระทบที่ตนเองกระทำ พระสงฆ์ควรมีการ ปลูกฝังศรัทธาโดยการรักษาศีล และสอนให้ประชาชนเรื่องศีล ๕

ตถาคตโพธิสัทธา : ศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นคุณธรรมสำคัญของอุบาสกอุบาสิกา ซึ่ง ข้าราชการดำนลกกระทบต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และกระทบต่อศรัทธาของประชาชนโดยทั่วไป หรือ ที่กำลังที่จะมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทำให้หมดศรัทธาไปเลย พระสงฆ์ควรสร้างศรัทธาและสอน ประชาชนให้รู้จักความทุกข์ และหนทางความพ้นทุกข์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล(๓)เพื่อศึกษา ปัญหา และข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๒๕๙ รูป โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิดและปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าค่าที่ (t-test) เอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้วิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๙ รูป/คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พบว่า อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มี ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๗๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๔ รองลงมาอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไปจำนวน ๗๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๐ และถัดมาตามลำดับ

พรรษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีพรรษา ๖ - ๑๐ พรรษา จำนวน ๙๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๙ รองลงมา มีพรรษา ๑ - ๕ พรรษา จำนวน ๗๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๐ และถัดมาตามลำดับ

นักธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษานักธรรมเอก จำนวน ๒๐๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๖ รองลงมา มีระดับการศึกษานักธรรมโทจำนวน ๔๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐ และถัดมาตามลำดับ

ตำแหน่ง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการจำนวน ๑๘๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๘ รองลงมา เป็นพระสังฆาธิการจำนวน ๗๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๒

ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๓.๘๕$, S.D. = ๐.๗๗) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน ยกเว้น ด้านด้านเทคโนโลยี ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในด้านปานกลาง โดย ด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = ๔.๓๕$, S.D. = ๐.๗๖) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเทคโนโลยี ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = ๓.๔๙$, S.D. = ๑.๐๘)

ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๔.๒๐$, S.D. = ๐.๗๖) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน โดย ก็มีสสทาสัทธา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = ๔.๒๗$, S.D. = ๐.๘๐) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ตถาคตโพธิสัทธา ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D. = ๐.๘๗)

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปทวิถีใหม่ ในตำบลพยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย

ภาพรวม จำแนกตามพรรษา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกการศึกษานักธรรม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา โดยภาพรวม จำแนกตามตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม บทบาทของพระสงฆ์ ๕ ด้าน

๑) ปัญหาและอุปสรรคในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพระสงฆ์บางรูปที่ยังขาดความเข้าใจในการประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม หรือ ขาดอาจารย์ที่น่าเลื่อมใส วัดในอำเภอวังน้อยขาดกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่พระสงฆ์ยังขาดการอธิบายหลักธรรมที่จะสามารถพัฒนาจิตใจและประชาชนในอำเภอวังน้อย มีเวลาในการเข้าวัดเพื่อศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศานาน้อยลง พระสงฆ์ในอำเภอวังน้อยยังไม่มีระบบที่เผยแพร่พุทธศาสนาด้านพัฒนาสังคม และขาดการนำหลักธรรมไปอบรมประชาชนโดยสอดแทรกง่าย ๆ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่อยู่ในวันพระเป็นการเชิงรับมากกว่าเชิงรุก วัดเป็นพุทธพาณิชย์มากกว่าการเผยแผ่คำสอนที่จะช่วยพัฒนาสังคม บางวัดยังไม่เป็นระเบียบ ทำให้ศรัทธาของประชาชนลดลงได้ บางวัดเน้นการก่อสร้างศาสนสถานมากกว่าการสร้างศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนา บางวัดการจัดการถึงขยะหรือสภาพแวดล้อมภายในวัดยังไม่ดี การประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัดและเผยแผ่พระพุทธศานาน้อย ไม่มีการผลิตสื่อออนไลน์ บางวัดยังไม่สามารถนำหลักธรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจมาแนะนำแก่ประชาชนมาสอนประชาชนได้ บทบาทของพระสงฆ์ในด้านเศรษฐกิจมีน้อย

๒) ข้อเสนอแนะในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระสงฆ์ควรมีความประพฤติที่น่าเลื่อมใส มีการศึกษาอบรมความเข้าใจในการประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม เป็นที่พึ่งของประชาชนได้วัดในอำเภอวังน้อย ควรมีกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชนอธิบายหลักธรรมที่จะสามารถพัฒนาจิตใจ ควรมีระบบที่เผยแพร่พุทธศาสนาด้านพัฒนาสังคมและเมื่อเทศนาอบรมประชาชนไปแล้วและวัดควรเป็นสถานที่ช่วยพัฒนาสังคมให้ไปสู่สังคมสันติสุข ควรจัดวัดให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ดี จัดระเบียบ ทำให้รักษาศรัทธาของประชาชนและขับเคลื่อนการลดโลกร้อน วัดควรจัดการการจัดการถึงขยะหรือ สภาพแวดล้อมภายในวัด ควรมีการอบรมในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา เจ้าคณะผู้ควรให้

ความสำคัญในเรื่องการสื่อออนไลน์และพระสงฆ์ควรนำหลักการความสันโดษ พอเพียง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจช่วยเหลือประชาชนในด้านเศรษฐกิจโดยอ้อม

บทบาทด้านศรัทธา ๔

๓) ปัญหาและอุปสรรคในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา ๔ สังคมไทยทุกวันนี้เชื่อหลักวิทยาศาสตร์มากกว่าหลักพุทธศาสตร์ พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแสดงธรรมให้ประชาชนเห็นถึงผลกระทบที่ชัดเจนที่เป็นรูปธรรมยังมีน้อย ประชาชนเข้าวัดในช่วงกิจกรรมวันธรรมสวนะ มีโอกาสได้ฟังธรรม ก็ยังเชื่อเรื่องผลของการกระทำ แต่ประชาชนที่ไม่เข้า ไม่สนใจมีอยู่มากและขาดการอบรมเยาวชนให้รู้เรื่องผลของกรรม ประชาชนในเขตอำเภอวังน้อย หวังที่พึ่งทางด้านจิตใจของพระสงฆ์ประชาชนยังไม่เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพราะเรื่องของกรรมที่ตนเองได้กระทำ กฎหมายบางข้อ เอื้อประโยชน์ต่อการทำผิดศีลธรรมและประชาชน ขาดศีล ๕ ทำให้สังคมมีความหวาดระแวงกัน ขาดการปรองดอง เพราะไม่เชื่อผลกระทบที่ตนเองกระทำ ประชาชนยังไม่มีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัยเพราะการประพฤติไตรสิกขา ประชาชนเข้าวัดน้อยลงและข่าวสารด้านลบกระทบต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และกระทบต่อศรัทธาของประชาชนโดยทั่วไป

๔) ข้อเสนอแนะในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา ๔ พระสงฆ์ควรมีกิจกรรมร่วมกับสังคมในการอธิบายถึงหลักของกรรมและควรสร้างพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแสดงธรรม พระสงฆ์ควรมีการอบรมเยาวชนให้รู้เรื่องผลของกรรมพระสงฆ์ควรมีการเผยแผ่เชิงรุกมากกว่าเชิงรับ เพราะการอธิบายเรื่องผลของกรรมเป็นเรื่องที่ใหญ่และน่าสนใจและพระสงฆ์ควรประพฤติตนให้เป็นที่ยึดเกาะในอำเภอวังน้อยได้ พระสงฆ์ควรมีการปลูกฝังศรัทธาโดยการรักษาศีล และสอนให้ประชาชนเรื่องศีล ๕ พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับพระสงฆ์ควรสอนประชาชนให้รู้จักความทุกข์และหนทางความพ้นทุกข์ พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่าง ควรสอนตัวเองก่อนที่สอนประชาชน

กัมมสัทธา : ประชาชนเชื่อว่า บุคคลที่ไม่เบียดเบียนสัตว์จะส่งผลให้ผู้ป่วยปราศจากความทุกข์ เพราะสังคมไทยทุกวันนี้เชื่อหลักวิทยาศาสตร์มากกว่าหลักพุทธศาสตร์ พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแสดงธรรมให้ประชาชนเห็นถึงผลกระทบที่ชัดเจนที่เป็นรูปธรรมยังมีน้อย ซึ่งพระสงฆ์ควรมีกิจกรรมร่วมกับสังคมในการอธิบายถึงหลักของกรรม

วิปากสัทธา : ประชาชนเชื่อว่าการทำความดีเมื่อตายแล้วส่งผลให้เกิดในภพภูมิที่ดี แต่ยังมีประชาชนที่ยังไม่เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพราะเรื่องของกรรมที่ตนเองได้กระทำ และยังมีกฎหมายกฎหมายบางข้อ เอื้อประโยชน์ต่อการทำผิดศีลธรรมและประชาชน ขาดศีล ๕ ทำให้สังคมมีความหวาดระแวงกัน ขาดการปรองดอง เพราะไม่เชื่อผลกระทบที่ตนเองกระทำ พระสงฆ์ควรประพฤติตนให้เป็นที่ยึดเกาะในอำเภอวังน้อยได้ เพราะประชาชนในเขตอำเภอวังน้อย หวังที่พึ่งทางด้านจิตใจของพระสงฆ์

กัมมัสสกตาสัทธา : พระสงฆ์มีการสอนเรื่องของสัตว์โลกมีกรรมเป็นของตนไม่สามารถหลีกเลี่ยงไปได้ แต่ยังมีประชาชนขาดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ประชาชน ขาดศีล ๕ ทำให้สังคมมีความหวาดระแวงกัน ขาดการปรองดอง เพราะไม่เชื่อผลกระทบที่ตนเองกระทำ พระสงฆ์ควรมีการปลูกฝังศรัทธาโดยการรักษาศีล และสอนให้ประชาชนเรื่องศีล ๕

ตลาคตโพธิสัทธา : ศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นคุณธรรมสำคัญของอุบาสกอุบาสิกา ซึ่งข่าวสารด้านลบกระทบต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และกระทบต่อศรัทธาของประชาชนโดยทั่วไป หรือที่กำลังที่จะมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทำให้หมดศรัทธาไปเลย พระสงฆ์ควรสร้างศรัทธาและสอนประชาชนให้รู้จักความทุกข์ และหนทางความพ้นทุกข์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้านยกเว้น ด้านด้านเทคโนโลยี ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดย ด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.76) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านเทคโนโลยี ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 1.08) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากำพล คุณงกริ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนในเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มเยาวชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการอบรมทางจริยธรรมคือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการเผยแพร่ธรรม ด้านการให้การศึกษา ด้านการให้ความรู้ด้านการปกครองและด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศ พบว่า กลุ่มเยาวชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการอบรมทางจริยธรรม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน^๑และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมคิด จินตสโม (คล้ายเงิน) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเมตตา ด้านความประหยัด และด้านความกตัญญู อยู่ในระดับมากทุกด้าน^๒ ส่วนด้านเทคโนโลยี ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอนุชิต ชูเนียม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำ

^๑ พระมหากำพล คุณงกริ, “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนในเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, ปรินญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๒ พระสมคิด จินตสโม (คล้ายเงิน), บทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

ชุมชนในจังหวัดอุดรดิตถ์” ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานจริงและที่คาดหวังในการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนบทบาทของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานจริง และสิ่งที่คาดหวังในการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง^๓

ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน โดย กัมมัฏฐกตาสัทธามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.80) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ตลาคตโพธิสัตถา ที่มีค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.87) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูมงคลธวัช (ธนะวัฒน์ โพธิ์สีทอง) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมความศรัทธาต่อพุทธศาสนาของประชาชน อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมความศรัทธาต่อ พุทธศาสนา อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ มากทุกด้านสามารถเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านผู้ดำรงรักษาวัฒนธรรมและศิลปะของชาติ ด้านผู้ประสานให้เกิดความมั่นคงต่อรัฐ ด้านผู้นำทางจิตวิญญาณ ด้านผู้ส่งเสริมการพัฒนาประเทศ และด้านให้การศึกษ ตามลำดับ^๔

๕.๒.๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์กับการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปกติวิถีใหม่ ในตำบลพยอม อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ พรรษา นักรวม และตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอรุณธรรมภาณี (นพปฎล คุตตวโร) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒” ผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม 4.04 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พระ

^๓ พระอนุชิต ชูเนียม, “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรดิตถ์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, ๒๕๕๐).

^๔ พระครูมงคลธวัช (ธนะวัฒน์ โพธิ์สีทอง), “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมความศรัทธาต่อพุทธศาสนาของประชาชน อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดกาฬสินธุ์, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๖).

สังฆาธิการที่มีอายุ และสถานภาพทางครอบครัวต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^๕ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาธีรวุฒิ ธีรธมโม (โสเมษตริณทร์)** ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังของประชากรพระสงฆ์ในด้านพรรษาและการศึกษาที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่แตกต่างกัน และระดับการเลือกใช้วิธีการสื่อสารโดยผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อประเภทเอกสาร แผ่นพับหรือโปสเตอร์ที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทไม่แตกต่างกัน^๖

๕.๒.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม บทบาทของพระสงฆ์ ๕ ด้าน

๑) ปัญหาและอุปสรรคในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพระสงฆ์บางรูปที่ยังขาดความเข้าใจในการประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม หรือ ขาดอาจารย์ที่น่าเลื่อมใส วัดในอำเภอวังน้อยขาดกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่พระสงฆ์ยังขาดการอธิบายหลักธรรมที่จะสามารถพัฒนาจิตใจและประชาชนในอำเภอวังน้อย มีเวลาในการเข้าวัดเพื่อศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไม่เพียงพอ พระสงฆ์ในอำเภอวังน้อยยังไม่มีระบบที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพัฒนาสังคม และขาดการนำหลักธรรมไปอบรมประชาชนโดยสอดแทรกง่าย ๆ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่อยู่ในวันพระเป็นการเชิงรับมากกว่าเชิงรุก วัดเป็นพุทธพาณิชย์มากกว่าการเผยแผ่คำสอนที่จะช่วยพัฒนาสังคม บางวัดยังไม่เป็นระเบียบ ทำให้ศรัทธาของประชาชนลดลงได้ บางวัดเน้นการก่อสร้างศาสนสถานมากกว่าการสร้างศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนา บางวัดการจัดการถึงขยะหรือสภาพแวดล้อมภายในวัดยังไม่ดี การประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่มีการผลิตสื่อออนไลน์ บางวัดยังไม่สามารถนำหลักธรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจมาแนะนำแก่ประชาชนมาสอนประชาชนได้ บทบาทของพระสงฆ์ในด้านเศรษฐกิจมีน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูอรุณธรรมภาณี (นพปฎล คุตตวโร)** ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒” ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่า พระสงฆ์บางรูปยังมีการแต่งกายไม่เหมาะสมต่อการเป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียน พระสงฆ์บางรูปยังมีการวางตัวไม่เหมาะสมในการเวลาออกคาบบรรยาย

^๕ พระครูอรุณธรรมภาณี (นพปฎล คุตตวโร), “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒”, **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๖ พระมหาธีรวุฒิ ธีรธมโม (โสเมษตริณทร์), “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี”, **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธรรมนิเทศ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ในห้องเรียน พระสงฆ์บางรูปใช้คำพูดไม่เหมาะสมในขณะที่ทำการเผยแผ่ศีลธรรมให้กับนักเรียน ปัญหาด้านการเสื่อมใสและการเป็นที่พึ่งของนักเรียน พระสงฆ์บางรูปชอบมั่วสุมกับยาเสพติดและอบายมุข^๗

๒) ข้อเสนอแนะในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระสงฆ์ควรมีความประพฤติน่าเลื่อมใส มีการศึกษาอบรมความเข้าใจในการประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม เป็นที่พึ่งของประชาชนได้วัดในอำเภอวังน้อย ควรมีกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชนอธิบายหลักธรรมที่จะสามารถพัฒนาจิตใจ ควรมีระบบที่เผยแผ่พุทธศาสนาด้านพัฒนาสังคมและเมื่อเทศนาอบรมประชาชนไปแล้วและวัดควรเป็นสถานที่ช่วยพัฒนาสังคมให้ไปสู่สังคมสันติสุข ควรจัดวัดให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ดี จัดระเบียบ ทำให้รักษาศรัทธาของประชาชน และขับเคลื่อนการลดโลกร้อน วัดควรจัดการการจัดการถังขยะหรือ สภาพแวดล้อมภายในวัด ควรมีการอบรมในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา เจ้าคณะผู้ควรให้ความสำคัญในเรื่องการสื่อออนไลน์และพระสงฆ์ควรนำหลักการความสันโดษ พอเพียง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจช่วยเหลือประชาชนในด้านเศรษฐกิจโดยอ้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ภารดี พูลประภา เอี่ยมเจริญ** ได้ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยไว้เบื้องต้น จากการศึกษาพระวินัยปิฎก แล้วพบสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๑๒ มีความสำคัญว่า “ภิกษุว่ายากสอนยาก ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรมเพื่อจะให้ละข้อที่ประพฤตินั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาติเสส” จึงเห็นว่าสามารถนำมาเป็นแบบแผนการลงโทษพระภิกษุผู้กระทำความผิดพระวินัยแล้วไม่สำนึกผิดได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ เมื่อพุทธศาสนิกชนพบเห็นพระภิกษุรูปใดประพฤติดิตพระวินัยสิกขาบทใด ๆ ก็ตาม หรือประพฤติดนินาจไม่เหมาะสมกับสมณเพศ ให้แจ้งไปที่วัดต้นสังกัดของพระภิกษุผู้ประพฤติดิตพระวินัยนั้น เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้นจะต้องสืบหาข้อเท็จจริง หากพบว่า เป็นความจริงตามที่ผู้แจ้งมา ควรเรียกพระภิกษุผู้ประพฤติดิตพระวินัยนั้นมาพบ แล้วว่ากล่าวตักเตือนให้กลับตนมั่นคงในศีลของพระ หากท่านกลับตนได้ก็เป็นเรื่องที่น่ายินดี แต่ที่ท่านยัง ประพฤติดิตซ้ำซาก ไม่ฟังคำตักเตือน เจ้าอาวาสก็ควรดำเนินการประชุมสงฆ์ในอุโบสถ ให้ภิกษุรูปหนึ่งผู้ฉลาดและสามารถ สวดสมณภาสนา โดยทำเป็นจุดตถกรรมวาทคือ สวดญัตติหนึ่งครั้ง และสวด สมณภาสนาสามครั้ง เมื่อสงฆ์สวดประกาศสมณภาสนาจบครั้งที่สาม ภิกษุผู้ว่ายากสอนยากนั้นต้องอาบัติสังฆาติเสสเพิ่มขึ้นอีก และจะต้องถูกสงฆ์ลงอุกเขปนิยกรรตามพระวินัย^๘

บทบาทด้านศรัทธา ๔

๓) ปัญหาและอุปสรรคในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา ๔ สังคมไทยทุกวันนี้เชื่อหลักวิทยาศาสตร์มากกว่าหลักพุทธศาสตร์ พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแสดง

^๗ พระครูอรุณธรรมภาณี (นพปฎล คุดตวโร), “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒”, **ปริญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๘ ภารดี พูลประภา เอี่ยมเจริญ, “รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย”, **วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง**, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๑) : ๒๕ - ๔๐.

ธรรมให้ประชาชนเห็นถึงผลกรรมที่ชัดเจนที่เป็นรูปธรรมยังมีน้อย ประชาชนเข้าวัดในช่วงกิจกรรมวันอัมมัสสวนะ มีโอกาสได้ฟังธรรม ก็ยังเชื่อเรื่องผลของการกระทำ แต่ประชาชนที่ไม่เข้า ไม่สนใจมีอยู่มากและขาดการอบรมเยาวชนให้รู้เรื่องผลของกรรม ประชาชนในเขตอำเภอห้วยน้อย หวังที่พึ่งทางด้านจิตใจของพระสงฆ์ประชาชนยังไม่เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพราะเรื่องของกรรมที่ตนเองได้กระทำ กฎหมายบางข้อ เอื้อประโยชน์ต่อการทำผิดศีลธรรมและประชาชน ขาดศีล ๕ ทำให้สังคมมีความหวาดระแวงกัน ขาดการปรองดอง เพราะไม่เชื่อผลกรรมที่ตนเองกระทำ ประชาชนยังไม่มีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัยเพราะการประพาสไตรสิกขา ประชาชนเข้าวัดน้อยลงและข่าวสารด้านลบกระทบต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และกระทบต่อศรัทธาของประชาชนโดยทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูนิรมิตเวฬุวัน (ประยูร จิริสุโก)** ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่าบทบาทพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการให้ความรู้แก่ประชาชนในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า พระสงฆ์ได้มีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมการให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เช่น การจัดอบรม การจัดสัมมนา การอำนวยความสะดวกในด้านสถานที่ในการจัดอบรม ในการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต พบว่า พระสงฆ์ได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดำรงตนอยู่อย่างพอเพียง แบบ พอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกัน เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตอย่างสันโดษ เรียบง่ายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก เศรษฐกิจที่สอดคล้องหลักธรรมในพระพุทธศาสนา หลักเศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธ ที่มุ่งให้มนุษย์กำจัด ความอยาก หรือความต้องการของตนเอง แทนการกระตุ้นตัณหาหรือความอยาก เพื่อให้เกิดการบริโภคมากขึ้น หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาอยู่แล้วคือตรงกับคำว่าสันโดษ มัตตัญญูตา หรือมัชฌิมาปฏิปาทาตั้งนั้นพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยจังหวัดนครสวรรค์ จึงได้นำทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือความพอประมาณความมีเหตุผลการมีภูมิคุ้มกันที่มีความรอบรู้รอบคอบสนับสนุนและส่งเสริมการดำรงชีวิตต่อคุณธรรมและหลักพุทธธรรมมาดำเนินงานภายใต้แนวคิดคุณธรรมนำความรู้ตามที่ได้นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม เมื่อเราปฏิบัติได้ดังข้อที่กล่าวมาแล้ว ก็จะทำให้ความสุขได้เพิ่มขึ้น และยังเป็นการลดการแก่งแย่งแข่งขัน การเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน การเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์และสัตว์อื่น ตลอดจนการเบียดเบียนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดภัยธรรมชาติตามมา^๔และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระวรชาติ ทะสาและคณะ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาของประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาของประเทศไทยเกิดจากแรงผลักดันจากสภาพครอบครัวที่ต้องดิ้นรนให้พ้นจากสภาพที่เป็นอยู่ จึงเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์โดยการบวชเรียน ซึ่งกระบวนการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์มีความเชื่อหลักของชาวบ้านเป็นแรงสนับสนุนโดย

^๔ พระครูนิรมิตเวฬุวัน (ประยูร จิริสุโก) และคณะ, “บทบาทพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๔) : ๑๓ - ๒๒.

มีกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของพระสงฆ์ในมิติของการศรัทธาอันเกิดจากการเข้าถึงแรงศรัทธาจากกลุ่มเพื่อน กลุ่มญาติธรรม ซึ่งอาศัยพื้นฐานทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม ที่เอื้อต่อการเข้าสู่กระบวนการสร้างแรงศรัทธาของประชาชน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญทำให้เกิดการสั่งสมบารมีของพระสงฆ์อันเป็นที่มาของการได้อำนาจบารมีที่อยู่เหนือจิตใจของผู้เลื่อมใสศรัทธา ประชาชนหลังไหลเข้าถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนามากขึ้น หากพระสงฆ์รูปนั้นได้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างให้แก่ผู้เลื่อมใสศรัทธา ซึ่งสภาพสังคมไทยปัจจุบันพระสงฆ์ถือเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของประชาชนผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา^{๑๐}

๔) ข้อเสนอแนะในบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านศรัทธา ๔ พระสงฆ์ควรมีกิจกรรมร่วมกับสังคมในการอธิบายถึงหลักของกรรมและควรสร้างพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแสดงธรรม พระสงฆ์ควรมีการอบรมเยาวชนให้รู้เรื่องผลของกรรมพระสงฆ์ควรมีการเผยแผ่เชิงรุกมากกว่าเชิงรับ เพราะการอธิบายเรื่องผลของกรรมเป็นเรื่องที่ใหญ่และน่าสนใจและพระสงฆ์ควรประพฤติตนให้เป็นที่พึ่งแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อยได้พระสงฆ์ควรมีการปลูกฝังศรัทธาโดยการรักษาศีล และสอนให้ประชาชนเรื่องศีล ๕ พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับพระสงฆ์ควรสอนประชาชนให้รู้จักความทุกข์ และหนทางความพ้นทุกข์ พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่าง ควรสอนตัวเองก่อนที่สอนประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธีรภูมิ ธีรธมโม (โสภณเขตรินทร์) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ประชากรพระสงฆ์ส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่งกับบทบาทของพระสงฆ์ในการเข้ามามีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และมีความพร้อมในบทบาทดังกล่าว พระสงฆ์ควรจะให้ความสนใจติดตามข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อนำข่าวสารที่ได้รับและหลักธรรมต่าง ๆ ได้แก่ เมตตาธรรม กตัญญูตเวที ศีล ๕ และสันโดษเป็นต้น ไปชี้แนะหรือเทศน์สอนประชาชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยมีการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสมตลอดถึงสื่อมวลชนต่าง ๆ ก็ควรนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้มากขึ้นกว่านี้^{๑๑}

^{๑๐} พระวรชาติ ทะสาและคณะ, “กระบวนการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาของประเทศไทย”, วารสารวิชาการธรรมทศน์, ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๓ (๒๕๖๑) : ๔๗ - ๕๖.

^{๑๑} พระมหาธีรภูมิ ธีรธมโม (โสภณเขตรินทร์), “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี”, ปริญญญาพุทธศาสนตรมหาบัณฑิต สาขาธรรมนิเทศ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายในการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ทั้งในด้านอาจารย์ และด้านความรู้ความสามารถที่สามารถนำมาต่อยอดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒. คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมาควรมีนโยบายที่พัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในวัดให้เป็นสถานที่ที่ร่มรื่นเพื่อสร้างศรัทธา

๓. คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมาควรมีการจัดการอิทธิกรณหรือ ข้อครหาที่เกิดขึ้นในคณะสงฆ์อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. คณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา และประชาชนจังหวัดนครราชสีมา ควรมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาร่วมกันเพื่อเกิดความสัมพันธ์และได้สอดแทรกธรรมะเพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๒. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมการสอนธรรมะในรูปแบบออนไลน์เพื่อสร้างศรัทธาแก่ประชาชนโดยอ้อม

๓. คณะสงฆ์ควรอบรมพระภิกษุสามเณรในอารามของตน ให้ศึกษาในเรื่องของกรรม กฎแห่งกรรม หรือ คุณค่าของพระรัตนตรัยเพื่อเป็นฐานในการใช้สั่งสอนประชาชนต่อไปได้

๔. วัดควรมีการช่วยเหลือประชาชนในเมื่อมีภัยเช่น โรคระบาดโควิด ๑๙ เป็นต้นและพระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อนการลดโลกร้อน

๕. คณะสงฆ์ควรมีการอบรมพระสงฆ์ให้สามารถใช้เทคโนโลยีให้แก่เยาวชนในชุมชน และสร้างช่องทางการเผยแผ่เพื่อสร้างศรัทธา โดยเน้นให้ประชาชนรู้จักการสันโดษมาใช้ในการดำเนินชีวิต

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ใน จังหวัดนครราชสีมา

๒. ควรทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในจังหวัดนครราชสีมา

๓. ควรทำวิจัย การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในการปกครองคณะสงฆ์ระดับภาค

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

ทัศนา บุญทอง. ทฤษฎีบทบาท. แนวคิดและการนำไปใช้ในวิชาชีพพยาบาล. ม.ป.ท., ๒๕๒๔.

ประกอบ กรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร :
ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

ปรีชา นันทาภินันท์. พจนานุกรมหลักธรรมพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวง
แก้ว, ๒๕๔๔.

พระเทพกิตติปัญญาคูณ (กิตติวุฒโฒ ภิกขุ). ปรมัตถธรรม ๔ (จิต เจตสิก รูป นิพพาน). พิมพ์ครั้งที่
๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๙.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

_____. พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๓๒.

_____. พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสนฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

_____. การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก. ๒๕๓๙.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสนฉบับประมวลศัพท์ ขำระ-เพิ่มเติมช่วงที่ ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

_____. พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร : ผลิติมม์, ๒๕๕๗.

พระมหาภุชญา กิตติโสภณ. ผศ.ดร.ระเบียบวิธีวิจัยการจัดการเชิงพุทธ. พระนครศรีอยุธยา :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

พระมหาภุชญา นันทเพชร. ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร :
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐.

พระสุธีวรญาณ(ณรงค์ จิตตโสภณ). พุทธศาสตร์ปริทรรศน์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :
สุภาพใจ, ๒๕๔๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พุทธทาสภิกขุ. **ใจความสำคัญแห่งคัมภีร์มโหฬาร**. กรุงเทพมหานคร : หจก. ภาพพิมพ์, ๒๕๓๓.

_____. **ชุมนุมข้อคิดอิสระ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๓๘.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. **มิลินทปัญหา ฉบับแปลในมหามกุฏราชวิทยาลัย**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๖**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๖.

_____. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖.

_____. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา วิชา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒.

วิทย์ เทียงบุญธรรม. **พจนานุกรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ประชุมทองการพิมพ์, ๒๕๓๖.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๒. กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ .

สุวรรีย์ ศิริโกภาภิรมย์. **การวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๖.

แสง จันทร์งาม. **พุทธศาสนวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๕๖.

(๒) คุชฌินิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ :

ธราทิพย์ ต้นชมภู “วิเคราะห์ปรากฏการณ์ความสรีทธาของคนไทยตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท” .

ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

พระครูบุญญสารโสภิต (เหล็กอยู่). “การศึกษาหลักสังคหวัตถุ ๔ ที่หัตถคหบดีนำไปใช้ในพระสูตรต้นตปิฎก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา** : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระครูปลัดสังวาลย์ เทวโสโร (ศรีสุข) . “ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาพราหมณ์”. **ปริญญาพุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

พระครูมงคลธวัช (ธนะวัฒน์ โพธิ์สีทอง). “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมความศรัทธาต่อพุทธศาสนาของประชาชน อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูอรุณธรรมภาณี (นพปฎล คุตตวโร). “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต ๒”. **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระมหากำพล คุณงกโร. “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนในเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”. **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระมหาธีรภูมิ ธีรธมโม (โสสมเกษตริณทร์). “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี”. **ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขารัชมณิเทศ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระมหาพุทธกร ปญญาสิริ (สัจจรัตนพงศ์). “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาในพระพุทธศาสนา” **วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระมหาสุวิทย์ คงช่วย. “บทบาทของวัดและพระสงฆ์ด้านสวัสดิการสังคม เปรียบเทียบก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ”. **ภาคินพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการแรงงานและสวัสดิการสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๓.
- พระสมคิด จินตสโม (คล้ายเงิน). “บทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.
- พระอนุชิต ชูเนียม. “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๕๐
- ไพฑูรย์ พวงยอด. “ความเชื่อและการปฏิบัติตามความเชื่อทางพุทธศาสนาเรื่องมงคล ๓๙ ประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จังหวัดร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๕.
- ประภัสสร กิมสุวรรณวงศ์ . **จิตลักษณะและการสนับสนุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพกายและพฤติกรรมสุขภาพจิตของข้าราชการสูงอายุในมหาวิทยาลัยขอนแก่น . วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา).**ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๓) รายงานวิจัย :

งามตา วินันทานนท์. “ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิฑามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

งามตา วินันทานนท์. “ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิฑามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๖.

(๔) บทความวารสาร :

พระครูนิรมิตระเวฬุวัน (ประยูณ จิริสุโณ) และคณะ. “บทบาทพระสงฆ์อำเภอบรรพตพิสัยในการส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”. วารสารวิจัยวิชาการ. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๔) : ๑๓ - ๒๒.

ระครูปริยัติวิสุทธิคุณ (ประจักษ์) และคณะ. “การศึกษารูปแบบและคุณค่าของเหตุผลในการสอนธรรมของพระสงฆ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีอิทธิพลต่อศรัทธาของประชาชน”. วารสารวารสารมหาจุฬาลงกรณ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๐) : ๔๔ - ๕๔.

พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ. “บทบาทพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๙) : ๒๗๕ - ๒๘๗.

พระปลัดถาวรรงค์ ญาณวิโร (โตนดแก้ว) และคณะ. “การสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในต่างประเทศ”. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๔) : ๖๔ - ๗๓.

พระมหาดนัย ธมมาราโม. วิเคราะห์เรื่องศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน - มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๔๗๙ - ๔๙๒.

พระวรชาติ ทะสาและคณะ. “กระบวนการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ในพระพุทธรูปศาสนาของประเทศไทย”. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์. ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๑) : ๔๗ - ๕๖.

ภาวดี พูลประภา เอี่ยมเจริญ. “รูปแบบการแก้ไขวิกฤติศรัทธาในพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย”. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๑) : ๒๕ - ๔๐.

สุนันทา คณาเจริญ. “ศรัทธาในพระพุทธรูป”. วารสารวงการครู. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน ๒๕๔๕) : ๙๘-๑๐๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ :

สำนักเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. บัญชีสำรวจพระภิกษุประจำปี ๒๕๖๕ ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รวม ๑๐ ตำบล จำนวน ๗๓๒ รูป.

พจน์ บุญเรือง . “การส่งเสริมการเกษตร”. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาการนิเทศงานส่งเสริม . (คณะเกษตร :มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๒๕๒๒).

พระคัมภีร์เทพ ธมฺมิโก (วรรณนศรี). โครงการเพื่อปฏิบัติธรรม สติปัฏฐาน ๔ ณ วัดซากพง จังหวัดระยอง, ๒๕๖๓.

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ครูบ้านนอกดอทคอม. ศรีทรา ๔. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.kroobannok.com/90004> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

พุทธทาสภิกขุ. ชุมนุมเรื่องสั้นพุทธทาสภิกขุ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.openbase.in.th/files/ptbook_short-articles.pdf [๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). ชีวิตกับการทำงาน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.watnyanaves.net/en/book-reading/137/4> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

(๗) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ พระครูปลัดอภิชาติ สุวณฺณโชโต, ดร. เจ้าคณะตำบลวังน้อย วัดศรีประชา อ.วังน้อย จ. พระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๖๖.

พระครูอภิธรรมศาสนกิจ เจ้าคณะอำเภอวังน้อย วัดราษฎร์บรรจง อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา , วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

พระครูสังฆรักษ์ภูริทัต ภูริทตฺโต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพะยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

พระครูปลัดประกาย ธมฺมทีโป ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพะยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

นางจุฑามณี เมยมงคล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพะยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

นายวัชรวิทย์ ครุรัฐปิยสกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนพระอินทร์ศึกษา(กลุ่มสกุลอุทิศ) อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

น.ส.กิตติมา ปี่แก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง ๑ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมภาษณ์ นายสำพราน หมั่นมาก. รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะยอม อำเภอลำดวน จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

นายธนะโรจน์ ธนาชัยกุลไพศาล. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะยอม อำเภอลำดวน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

นายสุเทพ แก้วแดง. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ตำบลพะยอม อำเภอลำดวน จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

๒. ภาษาอังกฤษ

1.Secondary Sources

(I) Books :

Lee J. Cronbach. Essentials of Psychological Testing. 4th ed.. New York: Harper & Row,
1971.

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาประวัติศาสตร์

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน
ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษา เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โปรดตอบแบบสอบถามตามความเห็นอย่างแท้จริงให้ครบถ้วนทุกข้อคำถาม คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น

๒. แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย ๔ ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ : แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างศรัทธา ๕ ประการ

ตอนที่ ๓ บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้สัมภาษณ์
 พระปิยะ จิตฺตปญฺโญ (ผู้จัดทำแบบสัมภาษณ์)
 นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 คณะสังคมศาสตร์ สาขาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน
ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ ๑ : แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย (✓) ลงใน ☐ หน้าคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

๑.. อายุ

☐ ๒๐ - ๓๐ ปี

☐ ๓๑ - ๔๐ ปี

☐ ๔๑ - ๕๐ ปี

☐ ๕๑ ปี ขึ้นไป

๒. พรรษา

☐ ยังไม่มีพรรษา

☐ พรรษา ๑ - ๕

☐ พรรษา ๖ - ๑๐

☐ พรรษา ๑๐ ขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษานักธรรม

☐ นักธรรมตรี

☐ นักธรรมโท

☐ นักธรรมเอก

☐ ไม่มีนักธรรม

๔. ตำแหน่งในการปกครองของคณะสงฆ์

☐ เป็นพระสังฆาธิการ

☐ ไม่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการ

ตอนที่ ๒ : บทบาทพระสงฆ์ในการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน อำเภอ
วังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง จากข้อคำถามในแต่ละข้อ โปรดพิจารณา บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้าง
ศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภовังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับ
ใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับปฏิบัติที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านตามเกณฑ์
ดังนี้

- ๕ หมายถึง อยู่ในระดับการปฏิบัติการ มากที่สุด
๔ หมายถึง อยู่ในระดับการปฏิบัติการ มาก
๓ หมายถึง อยู่ในระดับการปฏิบัติการ ปานกลาง
๒ หมายถึง อยู่ในระดับการปฏิบัติการ น้อย
๑ หมายถึง อยู่ในระดับการปฏิบัติการ น้อยที่สุด

ที่	บทบาทพระสงฆ์ในการเสริมสร้างศรัทธา อำเภอวัง น้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับการปฏิบัติการ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๑.ด้านจิตใจ					
๑	พระสงฆ์มีความประพฤติน่าเลื่อมใส					
๒	พระสงฆ์ทำกิจวัตรอย่างต่อเนื่อง					
๓	วัดมีกิจกรรมที่พัฒนาจิตใจอยู่เสมอ					
๔	พระสงฆ์นำประชาชนปฏิบัติธรรมในเทศกาลสำคัญ					
๕	ประชาชนสามารถนำคำสอนที่พระสงฆ์สอนไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน					
	๒. ด้านสังคม					
๑	พระสงฆ์มีบทบาทในการออกความเห็นในสังคม					
๒	พระสงฆ์มีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน					
๓	พระสงฆ์สอนให้ประชาชนเป็นคนดีและช่วยเหลือสังคม					
๔	วัดมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์					
๕	ประชาชนมีกิจกรรมร่วมกับวัดอย่างสม่ำเสมอ					

ที่	บทบาทพระสงฆ์ในการเสริมสร้างศรัทธา อำเภอลำ น้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับการปฏิบัติการ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๓.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
๑	พระสงฆ์นำหลักธรรมที่เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมมาสอนประชาชน					
๒	พระสงฆ์เป็นผู้นำในการรักษาสิ่งแวดล้อม					
๓	พระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อนการลดโลกร้อน					
๔	วัดมีถังขยะและมีทำความสะอาดบริเวณวัดเสมอ					
๕	ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
	๔.ด้านเทคโนโลยี					
๑	พระสงฆ์สามารถใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
๒	พระสงฆ์สามารถผลิตสื่อการสอนธรรมะจากเทคโนโลยี					
๓	พระสงฆ์สามารถสอนการใช้เทคโนโลยีให้แก่เยาวชนในชุมชน					
๔	วัดมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย มีเพจ Facebook เป็นต้น					
๕	ประชาชนสามารถสร้างศรัทธาผ่านการฟังธรรมะช่องทางออนไลน์					
	๕.ด้านเศรษฐกิจ					
๑	พระสงฆ์เป็นผู้นำในด้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๒	พระสงฆ์เป็นแนะนำให้ประชาชนรู้จักการสัจจกการสัจจมาใช้ในการดำเนินชีวิต					
๓	พระสงฆ์มีการนำหลักธรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจมาแนะนำแก่ประชาชน					
๔	วัดมีการช่วยเหลือประชาชนในเมื่อมีภัยเช่น โรคระบาดโควิด ๑๙ เป็นต้น					
๕	ประชาชนได้นำหลักธรรมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน					

ตอนที่ ๓ : แบบสอบถามเกี่ยวกับศรัทธา ๔

คำชี้แจง จากข้อคำถามในแต่ละข้อ โปรดพิจารณา แบบสอบถามเกี่ยวกับศรัทธา ๔ อยู่ใน
ระดับใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับปฏิบัติที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านตาม
เกณฑ์ ดังนี้

- ๕ หมายถึง อยู่ในระดับเห็นด้วย มากที่สุด
 ๔ หมายถึง อยู่ในระดับเห็นด้วย มาก
 ๓ หมายถึง อยู่ในระดับเห็นด้วย ปานกลาง
 ๒ หมายถึง อยู่ในระดับเห็นด้วย น้อย
 ๑ หมายถึง อยู่ในระดับเห็นด้วย น้อยที่สุด

ที่	ศรัทธา ๔	ระดับการปฏิบัติการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๑. กัมมสัทธา					
๑	พระสงฆ์มีการสอนเรื่องของกรรม					
๒	พระสงฆ์สอนให้เชื่อว่าทุกคนมีกรรมเป็นของตนเอง					
๓	พระสงฆ์สอนในเรื่องการทำดีย่อมได้รับผลดี การทำชั่วย่อมได้รับผลไม่ดี					
๔	ประชาชนเชื่อว่า บุคคลที่ไม่เบียดเบียนสัตว์จะส่งผลให้ผู้ป่วยปราศจากความทุกข์					
๕	ประชาชนเชื่อว่าสิ่งดีหรือไม่ดีที่เกิดขึ้นในชีวิตคนเราไม่ใช่เรื่องบังเอิญเกิดขึ้นจากกรรม					
	๒. วิปากสัทธา					
๑	พระสงฆ์สอนเรื่องผลของการทำความชั่ว					
๒	พระสงฆ์สอนเรื่องอานิสงส์ของการทำความดี					
๓	ประชาชนเชื่อว่าบุคคลที่ดำรงชีวิต อยู่บนความเชื่อทำดี ได้ดีทำชั่วได้ชั่ว บิฑามารดา มีบุญคุณ ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในชีวิต					
๔	ประชาชนเชื่อว่าการทำบุญมากกว่าบาปส่งผลให้ชีวิตมีแต่ความสุข					
๕	ประชาชนเชื่อว่าการกระทำความดีเมื่อตายแล้วส่งผลให้เกิดในภพภูมิที่ดี					

ที่	บทบาทพระสงฆ์ในการเสริมสร้างศรัทธา อำเภองวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับการปฏิบัติการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๓.กัมมัฏฐกตาสัทธิธา					
๑	พระสงฆ์มีการสอนเรื่องของสัตว์โลกมีกรรมเป็นของตนไม่สามารถหลีกเลี่ยงไปได้					
๒	พระสงฆ์มีการอ้างอิงพระไตรปิฎกเรื่องกรรมแก่ประชาชน					
๓	พระสงฆ์สอนให้ประชาชนยอมรับเรื่องกรรมดีกรรมชั่วในชีวิตอยู่บนความเชื่อยอมประสพความเจริญในชีวิต					
๔	ประชาชนมีความเชื่อในเหตุและผลของกรรม					
๕	ประชาชนเกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพราะเรื่องกรรมที่ตนเองได้กระทำ					
	๔.ตถาคตโพธิ์สัทธิธา					
๑	พระสงฆ์มีการสอนเรื่องการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า					
๒	พระสงฆ์มีการนำหลักอริยสัจ ๔ มาสั่งสอนประชาชน					
๓	พระสงฆ์มีการนำหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ มาสั่งสอนประชาชน					
๔	ประชาชนมีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัยเพราะการประพฤติไตรสิกขา					
๕	ศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นคุณธรรมสำคัญของอุบาสกอุบาสิกา					

ตอนที่ ๔ : ปัญหา และข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภองวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้สัมภาษณ์
พระปิยะ ฐิตปญโญ (ผู้จัดทำแบบสัมภาษณ์)
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ สาขาการจัดการเชิงพุทธมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์
เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่
ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในแบบสัมภาษณ์นี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างศรัทธา ๕ ประการ และ ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างศรัทธา ๕ ประการ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
 ตำแหน่ง.....
 ชื่อวัด/สถานที่ทำงาน.....
 เวลาสัมภาษณ์.....
 วันที่สัมภาษณ์.....

ข้อที่ ๒ บทบาทการเสริมสร้างศรัทธา ๕ ประการ คือ

๑. ด้านจิตใจ
๒. ด้านสังคม
๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๔. ด้านเทคโนโลยี
๕. ด้านเศรษฐกิจ เป็นอย่างไร

๑.๑ ปัญหาและอุปสรรค

.....

๑.๒ ข้อเสนอแนะ

.....

ข้อที่ ๓ บทบาทพระสงฆ์ในการเสริมสร้างศรัทธา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วยศรัทธา
๔ ประการด้วย

๑. กัมมัตถา เชื่อในเรื่องกรรม

- ๒. วิปากสัทธา เชื่อในผลของกรรม
- ๓. กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อในเรื่องที่สัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง
- ๔. ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง เป็นอย่างไร

๒.๑ ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

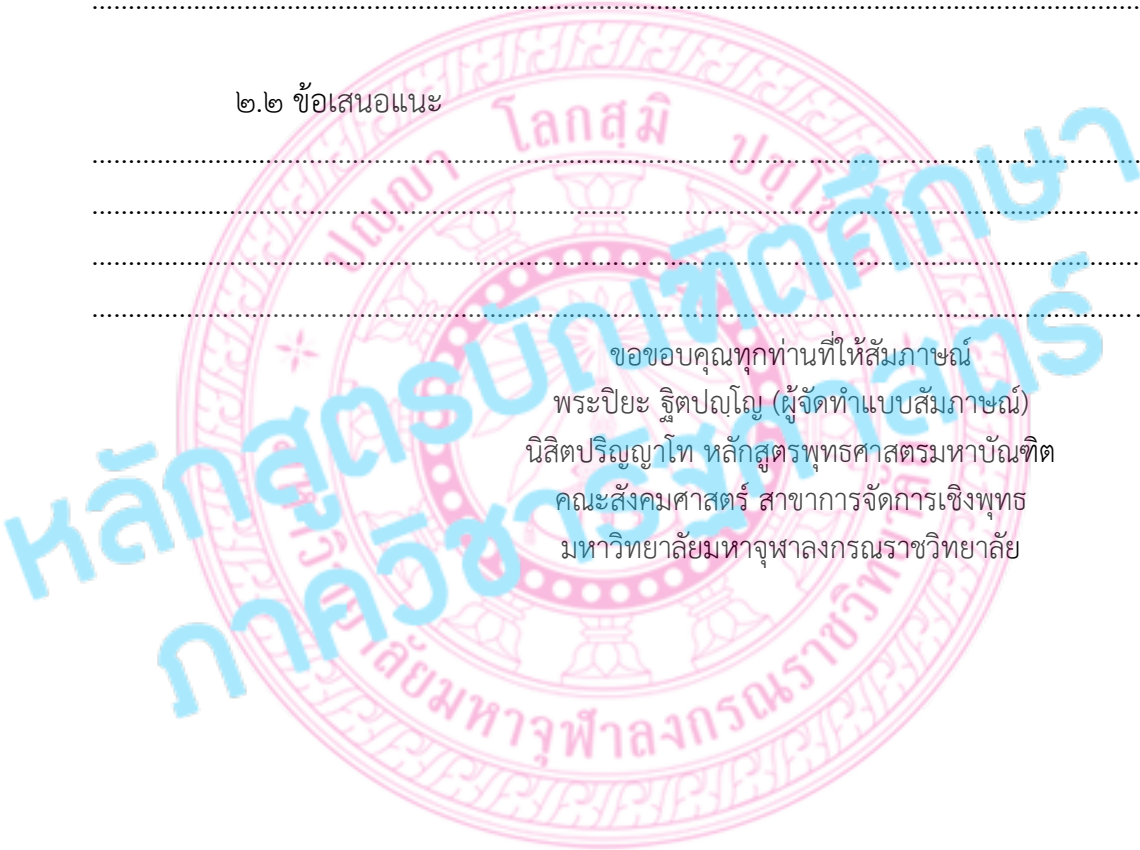
๒.๒ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้สัมภาษณ์
พระปิยะ ฐิตปัญโญ (ผู้จัดทำแบบสัมภาษณ์)
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕๒/ว ๒๕๗

วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เจริญพร อ.ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

เนื่องด้วย พระปิยะ ฉายา จิตปณฺโณ นามสกุล ภูษาแก้ว รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๑๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูสุธีรัตติบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ตรวจ/เลว

(อ.ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ)

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ จิตปณฺโณ

โทร. ๐๖๒-๘๒๙-๗๗๒๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว ๒๘๗ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

เนื่องด้วย พระปิยะ ฉายา จิตปณฺโณ นามสกุล ภูษาแก้ว รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๑๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออัญมโทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ผศ.ดร.

(พระครูสุธีภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ จิตปณฺโณ

โทร. ๐๖๒-๘๒๙-๗๗๒๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว ๒๘๗

วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เจริญพร อ.ดร.สุมาลี บุญเรือง อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

เนื่องด้วย พระปิยะ ฉายา จิตปณฺโณ นามสกุล ภูษาแก้ว รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๑๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราหมเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูสุธีรัตติบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ยืนศักดิ์ ธรรมรัตน์

สุมาลี บุญเรือง

อาจารย์ ดร.สุมาลี บุญเรือง

29 ส.ค. 2566

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ จิตปณฺโณ

โทร. ๐๖๒-๘๒๙-๗๗๒๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว ๒๘๗ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เจริญพร อ.ดร.กาญจนา คำจติ อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

เนื่องด้วย พระปิยะ ฉายา จิตปณฺโณ นามสกุล ภูษาแก้ว รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๑๒ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูสุธีรัตติบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ในนาม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.กาญจนา คำจติ

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ จิตปณฺโณ

โทร. ๐๖๒-๘๒๙-๗๗๒๒๒

๒๕/๘๐, ๖๖

ผลการประเมินความเที่ยงตรง (Index of Item Objective Congruence: IOC)
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอ
วังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัย พระปิยะ จิตฺตปญฺโญ (ภูษาแก้ว)

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

๑. พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, รศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา
รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. ผศ. ดร.สุมาลี บุญเรือง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุติ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา
รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. ผศ. ดร.สุภัทรชัย สีสะไบ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา
รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. พระครูสุตวตฺติคุณบัณฑิต, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา
รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อ	บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการ เสริมสร้างศรัทธาใน พระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
	๑.ด้านจิตใจ								
๑	พระสงฆ์มีความประพฤติน่า เลื่อมใส	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์ทำกิจวัตรอย่าง ต่อเนื่อง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	วัดมีกิจกรรมที่พัฒนาจิตใจอยู่ เสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	พระสงฆ์นำประชาชนปฏิบัติ ธรรมในเทศกาลสำคัญ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

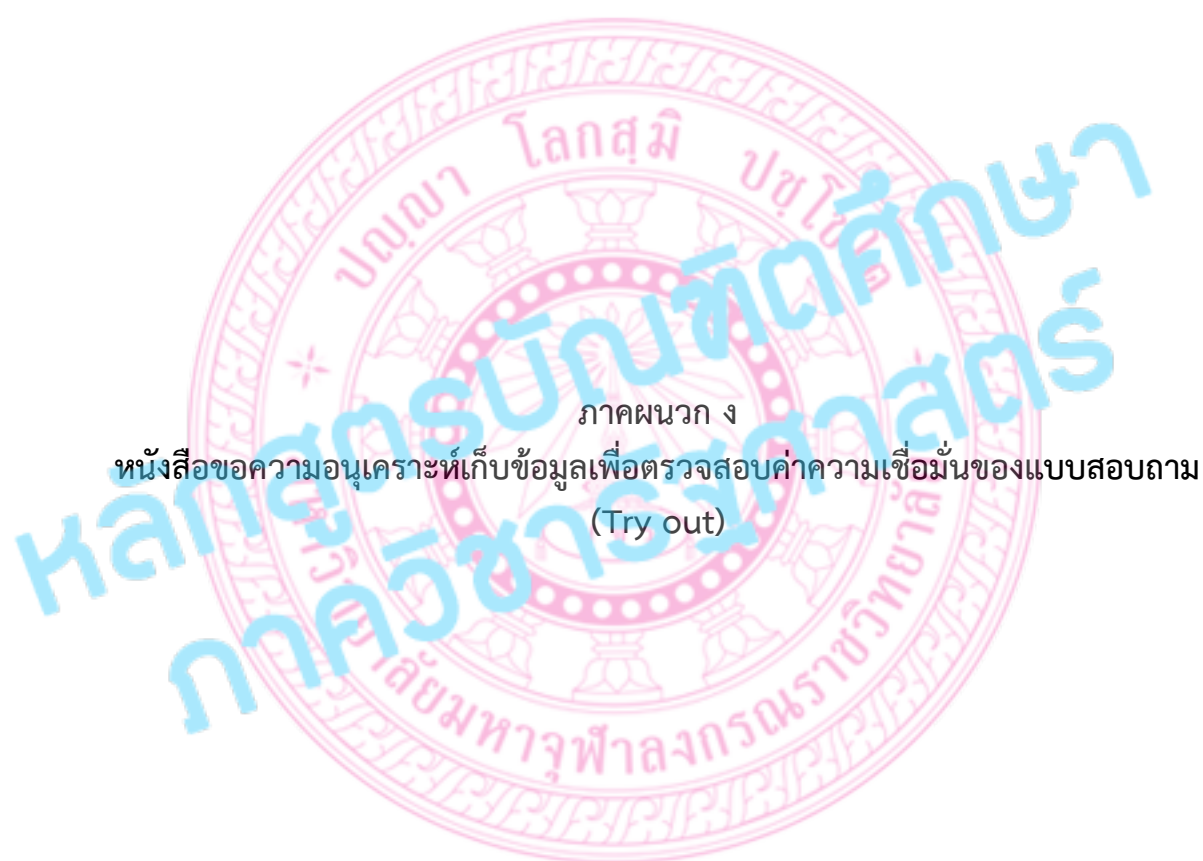
ข้อ	บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการ เสริมสร้างศรัทธาใน พระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
๕	ประชาชนสามารถนำคำสอน ที่พระสงฆ์สอนไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ด้านสังคม									
๑	พระสงฆ์มีบทบาทในการออก ความเห็นในสังคม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์มีบทบาทในการ ขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในชุม ชม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสงฆ์สอนให้ประชาชน เป็นคนดีและช่วยเหลือสังคม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	วัดมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับสังคม สงเคราะห์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ประชาชนมีกิจกรรมร่วมกับ วัดอย่างสม่ำเสมอ	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม									
๑	พระสงฆ์นำหลักธรรมที่ เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม มาสอนประชาชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์เป็นผู้นำในการรักษา สิ่งแวดล้อม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อนการ ลดโลกร้อน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	วัดมีถังขยะและมีทำความสะอาดบริเวณวัดเสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ประชาชนมีส่วนร่วมในการ รักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการ เสริมสร้างศรัทธาใน พระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
	๔.ด้านเทคโนโลยี								
๑	พระสงฆ์สามารถใช้เทคโนโลยี ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์สามารถผลิตสื่อการ สอนธรรมะจากเทคโนโลยี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสงฆ์สามารถสอนการใช้ เทคโนโลยีให้แก่เยาวชนใน ชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	วัดมีช่องทางในการ ติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย มี เพจ Facebook เป็นต้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ประชาชนสามารถสร้าง ศรัทธาผ่านการฟังธรรมะ ช่องทางออนไลน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	๕.ด้านเศรษฐกิจ								
๑	พระสงฆ์เป็นผู้นำในด้าน เศรษฐกิจพอเพียง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์เป็นแนะนำให้ ประชาชนรู้จักการสันโดษมา ใช้ในการดำเนินชีวิต	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสงฆ์มีการนำหลักธรรมที่ เกี่ยวกับเศรษฐกิจมาแนะนำ แก่ประชาชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	วัดมีการช่วยเหลือประชาชน ในเมื่อมีภัยเช่น โรคระบาดโค วิด ๑๙ เป็นต้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ประชาชนได้นำหลักธรรมที่ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมา ใช้ในการชีวิตประจำวัน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการ เสริมสร้างศรัทธาใน พระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
ข้อ	ศรัทธา ๔	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
	๑. กัมมสัทธา								
๑	พระสงฆ์มีการสอนเรื่องของ กรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์สอนให้เชื่อว่าทุกคนมี กรรมเป็นของตนเอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสงฆ์สอนในเรื่องการทำดี ย่อมได้รับผลดี การทำชั่วย่อม ได้รับผลไม่ดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ประชาชนเชื่อว่า บุคคลที่ไม่ เบียดเบียนสัตว์จะส่งผลให้ผู้ป่วย ปราศจากความทุกข์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ประชาชนเชื่อว่าสิ่งดีหรือไม่ดีที่ เกิดขึ้นในชีวิตคนเราไม่ใช่เรื่อง บังเอิญแต่เกิดขึ้นจากกรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	๒. วิปากสัทธา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑	พระสงฆ์สอนเรื่องผลการทำ ความชั่ว	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์สอนเรื่องอานิสงส์ของ การทำความดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ประชาชนเชื่อว่าบุคคลที่ ดำรงชีวิต อยู่บนความเชื่อทำดี ได้ดีทำชั่วได้ชั่ว บิถามารดามี บุญคุณ ส่งผลให้ประสบ ความสำเร็จในชีวิต	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการ เสริมสร้างศรัทธาใน พระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
๔	ประชาชนเชื่อว่าการทำบุญ มากกว่าบาปส่งผลให้ชีวิตมีแต่ ความสุข	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ประชาชนเชื่อว่าการกระทำ ความดีเมื่อตายแล้วส่งผลให้เกิด ในภพภูมิที่ดี	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓.กัมมัฏฐกตาสัทธา									
๑	พระสงฆ์มีการสอนเรื่องของ สัตว์โลกมีกรรมเป็นของตนไม่ สามารถหลีกเลี่ยงหนีไปได้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์มีการอ้างอิง พระไตรปิฎกเรื่องกรรมแก่ ประชาชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสงฆ์สอนให้ประชาชน ยอมรับเรื่องกรรมดีกรรมชั่วใช้ ชีวิตอยู่บนความเชื่อยอม ประสบความเจริญในชีวิต	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ประชาชนมีความเชื่อในเหตุและ ผลของกรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ประชาชนเกิดศรัทธาใน พระพุทธศาสนาเพราะเรื่องของ กรรมที่ตนเองได้กระทำ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.ตถาคตโพธิสัทธา									
๑	พระสงฆ์มีการสอนเรื่องการตรัส รู้ของพระพุทธเจ้า	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์มีการนำหลักอริยสัจ ๔ มาสั่งสอนประชาชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการ เสริมสร้างศรัทธาใน พระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ในอำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
๓	พระสงฆ์มีการนำหลัก อริยมรรคมี องค์ ๘ มาสั่งสอน ประชาชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ประชาชนมีศรัทธาตั้งมั่นในพระ รัตนตรัยเพราะการประพฤติ ไตรสิกขา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็น คุณธรรมสำคัญของอุบาสก อุบาสิกา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
(Try out)

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๕๒๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูอนุตตรศาสนากิจ เจ้าคณะอำเภอลำลูกกาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดสาธุบุญ
วรวิหาร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓๐ ชุด

เนื่องด้วย พระปิยะ ฉายา จิตปณฺโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๑๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการแจกแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

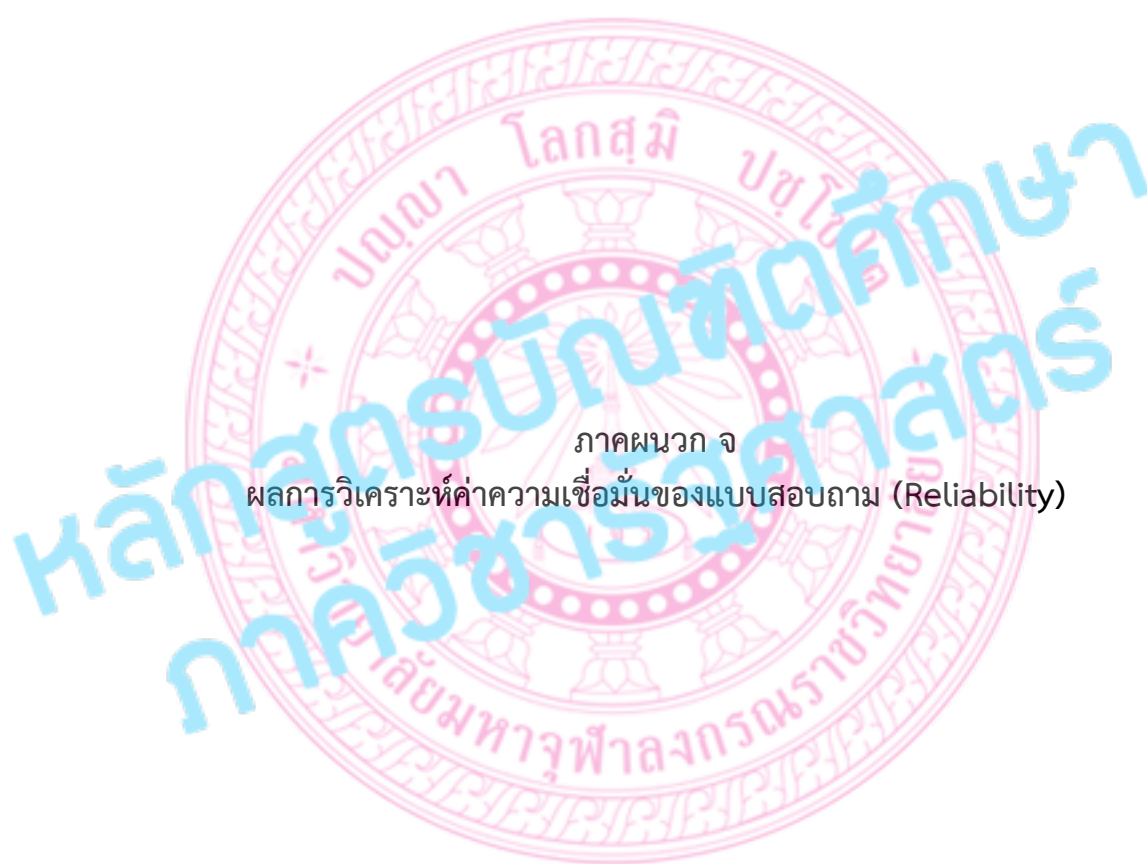
พระครูสุวิจิตรวิมลคุณ

พระครูสุวิจิตรวิมลคุณ

(พระครูสุวิจิตรวิมลคุณ, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ จิตปณฺโญ
โทร. ๐๖๒ - ๘๒๐๙ - ๗๗๒๒

ภาคผนวก จ

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

๐๑๕๖๐๓๐๖๒๕

 (ผศ.ดร.นเรศ คองสาข)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
จิตใจ 1	128.37	114.29	0.54	0.93
จิตใจ 2	128.39	116.17	0.47	0.93
จิตใจ 3	128.52	114.62	0.55	0.93
จิตใจ 4	128.5	114.12	0.56	0.93
จิตใจ 5	128.44	117.6	0.34	0.93
สังคม 1	128.47	114.87	0.5	0.93
สังคม 2	128.49	115.88	0.46	0.93
สังคม 3	128.57	113.09	0.59	0.92
สังคม 4	128.48	115.08	0.55	0.93
สังคม 5	128.36	114.84	0.55	0.93
ทรัพยากร 1	128.38	113.71	0.55	0.93
ทรัพยากร 2	128.44	114.39	0.53	0.93
ทรัพยากร 3	128.36	114.55	0.6	0.93
ทรัพยากร 4	128.49	114.66	0.52	0.93
ทรัพยากร 5	128.4	114.38	0.56	0.93
เทคโนโลยี 1	128.39	115.49	0.48	0.93
เทคโนโลยี 2	128.37	115.07	0.52	0.93
เทคโนโลยี 3	128.3	116.8	0.42	0.93
เทคโนโลยี 4	128.44	114.34	0.58	0.93
เทคโนโลยี 4	128.38	114.37	0.56	0.93
เศรษฐกิจ 1	128.29	117.3	0.38	0.93
เศรษฐกิจ 2	128.37	116.05	0.48	0.93
เศรษฐกิจ 3	128.32	116.54	0.47	0.93
เศรษฐกิจ 4	128.46	113.13	0.58	0.93
เศรษฐกิจ 5	128.37	114.37	0.52	0.93
กัมม 1	128.4	115.01	0.52	0.93
กัมม 2	128.4	113.4	0.61	0.92
กัมม 3	128.53	112.32	0.65	0.92
กัมม 4	128.46	114.65	0.56	0.93
กัมม 5	128.39	113.85	0.61	0.92
วิปาก 1	128.39	113.85	0.61	0.92

๑๕๕๐๗๕๕

 (ผศ.ดร.น.น. น.น.)

วิปาก 2	128.39	113.85	0.61	0.92
วิปาก 3	128.39	113.85	0.61	0.92
วิปาก 4	128.39	113.85	0.61	0.92
วิปาก 5	128.39	113.85	0.61	0.92
กัมมัสส 1	128.39	113.85	0.61	0.92
กัมมัสส 2	128.39	113.85	0.61	0.92
กัมมัสส 3	128.39	113.85	0.61	0.92
กัมมัสส 4	128.39	113.85	0.61	0.92
กัมมัสส 5	128.39	113.85	0.61	0.92
ตลาโพธิ 1	128.39	113.85	0.61	0.92
ตลาโพธิ 2	128.39	113.85	0.61	0.92
ตลาโพธิ 3	128.39	113.85	0.61	0.92
ตลาโพธิ 4	128.39	113.85	0.61	0.92
ตลาโพธิ 5	128.39	113.85	0.61	0.92

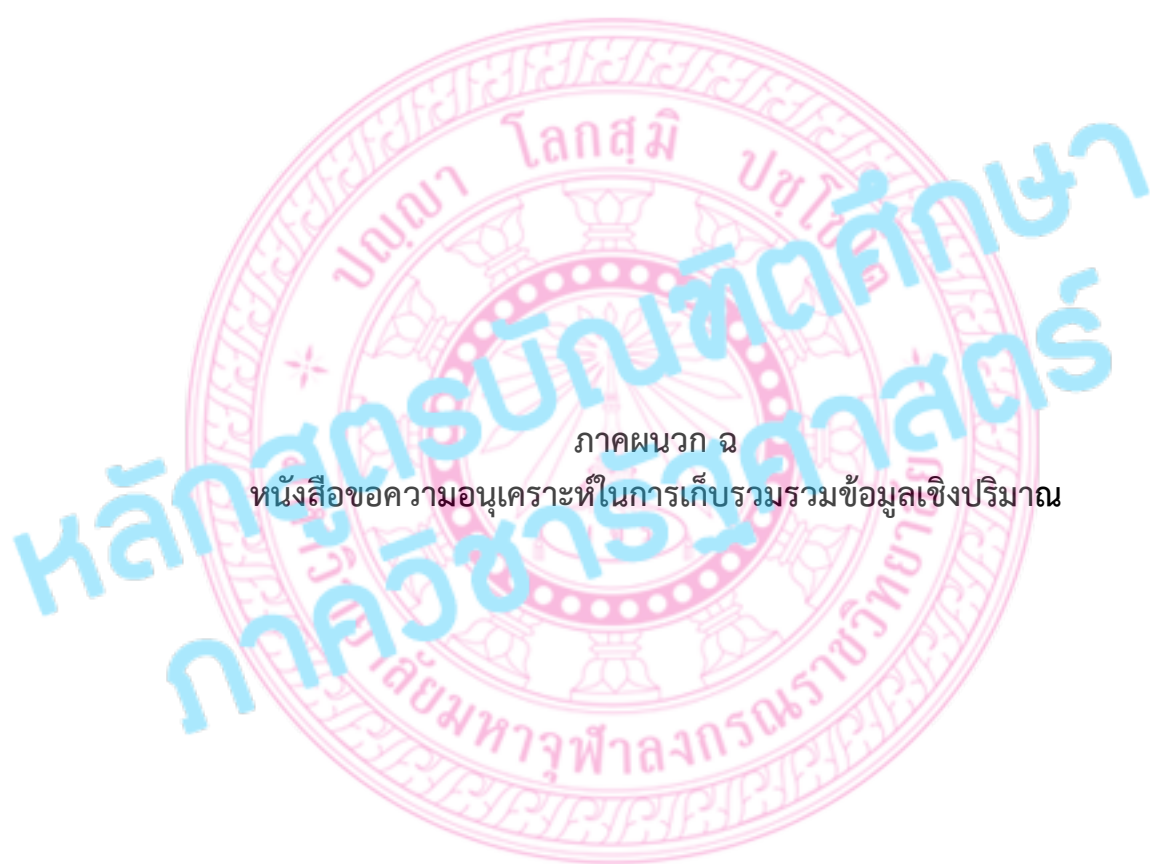
Reliability Statistics

N of Cases = 30

N of Items = 30

Cronbach's Alpha = 0.93

หลักสูตรแบบสถิติศึกษา
 ภาควิชาวิจัยศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๕๒๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูกรมศาสนา กิจ เจ้าคณะอำเภอน้อย เจ้าอาวาสวัดราษฎร์บรรจง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๒๖๐ ชุด

เนื่องด้วย พระปิยะ ฉายา ฐิตปัญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๑๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่
ประชาชนในอำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อการนี้
จึงใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการแจกแบบสอบถามในหน่วยงานของ
ท่าน และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจัก
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

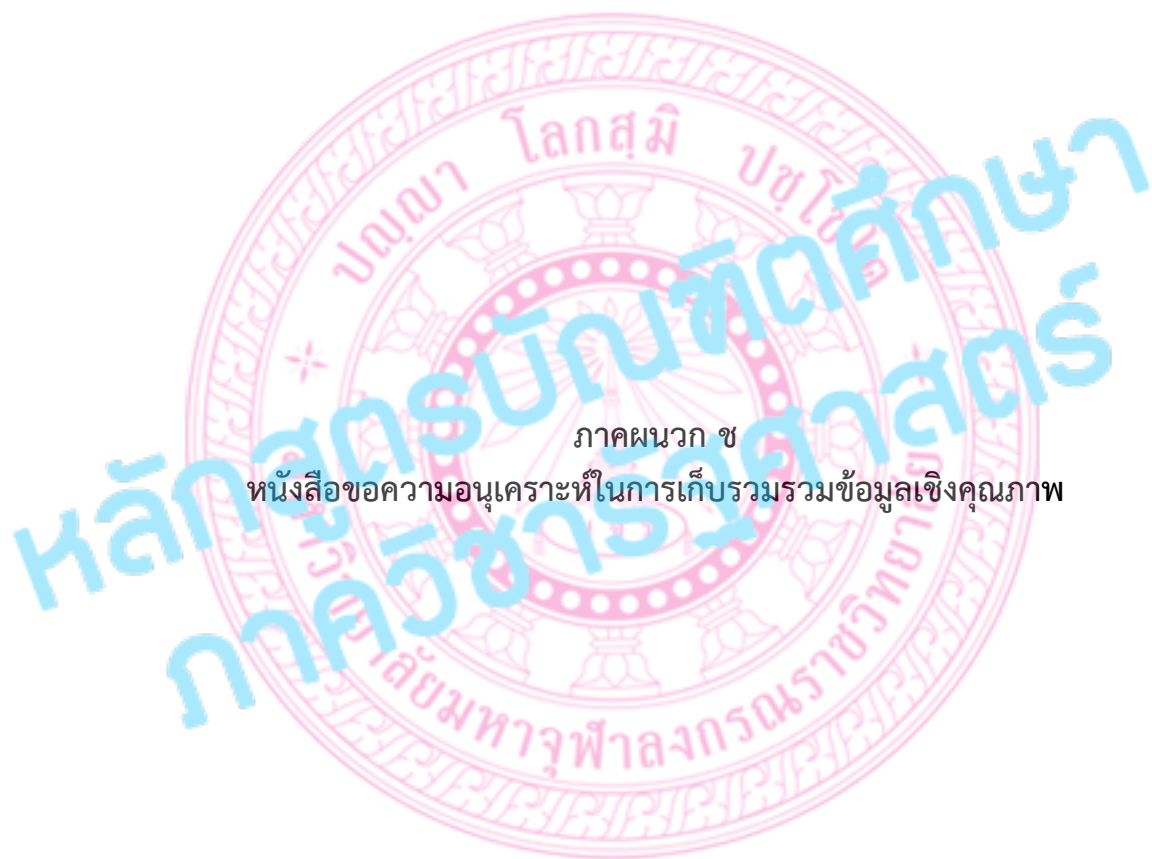
เรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระครูสุธีรัตติบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ ฐิตปัญโญ

โทร. ๐๖๒ - ๘๖๙ - ๗๗๒๖

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ก ๒๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๒ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูสังฆรักษ์ภูริทัต ภูริทัตโต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเพยอ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปิยะ ฉายา อุตตมโณ รักษาสถาบันนิสิต บัณฑิตศึกษา ๒๕๐๑๒๐๔๒๑๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงได้
ขออนุมัติคราะห์ให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระครูสุธีรัตติบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๒๕๖๖

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ อุตตมโณ
โทร. ๐๖๒-๘๒๙-๗๗๒๒

ที่ อว ๘๐๐๕.๒๖๒๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบึงนาราง
จังหวัดพิจิตร ๓๖๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระปลัดประกาย ธมฺมทีโป ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพะยอม อำเภอบึงนาราง จังหวัด
พิจิตรศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปิยะ ฉายา ฐิตปณฺโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๒๕๐๑๒๐๔๒๑๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่
ประชาชนในอำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตรศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระครูสุธีภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ ฐิตปณฺโญ
โทร. ๐๖๒-๘๒๙-๗๗๒๒

ที่ อว ๘๐๐๕.๒๐๒๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภोजึงน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการวิจัย

เจริญพร นางจุฑามณี เมฆมงคล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพะยอม อำเภोजึงน้อย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปิยะ ฉายา ฐิตปัญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๑๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่
ประชาชนในอำเภोजึงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอความเห็นชอบให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงขอเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ ฐิตปัญโญ
โทร. ๐๖๒-๘๒๔-๗๗๐๒

ที่ อว ๘๐๐๕.๒๖/๒๕๖๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชมณเฑียร (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายสำราณ หนัมนาก รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะยอม อำเภอน้อย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปิยะ ฉายา ฐิตปณฺโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๑๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่
ประชาชนในอำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงขอเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีภิตติบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ ฐิตปณฺโณ

โทร. ๐๖๒-๘๒๙-๗๗๒๒

ที่ อว ๘๐๐๕.๒๖๒๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายณัฏพงษ์ พิมพ์ทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนพระอินทร์ศึกษา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปิยะ ฉายา ฐิตปณฺโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๑๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่
ประชาชนในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงขอเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีรัตตบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(นายวัชรวิทย์ ทรัพย์พิสัยกุล)

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระอินทร์ศึกษา (กล่อมสกุลอุทิศ)

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ ฐิตปณฺโญ
โทร. ๐๖๒-๘๒๙-๗๗๗๒๒

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๒๕๖

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติเคราะหิให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวกิตติมา ปิแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง ๑ อำเภอมโนรมย์ จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปิยะ ญาญะ รัฐปณญเฐ รหสประจําตัวนํสํต ๖๕๐๑๒๐๔๒๑๒
นํสํตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่
ประชาชนในอำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนํมีควํมจําเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสําคัญ เพื่อการนํจึงใคร่
ขออนุมัติเคราะหิได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นํสํตดําเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนํ

จึงขอเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีภิตติบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(นางสุรัสวดี ญาณศิริ)

รองผู้อำนวยการสถานศึกษา รักษาการแทน
ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาลท่าโขลง ๑

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ ญาญะ
โทร. ๐๖๒๒-๘๒๙๙-๗๗๒๒

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๒๕๖

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชมณเฑียร (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๘๐๙๓

๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติการให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายสุเทพ แก้วแดง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ตำบลพะยอม อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปิยะ ฤทธิปัญญะ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๕๐๑๒๐๔๒๑๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในอำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติการให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงขอเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ ฤทธิปัญญะ

โทร. ๐๖๒-๘๒๙-๗๗๒๒

ที่ อว ๘๐๐๕.๒๖.๒๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภोजึงน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๔๒๔-๘๐๙๓

๒ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายธนระโรจน์ ธนาชัยกุลไพศาล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะยอม อำเภोजึงน้อย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปิยะ ฉายา รูติปญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๒๕๐๑๒๐๔๒๑๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่
ประชาชนในอำเภोजึงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงขอเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีรัตติบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ(นายธนระโรจน์ ธนาชัยกุลไพศาล)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะยอมผู้ประสานงาน : พระปิยะ รูติปญโญ
โทร. ๐๖๒-๘๒๙-๗๗๒๒

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว ๒๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร. ๐-๓๕๒๔-๔๐๙๓

๒ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูภิรมศาสนกิจ เจ้าคณะอำเภอลำทะเมนชัย เจ้าอาวาสวัดราชบุรณราช บรมรัง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระปิยะ ฉายา วิฑูรย์ โณ รัศมีประจักษ์ ๒๕๐๑๒๐๔๒๑๒
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์เพื่อการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่
ประชาชนในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระครูสุธีภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระปิยะ วิฑูรย์ โณ
โทร. ๐๖๒-๘๒๙-๗๗๒๒

สัมภาษณ์ พระครูภิรมศาสนกิจ เจ้าคณะอำเภอวังน้อย วัดราษฎร์บรรจง อำเภอวังน้อย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์ภูริทัต ภูริทัตโต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพะยอม อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ นายธนะโรจน์ ธนาชัยกุลไพศาล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะยอม อำเภอลำดวน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ น.ส.กิตติมา ปี่แก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลท่าโขลง ๑ อำเภอลำดวน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ นายสุเทพ แก้วแดง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ตำบลพะยอม อำเภอลำดวน จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ นายสำราญ หมั่นมาก รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะยอม อำเภอลำดวน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

สัมภาษณ์ นายวัชรวิทย์ คุรุรัฐปิยสกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนพระอินทร์ศึกษา(กล่อมสกุลอุทิศ) อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖.

ลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม พระสงฆ์ในเขตอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

ลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม พระสงฆ์ในเขตอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

ลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม พระสงฆ์ในเขตอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-ฉายา/นามสกุล : พระปิยะ สุตปณฺโญ (ภูษาแก้ว)
- วัน/เดือน/ปีเกิด : พ.ศ. ๒๔๙๗
- ภูมิลำเนา : ตำบลพะยอม อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก
- พ.ศ.๒๕๖๕ : พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ.๒๕๖๗ : พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ผลงานทางวิชาการ : พระปิยะ สุตปณฺโญ (ภูษาแก้ว). และพระธรรณชัย กนตปณฺโญ (ธนะสะสมทรัพย์). “การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ”. นิตยสารพุทธจักร. ปีที่ ๗๖. ฉบับที่ ๖. (พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๖๕). ๘๔-๙๒.
- : พระปิยะ สุตปณฺโญ (ภูษาแก้ว). พระธรรณชัย กนตปณฺโญ (ธนะสะสมทรัพย์). และพิชญกัญญา กองนิล. “สติปัฏฐาน ๔ : รูปแบบการปฏิบัติ พระกัมมัฏฐานในประเทศไทย”. นิตยสารพุทธจักร. ปีที่ ๗๗. ฉบับที่ ๒. (มีนาคม - เมษายน ๒๕๖๖).
- ปีที่เข้าศึกษา : พ.ศ. ๒๕๖๕
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดพยอม ตำบลพะยอม อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา